3126722

SKRIFTER

AF

VIKTOR RYDBERG

I

DIKTER

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG
1899

Czytelnia

01706961

FS

Ul. jazu.

GÖTEBORG.
GÖTEBORGS HANDELSTIDNINGS AKTIEBOLAGS TRYCKERI
1899.

Dr. 150176

67,50

Viktor Rydberg

DIKTER

AF

VIKTOR RYDBERG

TREDJE UPPLAGAN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

FÖRSTA SAMLINGEN

OTTO BORCHSENIUS

ÄGNAS DESSA BLAD

SPILLROR.

Af lifvets morgondrömmar
han byggde en vimplad slup
att segla i glitterströmmar
hän öfver de vida djup.

Han byggde med ifrigt sinne,
ty vågens sorl vid strand
förtalde så månget minne
från fjärran underland,

Och stundom sken från väster
en hägrande sagoö
och klang, som från andefester,
en ton öfver blånad sjö.

Så var han färdig att gunga
på rytmiska vågors ban;
då såg han blixtar ljunga
öfver land och ocean,

Såg moln i söder och öster
och hörde långt ifrån
en stigande storm af röster
och rasslande vapendån,

Såg mörka fylkingar bana
sin väg i åskors brak
att fälla en vacker fana,
att trampa en ädel sak.

Han gaf, som stunden bjöd det,
om än med sorgsen håg,
sin lätta slup åt ödet
att drifva vind för våg.

Och gick till kamp, som skälfde
i bränningar dagen lång
och än mot seger hvälfde
och än mot undergång. —

Men nu, sen sol är bärgad,
vid hafvet igen han står,
hans strand är af stormen härjad,
han själf har blödande sår.

Det skymmer vid himlaranden,
och mörknande böljor gå
och lämna kvar på sanden
en spillra då och då

Af lifvets morgondrömmar,
af krossad liten slup,
som skulle i glitterströmmar
styrt ut öfver blåa djup.

KANTAT

vid jubelfest-promotionen i Upsala
den 6 September 1877.

KÖR.

Ur nattomhöljda tider
emot ett mål, fördoldt för dig,
o mänsklighet, du skrider
i sekler fram din ökenstig!
Din dag är blott en strimma,
som lyser blek och matt —
se, framom henne dimma
och bakom henne natt!
Och släkten, där du tågar,
i öknen segna ned,
och bäfvande du frågar:
allsmäktige, hvart bär min led?

I jordens syner röjes,
att allt här nere ändligt är;
och då till himlen höjes
din forskarblick, du spanar där,

att solars banor stäckas,
och världar gå i kvaf,
och stjärnsystemer släckas
i eterns djupa haf.
Du hörer röster ropa:
allt är förgängelse,
och tid och rum tillhopa
ett hemskt oändligt fängelse.

* * *

RECITATIV.

Och dock, om du i tvifvel sjunkit ner
och dröjer dystert grubblande vid vägen,
du griper åter ditt banér
och bär det genom öknen oförvägen.
Hvad mer, om spejarblicken ser,
hur bort från fästet tusen solar fejas?
Hvad mer, om stjärneskördar mejas
som gyllne säd af tidens lie ner?
Hvad rätt du tänkt, hvad du i kärlek vill,
hvad skönt du drömt, kan ej af tiden härjas,
det är en skörd, som undan honom bärgas,
ty den hör evighetens rike till.
Gå fram, du mänsklighet! var glad, var tröst,
ty du bär evigheten i ditt bröst.

* * *

ARIOSO.

Hvarje själ, som längtan bränner
till hvad ädelt är och sant,
bär uti sitt djup och känner
evighetens underpant.
Blir hvad självviskt är förgätet,
blir inom dig gudsbelätet
härligare danadt ut
genom släkte efter släkte,
skall, hur långt än öknen räckte,
du Jordanen nå till slut.

* * *

KÖR.

Blir hvad självviskt är förgätet,
blir inom dig gudsbelätet
härligare danadt ut
genom släkte efter släkte,
skall, hur långt än öknen räckte,
du Jordanen nå till slut.

* * *

THEOLOGIA.

(Exod. 17. I Kor. 10: 4.)

Tviflar du, att där i fjärran väntar ett förlofvadt land?
Smäktar du af törst och dignar hopplös ned i hetan sand?

Se, då manar Moses-stafven vatten fram ur klippans häll —
därför genom öknen framåt, mänskligheten Israel!
Stafven har du än, som öppnar helga källan, där han slår;
klippan — hvilket himmelskt under! — följer dig, hvar än du går.
Böj ditt knä vid hennes flöden, känn, hur hennes rena våg
svalkar dig med underbara krafter för ditt vandringståg!

* * *

JURIS PRUDENTIA.

(Exod. 19.)

Som för heta ökenvinden hvirfla moln af stoft och dam,
så dref Israel från Horeb än i lösa skaror fram.
Kan det tåget nå Jordanen, när ej ordning är däri?
Se, då reser sig mot himlen blixtomstråladt Sinai!
Berg och dälder återskalla åskans dån och lagens röst,
och ett genljud svarar amen ur de häpna mänskobröst,

och de lösa skaror växa, sedan rätten fått en tolk,
växa till ett härligt rike, växa till ett heligt folk.

* * *

MEDICINA.

(Num. 21: 6.)

Nu kring lagens tabernakel går ett enadt folk sin ban,
bryter genom svärd och lansar fram mot frihetens Jordan.
Men hvi blekna kämpeskaror? Hvarför sjönk baneret ned?
Lömska feberormar smyga härjande i härens led.
Hvar är räddning? Här är räddning! Se det tecken Herren gaf,
se, hur kopparormen glänser, slingrad om profetens staf!
Och som Israel går frälsadt, af den helande symbol,
vandre friska starka släkten fram mot mänsklighetens mål!

* * *

PHILOSOPHIA.

(Exod. 13: 21. Deut. 34.)

Vandre visa sköna släkten mot det mål oss Herren satt!
Men hur finna rätta vägen genom hägringar och natt?
Se, en eldstod visar stråten, när han är af mörker skymd;
det är tankens ljus, som lyser folket genom nattlig rymd.
Se, i dagens kvalm framför oss drar en stod af skyar; men
skyn är väfd af idealer, Herrens ande är i den.
Siarn står på diktens Nebo, jublande från bergets kam:
Salem, Salem ses i fjärran! Fram till faders-hemmet, fram!

TRÄSNITTET I PSALMBOKEN.

Jag hade min första psalmbok fått,
en prydlig med silfverspänne,
och sprang en söndag — jag minns den godt —
så glad till kyrkan med henne.
Jag minns den dagen
hur gatan sken
af vårdagg tvagen
så blank och ren;
hur frisk och grön
vid hemmets vägg
stod blommande skön
syrén och hägg.
O hvad fägring, doft och ljus!
Himlen log,
folket drog
högtidsklädt till Herrens hus.

Se, kyrkotornets gyllene kors,
det flammar af solens lågor!
Där uppe brusar det ut en fors
af malmens skälfvande vågor.
Mot fjärran blånande
Visingsö
flyr klangen dånande
öfver sjö,
som är en spegel
af eterfärg
för skyar, segel
och gröna berg.
Bing bang, bing bang!
Den hela stad
tar ett bad
i ljus och doft och klockors klang.

Bland åldriga trän står hög och sval,
med Sveas vapen och Götas
i mejslad granit, stadskyrkans portal,
där högtidsskarorna mötas.
Där såg jag vandra
i syskontåg
bredvid hvarandra
hög och låg;
de voro nog skilda
till stånd och id,
men samma milda
söndagsfrid
låg öfver alla pannor dock.

UNIVERSITETS ZAKLAD

Ur skolan skred,
led vid led,
barhalsad och rosig en gosseflock.

Jag följer skaran, som allvarsam
och tigande kosan länkar
på grafstensbelagda gångar fram
bland pelarrader och bänkar.
Där såg mitt öga,
hur dagern skalf
in under de höga
skumma hvalf.
Men korset stod
med törnekrans
som i en flod
af himmelsk glans
långt bort i korets samlade ljus.
Orgelns gång,
folkets sång
fyllde templet med toners brus.

Jag tog min psalmbok och öppnade den
med högtidsstämning i sinnet
och såg ett träsnitt — och ser det än
bevaradt troget i minnet.
Det föreställer
kung David själf
vid Kidron eller
Jordanens älf,

han spelar för Herran
en psalm med fröjd,
konturen i fjärran
är Zions höjd. —
Det var i konstväg ett underligt ting
i Lundströms manér,
från hans atelier,
den gamle Lundströms i Jönköping.

Men då, hvad skönhet jag såg däri!
Med hvilka färger på stunden
min andaktsbäfvande fantasi
belagt den suddiga grunden!
Hvad safir-ängar
och blåa berg!
Kung Davids strängar
ha solens färg,
från harpan springa
där gnistor ut,
som tona och klinga
och dö till slut
i orgelböljors väldiga dån.
Till harpans slag
hörde jag
rösten af Isais krönte son.

Jag hörde hans röst i folkets sång:
»min frälsade själ skall svinga
till Salems himmelska berg en gång,

där änglaharporna klinga.»
Jag såg på mitt blad,
hur bergkonturn
i solens bad
steg mot azurn;
jag hörde och såg
af lärkors mängd
ett jublande tåg
till salig ängd.
Min längtan fick äfven ett vingepar
och flög, hon ock,
i lärkors flock
mot Zion, som glänste i eter klar.

Hon flög öfver lundar af oljeträn
och Kanaans byar och städer,
ur hvilka skaror tågade hän
med palmer och högtidskläder
på cederfransade
stigar fram
med offerkransade
hvita lam;
i väster glimmade
hafvets ban,
där skeppen simmade,
svan vid svan.
Men jorden syntes allt fjärmare,
och Salem stod
i luftens flod
med gyllne tinnar allt närmare —

Med gyllne tinnar i eter skön
och fladdrande fanor otaliga,
där susade vingar på murens krön,
där sväfvade skaror af saliga.
Och där, och där!
Jag ser det grant;
där vinkar en kär,
en väl bekant,
en härligt klar
och skär gestalt,
den döda, som var
en gång mitt allt.
Jag flyger att hvila i hennes famn,
att sänka varm
till modersbarm
min längtans bäfvande lärkehamn.

Men nu, ack nu tog psalmen slut,
nu stannade orgelströmmen,
mitt träsnitt var färglöst som förut,
och jag satt vaknad ur drömmen,
och templet stod där
mörkt och kallt —
jag saknar min moder
öfver allt.
Hon var där väl,
hon var nog när
min barnasjäl,
men sågs ej där,
den älskade uppenbarelse,

och hjärtat frös
i moderlös
och vinglös stackars varelse.

Det var ett moln, som kom och gick
med skuggor ute och inne,
med skymning i kyrkan ett ögonblick
och skymning i barnets sinne.
När molnet flytt,
kom ljus på stund
i lynnet på nytt
och i korets rund.
Jag tänkte på henne,
som nyss jag sett
och kände, vi tvenne
voro ett.
Det var en hälsning från Salems stad,
hvar solglimt, som
i kyrkan kom
mellan fönsterskuggande almars blad.

*

Och länge var gamle Lundström mig
en mästare utan like:
hans träsnitt gömde ju inom sig
ett strålande skönhetsrike.
Fra Giovanni!
Hvad innerligt

jag sedan fann i
din pensels bikt
var förebådadt
af hvad med fröjd
som pilt jag skådat
i Lundströms slöjd.
Och hvad jag kände vid gubbens graf
jag känner än:
tack, du vän,
du barndomsvän, för hvad du gaf!

DEXIPPOS.

(I Athen år 267 efter Kristus.)

Nyss på löddrig häst ett ilbud sprängde in i Pallas' stad,
och ett rop af ångest genljöd under kolonnaders rad:
goten kommer, goten kommer! I går afton stod han ren
knappt en dagsled, ve oss, ve oss! knappt en dagsled
från Athen!

Nu af män och barn och kvinnor vimlar tempelsmyckadt
torg,
alla vrida sina händer i förtviflans vilda sorg:
Roma, du som tog vår frihet, för att ge oss skygd och
värn,
o, hvar äro dina örnar, dina legioners järn?

Träda så på talarstolen stadens råd och fäder opp;
ack, men deras bleka läppar äga ej ett ord af hopp,
ingen maning hörs till vapen, ty på gotens segerled
lägga kungar sina kronor, städer sina tinnar ned.

Och så vardt till sist beslutet att i templen denna dag
under offer, bön och suckan bida ödets hårda slag.
Tystnad råder öfver torget, alla bröst af bäfvan slå —
när Dexippos, häfdatecknarn, stiger fram och talar så:

»Finns ett hopp i vapenskifte? Alla här ha svarat nej;
gotens lynne tål ej mothugg, därför reta honom ej!
Hem och tempel skall han skövla värre, trefaldt värre än,
om han ser hellener vara, liksom goter, tappre män.

Tron dock ej, att I med feghet kunnen köpa edra lif!
Björnjakt är en bragd för goten, harjakt är hans tidsfördrif.
Allt för tungt det är att bida under suckan sådan gäst;
nej, gör lifvets dag, den sista, till en korybantisk fest!

Folk, som ej vill lyfta svärdet, höj då bägarn i din hand!
när ej dygd kan elda hjärtat, tänd det i backantisk brand!
hos befriarn Dionysos glöm en stund din skam och nöd,
du som skyr befriarn Striden och befriarn Ädel Död!

Stirren rusige på döden, I som lefvat utan mod!
raglen under vinlöfskransen ned i Stygens svarta flod!
Detta är mitt råd till eder. Gån med det, athenske män!
Men här finnas gossar äfven, och jag har ett råd igen.

Bort med dem, som ständigt glömma, att hvad stort som världen såg
verkats har af späda krafter, spända af en eldig håg!
bort den blick, som, skarp för hindren, är för målets skönhet skum!
hädan, fege män och gubbar! fjärmen er från heligt rum!

Bort I vuxne och förvuxne! Kom till mig, du unga släkt!
O, jag ser, nu kommer våren, nu jag andas västanfläkt,
och bland unga plantor står jag som Dodonas gamla ek,
och i kronan siar guden om en hög, en ädel lek.

Gossar, låt oss leka kriget, då en värld befriades,
då Temistokles och Kimon lefde, och Miltiades!
Hell dig, Zeus, de lefva ännu! hell dig, Zeus, de stå mig när!» —
Och en hänförd gosseskara svarar rörd: de äro här.

»Samlens då på Kerameikos! fatten svärd och sköld och lans,
ty vår lek skall ändas, piltar, med pyrrikisk vapendans!
Skruda dig i högtidskläder, kransa dig, du glada hop!
Snart förnimma berg och dalar evoe och fröjderop.» —

Och en väldig skog af lansar snart på Kerameikos står.
Hvilka lockar, hvilka kinder, hvilken härlig mänskovår!
Tusental af lekkamrater, ordnade i flock och tropp,
och inunder kransar ögon, glänsande af mod och hopp.

Vill Dexippos endast skåda vårens prakt i sina led?
O, låt äfven sommarns styrka, höstens mognad vara med!
Männer komma, gubbar komma, allt till vapen gripit har —
skilj ej gossen från hans broder, skilj ej sonen från
hans far!

Dagen är en fest för våren, unga krafters offerdag;
men de gamle ha föryngrats — tag dem upp i helgadt lag!
Männen välja sig bland gossar märkesmän för flock och
tropp,
styrkan följer glad förtröstan — låt vår skara bryta opp!

Och nu tågar ut till leken under rop och blomsterregn,
mellan kvinnor, som i tårar kalla ned Olympens hägn,
ett panatheneiskt festtåg, lysande i vapnens sken
bland oliver och platåner, ur det bäfvande Athen.

Varm är dagen, men från hafvet fläktar vinden frisk och
sval.
Öfver bergen stiger tåget, stiger ned mot yppig dal,
passet vidgas — se, en tafla breder sig för häpen syn:
eld och rök från tända byar fara hvirflande mot skyn.

Ständigt, ständigt nya eldar, och se där i moln af dam
gnägga redan gotens hästar, glimma gotens vapen fram.
Än en blick ut öfver fältet, och till häst Dexippos sprang,
och hans stämma, följd af ekon, mäktig öfver hären klang:

»Lekens glada stund är inne! Sluten leden! Fällen lans!» —
Leden slutas, lansar fällas, blixtrande i solens glans. —
»Framåt!» — Fram falangen tågar. — »Och nu ljude stark och klar
stridens sång, Tyrteiska hymnen, från vår frihets stolta dar!»

Sången brusar genom leden, tonande ur fulla bröst,
gossars silfverstämma blandas skönt med männens djupa röst.
Hör, han stiger, krigarhymnen, hör, han lyfter sig mot sky,
svarad doft af Nordens lurar, gotisk sång och vapengny!

* * *

ATHENARNES SÅNG.

»Härlig är döden, när modigt i främsta ledet du dignar,
»dignar i kamp för ditt land, dör för din stad och ditt hem.
»Därför med eldhåg upp att värna fädernejorden!
»Ila att offra med fröjd lifvet för kommande släkt!
»Fram, I ynglingar, fram i täta orygglige leder!
»Aldrig en känsla af skräck, aldrig en tanke på flykt!

»Skam och nesa drabbar en här, då i fylkingespetsen
»framom de unge man ser gubben förblöda och dö.
»Detta höfves ju främst en yngling, medan han ännu
»älskligt i lockarne bär vårliga blommornas krans.

»Fager för kvinnor, ståtlig för män må han synas i lifvet;
»skön är han ännu som död, fallen i slaktningens midt.»

* * *

GOTERNAS SÅNG.

I nordanskogen
där nickar granen:
O Vodans släkte,
du vapenglada,
gå ned, där pinjer
och palmer sucka
bland lefnadströtte
och veke trälar!
Vig dem till hvila
med svärdets vaggsång,
bär gyllne bytet
till norrskensbergen,
till hjältens kulle,
till kämpens kummel,
i furors skugga
och granars skymning!

* * *

Sången tystnar, lansar korsas, rasslande emot hvarann,
svärden blodas, leken yrar sköld mot sköld och man mot man,
gotisk fylking bräcks och spränges, och när stumt är vapnens dån,
märka Hellas' söner häpne, att de nu lekt Maraton.

Öfver likströdt slagfält bryter ändtligen ett jubel fram:
hell Dexippos, hell dig, arfving af vår forna hjältestam!
Och i jublet hörs en stämma, ack så svag och späd och vek:
hälsa till min mor, Dexippos! tack för denna glada lek!

Hjälten står med tåradt öga öfver bleknad gosse böjd,
hvars i döden väna anlet skimrar än af stridens fröjd;
i sin famn han lyfter svennen, och han talar så: »farväl!
barn, nu på din mun jag fångar i en kyss din hjältesjäl.

Må hon sen i ord och toner sväfva jublande och glad
i de sånger, som jag diktar, och på mina häfders blad;
må hon sen igenom sekler andas ungdomsfrisk och varm,
längtande till dåd och lekar, in i millioners barm!

Salig, salig, trefaldt salig prisar jag en lott som hans:
att få fläta hjältens lager in i gossens rosenkrans,
att ur älskad moders armar ila hän med kind i brand,
strålande af fröjd och fägring, till att dö för fosterland.

Hvad vår värld är kallt förståndig, hvad vår värld är fåvitskt klok!
och hon lönas för sin klokskap med ett blytungt träldomsok:
världens klokskap föder henne sorg och feghet, skam och svek.
Fyll vårt land, o Zeus, med gossar, mod och tro och lust och lek!

O hur sorg för morgondagen fostrar lumpenhet och kif,
hur det fega allvar kastar dödens skugga på vårt lif!
Zeus, gif släktet gosselynne, hoppfull håg och fantasi!
Då är träldomsoket fallet, då är världen skön och fri.

Ej vid Segerns stolta altar må hon firas, dagens bragd;
blygsamt på Barmhärtighetens vare offerkransen lagd,
ty din miskund, höge fader, lät oss i en säll minut
med en gudingifven barnlek plåna seklers nesa ut.»

ANTINOUS.

Än ses han, där i tusen år han stod
med blicken stirrande i tidens flod,
som speglar än hans väna lemmars glans,
hans pannas vemod och hans lotuskrans.

Och unga släkten i oändligt tåg
å snäckor glida fram på tidens våg
med purpurflagg och blomstersmyckad stam
vid sång och strängalek och skämt och glam.

Men när de nalkas, när de honom se,
då smyger genom glädjen dunkelt ve,
då tiga cittrorna, som ljödo nyss,
på varma läppar domna skämt och kyss.

Ty evigt blommar stranden där han står,
kring honom ler en oförgänglig vår;
men genom våren hän går deras färd
mot okändt mål bakom en höstlig värld.

Han genomspanar i det djupa blå
den gåta hvarje släkte grubblar på
och hvarje släkte ännu olöst fann,
när det vid solnedgångens bryn försvann.

Hvad ser han då, som fängslar så hans syn?
Hvad bådar under kransen vemodsskyn?
O, om hans sorgset blida anlet är
en spegel för det varandes mystèr!

Och hjärtat gripes af oändligt ve.
Med utsträckt famn de hän mot stranden se:
»O vakna, gosse, vakna ur din dröm!
Säg hvad du ser djupt under tidens ström!

Säg oss om lifvets gåta hvad du vet!
Gif oss ditt skönhetslifs odödlighet!» —
Men förrn han vaknat ur sitt drömmeri,
ha de med floden drifvit långt förbi.

HESIODOS' RÅD.

Bön med lyfta händer är ej nog,
landtman, då du ber för jordens gröda.
Bed med handen på din plog!
Då välsignar bönens kraft din möda.

I KLOSTERCELLEN.

Gamle munken putsar lampan, styrker sig ur fyllda kannan.
Han kan pränta, han kan dricka fullt så väl som någon annan,
för det ena kära värfvet har han ej det andra glömt:
fyllt har gubben mången kodex, flere bägare han tömt.

Se, nu textar han så flitigt med en gulnad bok framför sig,
tryggt utöfver pergamentet konstförfarna handen rör sig,
och af barnslig glädje lyser, då han ser sitt vackra pränt,
gubbens panna, själf ett åldradt skrynkligt gulnadt pergament.

Hvad han skrifver, hvilka tankar, bryr den gamle icke mycket;
riktig afskrift och siratlig är för honom hufvudstycket.
Åt hvar kapitäl, som lyckats, ler han glad och hämtar kraft
till ett »vidare i texten» ur de milda drufvors saft.

Medan så sitt kall han sköter, är den tysta cellen vorden
hylsan kring ett frö, som fälldes af ett ädelt träd till jorden,
handen kring en liten låga, flämtande för vind och drag,
liten låga, som skall varda stor en gång och göra dag.

Om han visste hvad han verkar, kanske skulle då han kasta
pennan med ett »hjälp Maria!» och till bönkapellet hasta.
Ej du vet det, dogmens fånge, att du frälst ur glömskans hand
formeln, som en dag skall lösa andarne ur dogmens band.

Ensam är du ej i cellen: tyst, osynlig, vid din sida,
dväljs ett sändebud från Honom, vid hvars fot eoner bida.
Det är han, som styr din penna, där hon går så segerrik
fram att rädda Platos himmel och Perikles' republik.

Drick, du gamle! ljuft är vinet, och det fröjdar dig i själen,
och gör färdig, förrn du somnar, den där nya kapitälen!
Öfver tusenårig afgrund så en bro du stilla slår
mellan tusen år bakom dig och framför dig tusen år —

Bron för tanken, som skall grusa fängseltorn och krossa bojor.
Men i mörker höljas ännu herrars slott och trälars kojor,
genom klostergluggen skimrar gamle munkens lampa matt,
och utöfver världen skrider medeltidens stjärnenatt.

ORO.

Seglen upp! Ur slafvars vimmel,
där vi själfve slafvar voro,
bröder, ut att frie ströfva
på den vida ocean!
Molnens oro har en himmel;
våra sinnens vilda oro,
som ej lifvets kvalm kan döfva,
fick ett haf till vädjoban.

Ingen efter kosan frågar,
stäfven vänds dit stormen kallar,
vänds åt öster eller väster,
hvart den ystra böljan trår —
dit där norrsken dystert lågar
öfver Zemlas öde hallar
eller dit där solens präster
bedja i en evig vår.

Seglen upp, fast åskor ljunga
kring den mörka himlabågen
och vår synkrets, hvart vi blicke,
höljer sig i nattlig skrud!
Ut att fritt på vågen gunga!
Vind i seglen, eld i hågen!
Intet västansmek du skicke;
sänd en afgrundsstorm, o Gud!

Slocknen, vemodsögda stjärnor!
Ödet vid vårt roder ställer
kursen fritt i vreda vågor
under kolsvart himlapäll.
Svällen, segel som hos tärnor,
hafsskumhvita barmen sväller,
när den första längtans lågor
tändas i en mystisk kväll!

Hvilken präktig skeppsbemanning,
sammanblåst från alla stränder,
ödets stormvrak, gamla, unga,
sköflade på hoppets skatt!
Sinnen, trotsiga i sanning!
Mörke andar, molnens fränder,
mäktige att blixtar slunga
ur ett töcknigt inres natt!

Hvardagskvalmet hur förfärligt!
Fredens skrankor, det är burens!

Blott i dryckeslag med döden
räcks åt lifvet ädelt vin.
Hör! i stormen enas härligt
andens verop med naturens,
och den djupa själanöden
löses upp i harmonin.

Högt upp öfver stormen flyger
själens längtan; ständigt sviken
störtar hon i stjärnors trängsel
för att nå sitt mål en gång;
ack, men samma oro smyger
genom alla stjärneriken,
himlens sfärer äro fängsel
och oändligheten trång.

Samma oro djupt i barmen,
hvart vi styra, hvar vi stanna,
samma gulsotsfärg på tingen,
hvart vi vända tankens flykt!
Låt oss trampa då i harmen
på den gamla Tellus' panna,
hamna där som ännu ingen
mänskofot ett spår har tryckt!

Där som norrskensfågeln sitter
maktlöst flaxande med vingen,
Utgårds jättegam, som frässar
på en värld i svepningsskrud —

där en lifspuls aldrig spritter,
ej ett öga speglar tingen,
ej en mänskostämma lossar
nejdens bundna återljud.

Broder flibustier, du skrattar
doft som uftjut i ruiner,
och du skakar lockig hjässa,
tyngd af svikna drömmars tal.
Väl ditt stumma svar jag fattar,
dystert i din blick det skiner:
»ingen drufva finns att pressa
som kan döda själens kval.»

Du har pröfvat drufvors krafter
och föraktar nu de bästa;
du har tömt förrädiskt ljufva
från Gehennas brända dal,
kalken tömt med Edens safter,
rankans den på korset fästa —
ingen drufva, ingen drufva
läska kan din andes kval.

Du har sett ditt ungblod gjutet
för en drömvärlds höga mönster,
du har tviflat, tänkt och hvässat
tankens udd mot tingens skal.
Du har trott och bedt i brutet
ljus från götiskt hvälfda fönster —

ingen än en drufva pressat,
som kan döda själens kval.

Broder, ej vi kasta ankar,
förrn vi polen hunnit hafva:
väg, som hånar forskarns fråga,
öppnar sig för slump och tro.
Där förfrysa vilda tankar,
där förstelnar hjärtats lava:
ack! dess värme är en plåga,
isköld är olympisk ro.

Upprätt stödde emot svärden,
pannan högt och trotsigt buren,
som om polens stjärnevimmel
vore hennes rätta skrud,
så farväl vi bjude världen,
så god natt vi ge naturen,
tråkig jord och haf och himmel,
så vi bide dödens bud.

Sen, hvarhelst på haf och floder
snikna krämarkölar fara,
hånfullt på de frusna liken
peka skall kompassens nål,
på de isbelupna stoder,
vittnen inför stjärnors skara
om en åtrå evigt sviken,
om en längtan utan mål.

SKOGSRÅET.

Han, Björn, var en stark och fager sven
med breda väldiga skuldror
och smärtare midja än andre män —
slikt retar de snöda huldror.
Till gille han gick en höstlig kväll,
då månen sken öfver gran och häll,
och vinden drog
med hi och ho
öfver myr och skog,
genom hult och mo;
då var honom trolskt i hågen,
han ser åt skogen och har ej ro,
han skådar åt himlabågen,
men träna de vinka och nicka,
och stjärnorna blinka och blicka:
gå in, gå in, gå in i hvinande furumo!

Han går, han lyder det mörka bud,
han gör det villig och tvungen;
men skogens dvärgar i kolsvart skrud,
de fara med list i ljungen
och knyta ett nät af månens sken
och skuggan från gungande kvist och gren,
ett dallrande nät
i ris och snår
bak vandrarens fjät,
där fram han går,
och skratta så hest åt fången.
I hidena vakna ulf och lo,
men Björn han drömmer vid sången,
som rundt från furorna ljuder
och hviskar, lockar och bjuder:
gå djupare, djupare in i villande gåtfull mo!

Nu tystnar brådt den susande vind,
och sommardäglig är natten,
och vällukt ångar från blommig lind
vid kärnens sofvande vatten.
I skuggan hörs ett prasslande ljud!
Där böljar en skär, en månhvit skrud,
där vinkar en arm
så mjäll och rund,
där häfves en barm,
där hviskar en mund,
där sjunka två ögon i dina
och leka så blå en evig tro,
att alla minnen försina:

de bjuda dig domna och glömma,
de bjuda dig somna och drömma
i älskogsro i vyssande söfvande furumo.

Men den, hvars hjärta ett skogsrå stjäl,
får aldrig det mer tillbaka:
till drömmar i månljus trår hans själ,
han kan ej älska en maka.
De ögon så blå i nattlig skog
ha dragit hans håg från harf och plog,
han kan ej le
och fröjdas som förr,
och åren de se
in om hans dörr,
men finna ej barn och blomma;
han vesäll åldras i öde bo,
kring härden stå sätena tomma,
och väntar han något af åren,
så väntar han döden och båren,
han lyss med oläkeligt ve till suset i furumo.

SNÖFRID.

I kvällens mörker och stormens larm
han hörde en röst vid sin fönsterkarm:
»Gunnar,
nu går det böljor öfver sjö!
Kom, jag vill se om din håg är varm,
om mod kan bo i en gossebarm:
kom, gunga på våg en huldremö!
Och rädes du icke för svek och harm,
Gunnar,
då styra vi ut till din lyckas ö.»

Det var Snöfrid.
Djupt i skogen stundom såg han henne,
älskligare huldra aldrig fanns:
skön hon var med blåa ögons glans,
gyllne lockar om det hvita änne.

Han ilade ut, hon tog hans hand,
så gingo de ned till sjöastrand . . .
»Snöfrid,
hur fager du är i din silfverskrud!»
Och månen rann upp vid skogens rand
och lyste ur moln med rödgul brand
å seglet, som spändes på ungmöns bud,
och snäckan hon sköt i skum från land.
»Snöfrid,
vi gunga på våg, mina drömmars brud!»

Vid hans sida
sitter hon och lyss till vindens saga,
skådar drömmande till månens klot;
rundt omkring dem dånar vågors hot,
rundt omkring dem stormens röster klaga.

Nu vräker en bränning mot stäf och stam,
där skjuter en berghög udde fram.
»Gunnar,
vi syna guld i månljus natt»,
så locka små troll i dvärgaham,
de locka och vinka från bergets kam:
»kom, gosse, tag din lycka fatt!
Vi skola dig fria från armods skam!
Gunnar,
gif oss din själ, då får du vår skatt!»

Det hviner i luft, det skummar på fjärd,
där brusar nu fram en rasande färd.

»Gunnar,
där kommer Utgårds vilda jakt.»
De komma med lurar och fanor och svärd
och ryta sin döfvande hyllningsgärd
åt våldet, som Midgård i kedjor lagt.
»Gif oss din själ, och i minnets värld,
Gunnar,
ditt namn skall stråla med ärans prakt!»

Nu syntes en vik där månen göt
sitt skimmer och böljan domnad flöt.
»Gunnar»,
så lockar en röst, »vänd hit din stäf!
Dig väntar en hydda i lundens sköt,
en trohet som aldrig sitt löfte bröt,
här drömme du ljuft vid strandens säf!
Den vänaste arm, som ett famntag knöt,
Gunnar,
skall väfva med kärlek din lefnads väf!»

Men Snöfrid reste sig
hög i stäfven:
»bättre är kämpens
ädla armod
än drakens dolska
ro på guldet,
bättre är hånad
död för det goda
än namnfrejd, vunnen
i själfvisk äflan,

bättre än fridens
är farans famntag.
Väljer du mig, då
väljer du stormen.

Ty de hårda
hjältelifvets
runor lyda:
svärd mot snöda
jättar draga,
modigt blöda
för de svaga,
glad försaka,
aldrig klaga,
strida hopplös strid
och namnlös dö.

Det är lifvets sanna hjältesaga.
Leta icke efter lyckans ö!
Och i töcken
svann hans huldremö.
Ensam dref han kring i böljors öken.

* * *

Gunnar! Gosse!
Många vägar öppna sig till griften;
om bland dem du väljer kämpens stig,
genom oro, kval och hårda skiften,
genom tviflets töcken för han dig.

Trött och ensam
kämpe i sitt blod den man, som lyfte
sköld till värn för denna världens små,
och ju himlen närmare hans syfte,
desto tyngre fjät han måste gå.

Dock, du gosse,
är du dina bästa drömmar trogen,
återser dig huldran någon gång,
leker med dig, som I lekt i skogen,
sjunger för dig tröstlig runosång,
öppnar för dig
dina barndomsminnens blomstergårdar,
när från strid du längtar dit igen,
där på Idavallen nornan vårdar
morgonlifvets gyllne taflor än.

BALDERSBÅLET.

Världens oskuld hvilar
på det vigda bålet.
Genom allt, som andas,
går en iskall rysning.
Blodröd sjunker solen,
fjällens skuggor växa,
och i askens krona
susar tidens höst.

Gudar stumme bida
kring den bleke Balder.
Fimbulnatten nalkas,
nu må bålet brinna!
Himlens fäste mörknar.
Oden fattar facklan;
ännet, skumt af sorger,
sänkes mot hans bröst.

Nu är ändad hvarje
hugfull hjältehärnad,
mänskobarm skall afla
endast onda uppsåt,
stark skall niding stånda,
god i länkar ligga,
tills att Surters låga
öfver världen far.

Som i dvale domnad
dröjer vise fadern,
gudens tanke grubblar
öfver mörka gåtor,
dyker ned i djupen
efter dolda runor,
lyssnar ned i andens
urgrund till ett svar.

Fann den vise fadern,
hvad han fjärran letat?
Lugnadt änne lutar
Lopt*) till Balders änne,
hviskar till den döde
hvad ej Valhall vetat,
hviskar det som ingen
ingen anat har.

*) Oden.

Vill du gissa gåtan,
gå en natt i skogen,
lyss till stormens stämmor
i de skumma moar!
Lyss till kvalfull kvidan,
lyss till rop och klagan,
hör den djupa bikten
ur naturens bröst!

Helig tystnad följer
fridlös fasas verop,
och som orgeltoner
sväfvar genom skogen
Odens högsta aning,
världsförsoningslöftet:
lifvets strid har mening,
djupsta fall har tröst.

VAKNEN!

(Efter O. Viig.)

Vaknen, Nordens alla hjärtan,
ur den långa vinterdvala!
Lyssnen åter till de röster,
som om ädla bragder tala!
Vaknen, vaknen upp till lifvet,
I som drogens hårdt med döden,
morgonrodnans fana svajar,
upp och följen hennes öden!

Vaknen upp och leten idogt
i de kämpekummel höga,
i de stora minnesmärken
anden ställde för vårt öga!
Vaknen upp till syn och sinne
för det stora, för det ljufva,
som kan smälta kvinnohjärtan,
som kan hjältehjärtan kufva!

Hör de djupa ljud från Nordens
barndomsdagars Baldershage,
kämpeluren, Heimdalshornet,
silfverharpans klang hos Brage!
Hör, det är den vaggsång nornan
fordom kvad för folkets öra
och ett nordiskt barnahjärta
ännu glädes af att höra.

Lyssna, lyssna, djupt ur fjällen
hörs en ton, ej än förgången,
från den gamla Valas harpa,
kämpevisan, skaldesången!
Vindens kvad i askens krona,
hviskningen vid Baldersbålet,
Frejas suck och svärdens stålklang
ljuda än i modersmålet.

Vaknen upp och skåden klarligt,
huru fädren här i norden
sträfvade till mer än ära
och till mer än glans på jorden,
ja, till mer än Valhalls glädje
och ett rum i fadershuset —
till att dö vid gudars sida
i den sista strid för ljuset!

KORPEN.

(Efter Edgar Allan Poe.)

Trött en natt jag satt och drömde vid en gammal bok,
där glömde,
bakom seklers förlåt gömde tankar hägrade förbi.
Knappt jag börjat slumra, förr än något knackade på
dörren,
något pickade på dörren — ticketick det ljöd däri.
Upp jag blickade och sade, väckt ut ur mitt drömmeri:
»nå stig in! hvem söker ni?»

Aldrig går det ur mitt minne: årets sista natt var inne,
i mitt rum, som i mitt sinne, skred dess skuggors tåg
förbi.
Längtande till morgonstunden, höll jag mig vid boken
bunden;
ack men djupt i hjärtegrunden, ack, som alltid, ljöd däri
hennes namn som här förklungit — Leonor det klingar i
änglasfärers harmoni.

Lampan fladdrande beskiner sidenböljande gardiner,
hör, det prasslar, hör, det hviner i det tunga draperi!
Och hvad annat förr mig hände, aldrig sådan skräck jag kände,
aldrig hemskare sig tände flamman i min fantasi,
och jag hviskar, icke hörbart, blott att varda skräcken fri:
»stig då in! hvem söker ni?»

Dock min häpnad snart sig lade, lugn jag återvunnit hade,
då jag gick till dörr'n och sade: »ack förlåt mitt bryderi!
Öfver nyss i slummer bragta sinnen smög så sakta, sakta
eder knackning knappt att akta, knappt att uppmärksammad bli.» —
Ut jag såg i förstugången, men hvad såg jag väl däri?
Endast skuggors féeri.

Ut min blick i mörkret irrar, in i nattens djup han stirrar,
och en dröm min själ förvirrar med onämnelig magi.
Ej den djupa tystnad störes, ej en bild för ögat föres,
»Leonor!» det hviska höres . . . O, hvad smärta ljöd däri!
Hvilka äro de som växla detta kväfda hjärteskri?
Jag och eko, endast vi.

Dörren knappt jag stänga hinner, knappt min bok jag återfinner
och det knackar. Pulsen brinner . . . är det, är det trolleri?
hastigt rinner mig i hågen: åh, det är på fönsterbågen!

Still, I tankar, I som frågen, hvad af detta månde bli,
still, mitt hjärta, tills jag funnit, att det mystiska häri
var — en vind, som flög förbi!

Ha, då fönstret upp jag kastar, in en korp i rummet
hastar —
ståtlig fågel! mystisk uppsyn! Sekler skönjas ju däri.
Ingen hälsning han mig bringar, då han straxt på svarta
vingar
upp på dörrens karm sig svingar och slår ned så trygg
och fri
på en Pallasbyst å karmen, fullt så hemmastadd och fri
som i skogens sceneri.

Hvad? Jag tror att hans besatta uppsyn lockar mig att
skratta.
Visdomsdryg syns han sig skatta. Läk då min melankoli!
Sändebud från nattens länder, dit du kanske återvänder,
gamle korp från Stygens stränder, säg, då du min gäst
vill bli,
säg ditt namn i underjorden, säg, hur nämnes du däri?
korpen svarade: Förbi.

Underligt jag fann det vara, att en fågel så kan svara;
fast hans svar var ett ord bara och med föga mening i,
ty bland alla mänskosöner hvem har rönt hvad här jag
röner

att en kolsvart fågel kröner dörrens karm så trygg och
fri,
sitter på en bild af Pallas, som i skogen trygg och fri,
kallande sig själf Förbi?

Korpen, som allt jämt vill tjena till en hjälmkam åt
Athena,
sade detta ord allena; han har tömt sin själ däri.
Ej den djupa tystnad stör han, ingen enda fjäder rör
han. —
»Hopp och vänner flugit från mig; snart väl skiljas äfven
vi,»
så jag sade: »när är stunden, då vi skiljas äfven vi?»
Korpen sade då: förbi.

Att en fågel så kan svara hör ju till det underbara;
dock, han säger ett ord bara, som han kanske öfvats i
af en skald, hvars hårda öde, förrn han lades till de
döde,
ville, att hans strängar ljöde till det enda ord: förbi —
att hans sång, den brustna, ljöde i det enda hjärteskri:
förbi, förbi!

Midt för dörr och korp jag rycker soffan fram, ty, som
jag tycker,
bör han lyss till mina nycker, mildra min melankoli,
och på soffans sammet sänker jag mig ned och efter-
tänker

hvad i fågelns ögon blänker, hvad det är för trolleri
i hans dystra Hadesskepnad, hvad det är för mening i
detta hesa rop: förbi.

Så jag länge öfverväger, ej ett enda ord jag säger,
korpen stirrar — hu, han äger i sin blick en hemsk
magi!
Tankfull lutar jag mitt sjuka hufvud mot det sammets-
mjuka
hyende, hvars purpur lampan sprider skiftningar uti.
Ack, den tid, då hennes hufvud lutade i svärmeri
mot dess purpur, är förbi!

O, igenom rummet simma ambraskyar som en dimma!
Lyss, jag tycker mig förnimma änglars tysta steg däri.
Fören I från Gud en hälsning, kommen I med hopp och
frälsning,
frälsning, ack, från hennes minne, som min ande fängs-
lats i?
O, är ögonblicket inne, då min själ kan varda fri? —
Korpen ropade: förbi!

Du profet och leviatan, kanske fågel, kanske satan,
slungad hit af mänskohatarn eller stormens raseri,
säg min arma själ, som lider, som besegrad ännu strider,
i hvars spår förtviflan skrider — säg hvad änden mände
bli!

Finns i Gilead ännu balsam, finns ett hopp att varda fri?

Korpen svarade: förbi!

Du profet och leviatan, kanske fågel, kanske satan,
säg, du bud från mänskohatarn, vid den Gud vi lefva i,
väntar ingenstädes freden? Förer ej den tunga leden
till ett fjärran saligt Eden, där jag åter slutes i
hennes famn, hvars namn nu klingar ljuft i himmelsk harmoni?

Korpen svarade: förbi!

Bort från mig, demoners like! Till ditt dystra afgrundsrike
hän i storm och natt du vike! Höj du där ditt hesa skri!
Lämna ej ett dun till minne af det ord, som kvalt mitt sinne!
Är ej ögonblicket inne, att du lämnar dörren fri,
fritt mitt hjärta, som du borrat djupt din rofdjursnäbb uti?

Korpen svarade: förbi!

Vingen ej han röra gitter; — kvar sen åratal han sitter,
och hans drömblicks hemska glitter stirrar jämt med häxeri.
Skimrar lampan, skiner månen in på mig och Hadessonen,

ser jag honom, korpdemonen, skugga golf och draperi.
O, den svarta, svarta skuggan dväljes jämt min själ ini,
suckande: förbi, förbi!

EN BLOMMA.

Hon spirade upp vid korsets fot
på enslig graf,
ett brustet hjärta åt hennes rot
sin lifssaft gaf.

Hon blickade ljufligt, hon nickade täckt
med tårstänkt kalk för nattlig vind:
den bleka purpurn i hennes dräkt
har skimrat förr på en flickas kind.

Det lästes en gåta i ungmöns blick,
som snart var stoft;
en yngling vid grafven tydningen fick
i blommans doft.

SVÅRMODETS SON.

Hvart han går, af nattliga moln betäckes
himlen, fågeln tystnar och ängen gulnar,
källans sorl förstummas, och kalken sluter
doftande blomman.

LYSS TILL GRANEN VID DIN MODERS HYDDA!

(Finskt ordspråk.)

»Hvar än du fjärran är, så lyss till suset
af granen skuggande din moders hydda!» —
Du helga träd, du alltid sommarprydda,
som stiger himmelssträfvande ur gruset,

jag hörde dina ord. Af hjärtat tydda,
de ryckt mig ur det vilda lefnadsruset
tillbaka hit till tysta fadershuset —
mer tyst än förr: dess åbor äro flydda.

Här vill jag nu vid enslig härd mig sätta
och lyssna, när utur min barndomssaga
du hviskar ljufva bilder i mitt minne.

Men är det vinden, som förskyller detta?
Jag hör den gamla granen endast klaga
och hör dess klagans eko i mitt sinne.

DRÖMMAREN.

»Hvadan, trötte främling?» — Han svarar icke. »Hvila! Njut en svalkande dryck!» — Han vandrar tyst förbi och stirrar alltjämt mot trolöst vinkande fjärran.

VATTENPLASK.

Invid palatsen
lagunens vatten
melodiskt skvalpar
i sommarnatten.

En solbrynt gosse
i sliten kappa
behagligt hvilar
på dogens trappa.

Och böljan hviskar
invid den lille,
som något hemligt
hon säga ville.

»Se kungasonen!
Se gudars like!
Men skall han ärfva
sitt kungarike?

Hur än vi vandra
kring världens länder,
vid hafvets kuster,
vid floders stränder,

vi ana furstar,
där barn vi blicke,
men vuxna kungar
vi finna icke.»

HVADAN OCH HVARTHÄN?

När sist jag färdades denna led,
då smyckade våren lund och hed,
med spegeln bäcken till blommor sprang,
och rymden fylldes af klockors klang,
och solen lyste ur morgonsky,
och stugan vid grinden där var ny.
Från dörr'n mig mötte ett blidt »Guds fred!»
Där stodo, klädda i högtidsskrud,
den unge bonden och hans brud.
De hälsade gladt; sen sporde han:
»Hvarifrån och hvarthän, du vandringsman?»

Men nu, när jag färdas samma led,
går solen i tunga skyar ned,
och bäcken är mörk och himlen skymd,
och klockor dåna i mulen rymd,
på heden härjar en höstlig vind,
och grånad af år är stugan vid grind,

och ingen hälsar mig där »Guds fred!»
fast dörren som fordom öppen står,
men ut en svartklädd skara går
mot kyrkogårdens gulnade trän. —
O, vandrare, hvadan och hvarthän?

Så färdas jag fram min tysta led,
hör Tiden rulla ut sin ked,
han mäter sekundernas snabba fart
med pickande hjärtan, som brista snart;
han mäter skeden af år vid år
med släkten, som trampa hvarandras spår;
allt djupare firar han kabeln ned
med länk vid länk af graf vid graf
att pejla oändlighetens haf,
och söker fåfängt i hvarje stund
att nå det evigas ankargrund.

❋

Jag drömde mig fly bland solars mängd
från stjärneängd och till stjärneängd.
Hvar stjärna, ack, var ett fängelse
för tvifvel, kval och förgängelse,
från alla stego där suckar opp:
»hvar stamma vi från och hvart går vårt lopp?»
Hvar stråle, som hän genom rymden far,
är ett bud, som letar och ber om svar.
Men svaret på »Hvadan och Hvarthän?»
var gömdt på det tigande Mörkrets knän.

Jag drömde mig sen i den bästa hamn:
jag var ett barn i min moders famn.
På frågan jag hört från stjärnorna nyss
gaf hon mig svar med en ljuflig kyss.
Vi sågo och sågo på hvarann,
allt annat i världen än hon försvann,
och rummets oändlighet slöt sig då
tillsammans i hennes öga blå,
och tiden stod: i min moders blick
jag in i det eviga skåda fick.

VI SES IGEN.

Och vårsol lyste vid österns bryn,
när riddarns son gick igenom byn.

I dörr'n till hyddan där under lind
stod liten flicka med rosig kind.

Och gossen sade: god morgon, du!
och kysste henne i samma nu.

De voro morgnade båda nyss,
och frisk som morgonen var hans kyss.

Långt skall jag färdas, du lilla vän,
men glöm mig icke! vi ses igen.

Så sade gossen och log och gick. —
Hon glömde aldrig den kyss hon fick,

hon glömde aldrig hur skön han var,
hur trofast lyste hans ögonpar,

hur käckt på böljande lockar satt
hans fjädervajande junkerhatt.

Hon växte upp och hon mindes än
de ord af gossen: vi ses igen.

Hon växte upp och var glad och skön,
fick lyss till mången en kärleksbön,

och många friare kommo, men
hon sade endast: jag har en vän.

Och åren svunno med hastigt lopp,
men tiden störde ej hennes hopp.

Och hennes vår, hennes sommar svann;
hon tänkte glad: vi få se hvarann.

Hon tänkte än i sin ålders höst:
vi mötas åter, det är min tröst.

Och in i döden hon tänkte än:
hvad jag är lycklig! vi ses igen.

DE BADANDE BARNEN.

"Und jene himmlischen Gestalten
Sie fragen nicht nach Mann und Weib."
Göthe.

Tusenskönor och konvaljer växa ända intill randen af en liten bäck, som glider genomskinlig öfver sanden; häggen, höljd af hvita blommor, doftar där invid på ängen, och mot vattenliljan sänker lönnen sina gyllne hängen.

Liten pilt och liten flicka sitta där på blomstertufva, sedan de på ängen länge flugit kring som hök och dufva. Gossen säger: »jag vill bada, ty här är så varmt och soligt.»
»Sval är bäcken», säger flickan; »låt oss bada! det blir roligt.»

Gossen lämnar sina strumpor och de andra näpna plaggen kastade omkring i gräset, lögadt nyss af morgondaggen. Byxorna med de af mamma sydda granna axelremmar visa ännu, där de ligga, rundningen af piltens lemmar.

Vid den slarfvens sida lägger liten tös med ordningssinne
ned sin vackra skära klädning, silkesduk och kjol och linne,
lägger sedan allra öfverst bandbeprydda sommarhatten.
Och med glädjerop nu båda springa i det klara vatten.

Se, de muntra barn till mötes bäckens klara bölja hoppar,
smyger sig med smek och kyssar kring de täcka friska kroppar,
flyger upp i stänk omkring dem, så att tusen pärlor glimma,
när den glade pilt försöker lära lekkamraten simma.

Lär hon det, så har han lofvat fylla hennes korg med nötter.
Hur hon sprattlar nu och sparkar med de knubbigt nätta fötter,
hur hon sträcker ut den ene och den andre trinde armen,
medan hon på gossens händer hvilar med den späda barmen.

Sparfvemamman, som i lönnen nyligen sin boning fäste,
tittar kvittrande på barnen öfver kanten af sitt näste,
tycker: »fast de ej ha vingar, ha de ändå samma gamman,
som då jag och sparfvepappa plaskade som ungar samman.»

Och när lärkan, som i rymden hvilar på de sträckta
vingar,
ser det oskuldsfulla paret, slår hon till en drill, som
klingar
likt ett eko af det jubel, som i tidens första stunder
höjdes af den första lärkan öfver paradisets lunder.

DRÖMLIF.

Upp i sadeln och bort! Ty du längtar, min skatt,
ty du längtar att svärma på drömmarnes stråt,
och med dig och med mig genom stjärnerik natt
ilar eldige vingade springarn framåt.
Du, mitt älskade barn, på din panna så ren
är en dager, en underlig dager röjd:
är det strålande stjärnors återsken?
är det skimmer af bidande stunders fröjd?

Djupt där inne i hviskande skog är ett slott;
mellan remnade vallar och mossiga torn
trifvas rosor och vallmo med tistlarne godt,
och förrostadt sen sekler är väktarens horn.
Öfver fönster, där spindeln har bundit sitt nät,
klänger murgrön kring bågar, pilastrar och tak,
och din aning kan lyss till minuternas fjät
i de skymnande hvalf, i de tysta gemak.

Och din aning kan höra en stämma: förblif
i den borg, där de slöjade minnen stå vakt,
där du känner det djupa i tystnadens lif,
där du röner det ensligas väckande makt,
där du, frälst utur människobränningens larm,
ur det jäktande intet, som andarne tär,
kan förnimma vid skapelsens eviga barm
i ditt innersta djup, att du är, att du är!

Jag skall föra dig in i min riddaresal,
hvarest Saga oss väntar vid flammande härd
och till välkomst dig räcker en runhöljd pokal
och dig bjuder försjunka i känslornas värld,
och när nattlige stormarne kämpa sin strid,
vill hon söfva ditt barnsliga hjärta i ro
med den heliga vaggsång om kärlek och frid,
som är diktad i Eden af oskuld och tro.

Men när morgonen randas, på jägaretåg
skall du följa mig ut öfver daggiga berg,
du skall gunga med mig öfver morgnande våg,
där hon hvälfver i gryningens rosiga färg,
genom skogarnes skymning vi ställa vår gång,
genom susande lund, genom hvinande mo,
där vid granarnas djupa och mystiska sång
det förgängliga gripes af evighetstro.

Och det lif, som vi flydde, af oro och flärd
har förtonat och sjunkit vid synranden ner,
och två älskande bröst och en drömmande värld
det är allt, och allt annat det finnes ej mer.
För din ande har tändt sig en skönare dag:
på de östliga fjällarnas purprade kam
gå med tankfulla ännen och svärmiska drag
i ett festtåg de tigande timmarne fram.

Och du känner allt mer, hur han strängas, din håg,
till en samklang med skogens högtidliga sus,
och som insjön de himmelska facklornas tåg
skall du spegla i hjärtat det evigas ljus,
och ditt lif är en strimma i dagrarnes spel
och en ton uti sfärers förklingande ljud,
af det stora, det drömmande hela en del,
som förnimmer, att skapelsen drömmer om Gud.

Då vi vandra vid bäckarnes skuggade lopp,
då vi dröja vid fors och vid skummig kaskad,
skall du skåda med tryggadt odödlighetshopp,
huru hvirflarne fly med de vissnade blad,
och när månen en spång öfver böljorna slår
af sitt speglade glitter från strand och till strand,
skall du skönja i drömmar den strålväg, som går
till det eviga hän från förgängelsens land.

Se hur ängarna klädas i svallande flor,
hur de silfrade dimmorna skrida förbi!
O, så lyss och förnim då den hviskande kor
utaf tidernas andar, som sväfvar däri!
Och du känner en varsel i bäfvande bröst
af det djupsta, som seklernas hjärta förnam,
hvad af ve och af manande allvar och tröst,
som har sprungit ur siareharporna fram.

Ty de hviska, att stridens och smärtans mystér
är fullkomningens villkor och själarnas rätt,
att det drag utaf vemod, som skapelsen bär,
är af trånad att skåda en ädlare ätt.
Ja, den samklang du njuter är längtan uti,
ty naturen hon bidar, att mänskan en gång
skall förvandla dess drömmande lifs harmoni
till en vaken och frigjord och jublande sång.

Det är därför med blommor hon pryds som en brud,
med symboler af all tings förnyelses tid;
det är därför hon profvar om våren den skrud
hon skall bära, när släktet har vunnit sin strid.
Det är frihetens hägrande paradishopp,
som sin skimrande färgprakt i skyarne strör
och i blomman ger safter åt svällande knopp
och ger rosor på kinden åt gossar och mör.

Ty i människans ande ha tingen sin lag:
när med renare öga hon skapelsen ser,
skall ur renare eter en klarare dag
genom blånande rymderna sänka sig ner,
och när skalderna strängarne skönare slå,
skall en rikare prakt öfver jorden ses spridd,
och ju högre de spanande tankarne nå,
se, dess djärfvare spänner sig himmelens vidd.

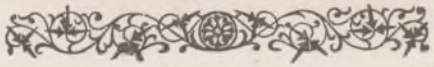

KYSSEN.

Räck mig de våna läpparnes kalk, fast drycken han ger mig,
städse i ljufvaste fröjd blandade saknadens kval!
Aldrig du närmat din mun, förrän, gripen af trånad, min ande
slet i de känsliga band stoftet på honom har lagt.
Liksom en fånge vid vintrens slut, när en smekande vårfläkt
spelar från blånad sky in i hans fängelsehvalf,
trycker mot gallret sin kind och andas och njuter, men känner
dubbelt i njutningens stund tyngden af bojan han bär;
så när din kyss, så frisk som västan på blommande ängar,
skön som en ros i sin knopp, kom till min fängslade själ,
spratt i bojan hon upp och trängde mot läpparnes stängsel,
ifrig att svinga sig bort, svinga i frihet och ljus,
hän till den värld, där ditt innersta jag, du älskade, dväljes,
där, för att, död för mig själf, evigt få lefva i dig.

HÖSTKVÄLL.

Solen går ned, och molnen vandra med vefullt sinne
hän öfver skummande sjö, öfver susande skogars skymning.
Måsen skriar på ödsligt skär,
falken dväljes i klyftans skygd:
trött att jaga han gömt sin näbb i
vingens af skurar tyngda dun.

Solen gick ned, det mörknar allt mer öfver moens furor,
mörknar om bergen, där ränniln suckar i ljung och mossa.
Tvinsjukt dröjer ett gulblekt sken
öfver västliga kullars rand,
dagens hviskande afsked tonar
sorgset i tätnande skuggor bort.

Regnets fall på hällarna sorlar af vemodssägner,
födda af molnens jordkringsväfvande skumma tankar;
sjöns emot stranden brutna våg
brusar af dunkla ödens gång;
röster, skälfvande hemskt af smärta,
ropa i stormen ur skogens djup.

Ensam ute i öde nejd, mot fuktig klippa
lutad, står förtrollad en vandrare, lyss och njuter.
Känner hans själ en samklang med
sången, som höjes af stjärnlös natt?
Dör hans ve som en sakta ton i
höstens väldiga sorgedikt?

ÄLFVAN TILL FLICKAN.

Väna barn, som lekfull sänker
barmen i min våg och blänker,
lik den skönsta vattenlilja, skär och hvit i bölja sval!
Hvilka skiftesrika lotter
vänta dig, du mänskodotter,
medan, jämt sig lik, min källa sorlar under björk och al!
Jag har ej som du att bida
dag att fröjdas, dag att lida:
jämt sig lika mina vågor välla i oändligt tal.
Du skall blomstra upp till kvinna,
älska, älskas, tända, brinna,
medan tyst min källas flöden glida i den stilla dal.

Väna barn, ännu i hågen
lika kyligt frisk som vågen,
skönsta näckros, som jag gungat skär och hvit på bölja sval!
Blott en tid, och du skall drömma
drömmar underliga, ömma,
medan, jämt sig lik, min källa sorlar under björk och al.

Blott en tid, och du skall böja
knä i brudens skira slöja
bredvid den du lyckliggjorde med ditt hjärtas blyga val.
Blott en tid, och du skall trycka
i din famn en moders lycka,
medan tyst min källas flöden glida i den stilla dal.

Gåtfullt dunkla mänskoöden,
hoppet, kärleksglädjen, döden
famnar jag, då dig jag famnar, sköna barn, med bölja svall!
Endast några solhvarf farna —
och för dig skall gåtan klarna,
medan, jämt sig lik, min källa sorlar under björk och al.
Ack, mitt flodlopp aldrig hinner
målet, som din bana vinner,
då af lifvets fröjd förklarad och förklarad af dess kval
du får sjunka in i döden,
dö som aftonrodnadsglöden,
medan tyst min källas flöden glida i den stilla dal.

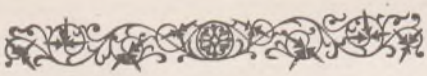

KLOCKORNA.

Det ståndar öfver tidshafvets böljande svall
ett torn af genomskinlig och eterklar kristall.
Det sänker sin grundval igenom djupen ner,
dit ingen aning räcker och intet intet öga ser.

Det sträcker sina murar genom stjärnehimlar blå
och högt igenom himlar, där inga stjärnor gå,
det höjer sin kupol genom alla rymder opp,
och hvarje tanke svindlar, som sväfva vill emot dess topp.

Två klockor där hänga i kupolens stolta rund —
den ena stöpt af strålglans från ljusets gryningsstund,
den gyllne kläppen svingar för idéernas fläkt,
hon klämtar så sakta i takt med världens andedräkt.

Hon klämtar så sakta med en manande ton,
som dallrande segnar från zon och till zon
och, när han hunnit jorden, förklingar så ren
i ädla själars längtan och aftonrodnans purpursken.

Hon manar dessa själar så allvarsdjupt och ömt
att drömma skönt och verka för hvad de skönast drömt
och minner dem hvar kvällstund, vid solnedgångens brand,
om fjärran sanningsriken och oupptäckta skönhetsland.

Hon klämtar i trånad att viga in den stund,
då jordens släkten varda ett syskonförbund,
där hvarje smärta finner sin smekande tröst
och hvarje tröttadt hufvud sin hvila vid ett älskadt bröst.

Hon klämtar i trånad att stämma in en gång
med sina skära toner i folkens frihetssång,
att ringa öfver världen det saliga bud:
se, jorden blir Guds rike! Se, mänskligheten finner Gud!

Men i den andras gjutform förstelnande flöt
det mörker, som har rufvat i kaos' dunkla sköt.
Den tunge kläppen hvilar — hon hänger tyst och stum,
och hennes kupa liknar en nattlig himmels hvälfda rum.

I torn-arkaden ned om, där sitter, skum i håg,
en demon med handen vid klockans starka tåg,
orörlig som en bildstod, och ser med dystert hot
till häfdernas böljegång, som brusar rundt om tornets fot.

Än tumla de i solglöd, och än är solen skymd,
men om en gång det svartnar kring hafvets hela rymd

och sista böljan krossas i brännings ars larm,
som vaggat siardrömmar, de framtidsljusa, i sin barm,

Om hopplöshet faller öfver mänskligheten nöd,
om frihetssången tystnar för gunst och för bröd,
om ungdomshjärtat kallnar och känner utan kval,
hur bort ur världen viker det godas helga ideal,

Då knyter sig handen kring klockans starka tåg,
då ringer demonen med rasande håg,
då svingar nattens klocka sin ofantliga rund,
då skälfver hela världen och remnar i sin djupsta grund.

DIN SORG ÄR DIN.

Du mänskobarn, hur tung din lott du känne
sök ej hos dina svaga likar tröst!
Lägg ej din sorg på redan tyngda bröst!
Din sorg är din, och du bör bära henne.

DEN FLYGANDE HOLLÄNDAREN.

Det finns ett skepp som går och går,
men aldrig går i kvaf;
kaptenen många hundra år
har drifvit kring på haf
och svurit med förtviflans lust
på rorman vid hans ratt,
som ej kan köra upp på kust
i någon stormig natt.

Men rorman gör hvad han förmår,
om än med föga hopp:
där bränningen som vildast slår,
dit styr han skeppet opp,
han krossa vill dess hårda barm
mot klippa, bank och skär,
men böljans harm, hans egen harm
och allt förgäfves är.

Han söker hamn, hvarhelst han kan,
och strand, hvart än han kom;
men vill han göra redden an,
då svänger skeppet om,
en vindstöt spänner hvarje fåll
och buktar hvarje klut
och slungar skutan som en boll
på vida hafvet ut.

Så är hon dömd att gå och gå
förutan ro och rast.
Om natten ser man lågor blå
omfladdra hennes mast;
om dagen känns den skutan snart
på klyfvarns egna form
och att hon rider upp med fart
emot den värsta storm.

Ja, utan ro och utan rast,
i söder och i nord,
hon kryssar ständigt med en last
af lefnadskval om bord.
Mång hundra år hon gått och gått
rundt om magnetens nål;
hon har så brådt, så brådt, så brådt,
fast hon har intet mål.

Där isberg stjälpa under brak
sin norrskenskrönta kam,

såg eskimå'n i sin kajak
det seglet stryka fram;
med skräck malajen seglet såg,
där under speglad skog
i lä af palmerna han låg
på lur med sin pirog.

Och väktaren på Eddystone,
då öfver böljans ban
han skönjer skeppet långt ifrån,
så väntar han orkan;
och väktaren på Vinga fyr
han vet hvem seglarn är,
som sväfvar fram, där brottsjön yr
bland månbelysta skär.

Då stormen slet på fästets hvalf
i trasor nattens sky,
och rymden tjöt och mörkret skalf
för blixt och hagelby,
och nödsignaler lossades
vid gälla jämmerskri,
och strandadt fartyg krossades,
strök detta skepp förbi.

I fosforsken det blänkte fram,
kom med orkanens hast,
och mar-eld lyste kring dess stam
och lågor på dess mast,

det hof sig upp med ryslig fart
på tornhög böljas bryn —
hvart jämmerrop förstummas snart
vid sådan undersyn.

På däcket ses kaptenen stå
med gastars brödraskap,
hans näsa skiner svafvelblå
af drufvorna från Kap,
det hvita håret fladdrar vildt
om pannans plöjda grund,
men ögat, o det blickar mildt,
och vänligt ler hans mund.

De drunknande han hälsar gladt
och nickar hjärtlig tröst,
och genom storm och genom natt
han höjer skroflig röst:
»Döm, sjöman, ej ditt öde hårdt!
Och räds ej, bleka mö!
Ty, tro mig, lefva det är svårt,
men godt det är att dö.»

Och som han kom han ilar bort
från dem, som gå i kvaf.
Han spanas säkert inom kort
på annat fjärran haf.
Och intet skepp är kändare;
fast aldrig sedd i hamn,

»den flygande holländare» —
hvem hörde ej hans namn?

* * *

Så irrar han. Dock vet man, att
af ödets nåd han får
till ankars gå en enda natt
på hvarje hundra år.
O, hulda natt, hur trösterik,
då han från stormig sjö
får styra in i Drömmens vik
på Fågel Fenix' ö!

Fast ön ej än på något kort
med visshet prickats ut,
lär mången dock, som man har sport,
fått se den en minut:
ett barn i dröm på fadrens knän
och skalden i sin sång
till hennes sälla ängder hän
få sväfva någon gång.

En moder vid sin gosses graf,
med kransen i sin hand,
bärs af sin saknad öfver haf
till Fågel Fenix' land:
där leker sonen i en lund
så frisk och lefnadsvarm,
hon trycker honom då en stund
intill hugsvalad barm.

Och liten lärkas hjärtekval,
när hon de sina mist,
för henne dit i solig dal, —
där återses de visst:
med barmens dun hon värma får
på nytt de späda små
och lyssna tjust, då maken slår
sin drill i eter blå.

Enhvar, som denna strand har nått,
o sällhet! finner där
den famn, den mun, hvartill han trått
i oskuldsfullt begär.
Där ser han hvad han skönast drömt,
där möter honom allt
hvad ljuft han känt, hvad rent och ömt,
i lefvande gestalt.

Hör källors sorl och lundars sus
och bäckars yra fröjd!
Hvad dagrars lek, hvad glans och ljus
på sky och blånad höjd!
Och allra högst i purpurfärg
med gyllne vingars prakt
står fågel Fenix på sitt berg
och håller trogen vakt.

* * *

Nu sköt det mörka skeppet in
i vikens spegelrund.
Hur lugnt det känns i håg och sinn,
då man har ankargrund!
Men seglarn klagar: »O hur kort
är denna fridens tid!
för morgonsolen flyr hon bort;
sen åter storm och strid.

Har jag ej kämpat länge nog
mot hafvets vreda flod?» —
Då hviskar det från strand och skog,
det hviskar: tålamod!
Det hviskar: glöm en stund hur tungt
du känner ödets hand!
Sof, kvalda själ, sof sött och lugnt
vid Fågel Fenix' strand!

Och sol går ned vid trastars sång
och andeljuf musik
och slår från väster hän en spång
in i den stilla vik.
En skepnad går den gyllne väg . . . .
»O se! hvem kommer där?
Är det den kände vandrarn, säg,
den gamle Ahasver?»

Ja, han det var. Han klättrar ren
för fallrepstrappan opp.
Ur smärtans natt i blicken sken
ett outsläckligt hopp.

Hans läppar hviska . . alla lyss,
och om man rätt förstod,
så sade han, hvad skogen nyss,
han sade: tålamod!

Snart hastar han på nytt sin gång,
han trådar spårlös ban,
där månen nu en silfverspång
slår öfver ocean;
mot öster hän hans kosa bär,
och på hans öde led
ser himlens tysta stjärnehär
med sorgsen undran ned.

Vid strand, där tröttad farkost låg
och kände kring sin bog
en smeksam månförsilfrad våg,
där står en pinjeskog.
Där sjöng så vänt en näktergal
en sång till hjärtetröst
om frid på bölja, berg och dal
och frid i alla bröst.

Af vallmo doftar ljuflig kväll,
de trötte slumra snart.
Den gamle sjöman drömmer säll
om något underbart:
han drömmer om en härlig värld
förlöst ur kval och brott,
och att han ända fått sin färd —
det var att drömma godt.

Men väster ut det tjocknar nu
omkring Orions lopp,
och morgonstjärnan slocknar nu,
och drömmarn vaknar opp.
En morgonbris i tacklet slår,
och som ett blodigt hot
bland dystert röda skyar går
ur hafvet solens klot.

En vindstöt tar i seglen håll
och buktar hvarje klut
och slungar skeppet som en boll
ur lugna viken ut.
Och nu det går, som förr det gått,
rundt om magnetens nål,
det har så brådt, så brådt, så brådt,
fast ej det vet sitt mål.

Och väktaren på Eddystone,
då öfver böljans ban
han skönjer skeppet långt ifrån,
så väntar han orkan;
och väktaren på Vinga fyr
han vet hvem seglarn är,
som sväfvar fram, där brottsjön yr
bland månbeglänsta skär.

TOMTEN.

Midvinternattens köld är hård,
stjärnorna gnistra och glimma.
Alla sofva i enslig gård
djupt under midnattstimma.
Månen vandrar sin tysta ban,
snön lyser hvit på fur och gran,
snön lyser hvit på taken.
Endast tomten är vaken.

Står där så grå vid ladgårdsdörr,
grå mot den hvita drifva,
tittar, som många vintrar förr,
upp emot månens skifva,
tittar mot skogen, där gran och fur
drar kring gården sin dunkla mur,
grubblar, fast ej det lär båta,
öfver en underlig gåta.

För sin hand genom skägg och hår,
skakar hufvud och hätta —
»nej, den gåtan är alltför svår,
nej, jag gissar ej detta» —
slår, som han plägar, inom kort
slika spörjande tankar bort,
går att ordna och pyssla,
går att sköta sin syssla.

Går till visthus och redskapshus,
känner på alla låsen —
korna drömma vid månens ljus
sommardrömmar i båsen;
glömsk af sele och pisk och töm
Pålle i stallet har ock en dröm:
krubban han lutar öfver
fylls af doftande klöfver; —

Går till stängslet för lamm och får,
ser, hur de sofva där inne;
går till hönsen, där tuppen står
stolt på sin högste pinne;
Karo i hundbots halm mår godt,
vaknar och viftar svansen smått,
Karo sin tomte känner,
de äro gode vänner.

Tomten smyger sig sist att se
husbondfolket det kära,

länge och väl han märkt, att de
hålla hans flit i ära;
barnens kammar han sen på tå
nalkas att se de söta små,
ingen må det förtycka:
det är hans största lycka.

Så har han sett dem, far och son,
ren genom många leder
slumra som barn; men hvarifrån
kommo de väl hit neder?
Släkte följde på släkte snart,
blomstrade, åldrades, gick — men hvart?
Gåtan, som icke låter
gissa sig, kom så åter!

Tomten vandrar till ladans loft:
där har han bo och fäste
högt på skullen i höets doft
nära vid svalans näste;
nu är väl svalans boning tom,
men till våren med blad och blom
kommer hon nog tillbaka,
följd af sin näpna maka.

Då har hon alltid att kvittra om
månget ett färdeminne,
intet likväl om gåtan, som
rör sig i tomtens sinne.

Genom en springa i ladans vägg
lyser månen på gubbens skägg,
strimman på skägget blänker,
tomten grubblar och tänker.

Tyst är skogen och nejden all,
lifvet där ute är fruset,
blott från fjärran af forsens fall
höres helt sakta bruset.
Tomten lyssnar och, halft i dröm,
tycker sig höra tidens ström,
undrar, hvarthän den skall fara,
undrar, hvar källan må vara.

Midvinternattens köld är hård,
stjärnorna gnistra och glimma.
Alla sofva i enslig gård
godt intill morgontimma.
Månen sänker sin tysta ban,
snön lyser hvit på fur och gran,
snön lyser hvit på taken.
Endast tomten är vaken.

PÅ FLODEN.

(Efter Lenau.)

Din frid, var han en drömgestalt,
som ej du återfinner,
så blicka i en ström, där allt
hänböljar och försvinner.

Hvad än du mist, hvad än du led —
vill du en stund det glömma,
sänk blott din blick, se ned, se ned,
i vågorna, som strömma.

Se ned, tills ögat tårbemängdt
knappt skönjer, hur de ila;
i stilla drömmeri försänkt
får då ditt hjärta hvila.

Som i en dröm du ser ditt själf —
en bild som vattnet bryter —
hur det förbi på tidens älf
med sina sorger flyter.

VINST OCH FÖRLUST.

Hvad åren kunna gifva, ack hur ringa
är det mot hvad som sköflad blir af åren!
Om guld, om ära någon gång de bringa,
sker det väl oftast att förgylla båren.

Framåt, framåt oss våra öden tvinga,
vi drifvas äldre släkten tätt i spåren
ur barnets Eden genom gossevåren,
hvar till sin teg att mödans lie svinga.

Och solen bränner, svettens pärlor flyta,
och dagen svinner under id så trägen
att odla gamla fält och nya bryta.

Men I, som bärgat gyllne skördar, sägen,
hvem vill dem ej mot liten blomma byta,
mot kindens blomma, vissnad under vägen?

DET DÖDA BARNET TILL DET LEFVANDE.

I.

MÖTET.

Hän ur silfverdimmorna, som skrida
öfver månbelysta fält sin stig,
sväfvar jag, o älskling, till din sida,
lindar jag på nytt min arm om dig —
sorgsna bleka vän, du känner mig?
Än en gång med dig jag ville vandra,
ack! som förr, då öfver vårt förbund
lyste lifvets morgonrodnadsstund.
Kom då! låt oss hviska med hvarandra
om vår barndomskärleks milda glöd,
glömmande en stund, att jag är död!

Minns du — själf jag minnes det betagen —
när vi möttes allra först, vi två?

Skön var mötesplatsen, vän var dagen
med sin himmel strålande och blå:
borgplatåen, högt i famnen buren
af den mossbelupne fästningsmuren,
låg där tyst i solig grönskas prakt,
öfver sammanstörtade arkader
rosenbuskar ställt sig upp i rader
och på vallen sälg och rönn som vakt:
knappt en vindfläkt andades i bladen,
sabbatsstilla under oss låg staden,
sabbatsstilla glitterströdda sjön,
öfver esplanad och bastioner
dallrade i djupa högtidstoner
klockors samklang, manande till bön.
Och vi sjönko ned i gräsens vimmel,
badande i blomsterguld och grönt,
jollrande om Gud, som från sin himmel
steg hit ned att skapa allt så skönt.
Öfver oss, af solens sken bestrålad,
stod en sky på eterhvalfvets rund
stilla, oföränderlig, som målad
med sin gyllne kant på djupblå grund,
stilla, tills en flik vardt undanskjuten
af hans byssosskära draperi,
och jag såg som om en glansbegjuten
liten ängel nickat däruti.
Och från drömlik brådförnummen hägring
sjönk min blick till dig, och i ett nu
såg jag, plötsligt rörd af mänsklig fägring,
drömlikt än, att ängelen var du,
och det kom en kyss, en omedveten,

och den ende, som du gaf och fick,
men som bud emellan själar gick,
att de äro ett för evigheten.
Barnens kyss vid hjärtats första dyning
han är morgonsval och ren och skär,
hvita vingar som en svan han bär,
fastän purprade af känslans gryning,
så som svanens vinge purprad är,
när på morgnad insjö hän han seglar,
och på en gång samma bölja speglar
dagens första strimmas fenix-glans
och den glans af silfver, som är hans.

*

Helga stund, då så hvarann vi funno!
Helga klang, som ringde in de år,
som för oss nu kommo och försvunno
likt en enda oafbruten vår!
Vaknad nyss, i daggens pärleglitter
låg vår värld framför oss morgonljus,
luften tonande af lärkors kvitter,
lunden tonande af sagosus,
tills med ens de glada röster veko,
och hvad allt du hörde var ett eko,
blott ett doft och blytungt eko af
mullens fall på kistan i min graf,
och du hör det, jämt förnyadt, klaga
slutet af vår korta barndomssaga,
fast du vet, att när en tid har flytt,
börja hennes äfventyr på nytt.

*

II.

BARNENS HIMMEL.

Snart din stig, lik min, skall hinna stranden,
där oändlighetens vågor slå:
lossad dräkt du lämnar kvar på sanden,
och i naken änglafägring anden
sänker barmen i det klara blå.
Halft i drömmar, halft i säll besinning,
ser du vidt framför dig sollyst stråt,
friska fläktar leka kring din tinning,
svala böljor gunga dig framåt.
Jordens kuster synas länge sedan
dimmigt tona bort vid österns bryn,
längre längre gungas du, och redan
stiger, skimrande som aftonskyn,
färdens mål inför din andesyn,
färdens mål: de döda barnens rike —
o, det syns dig härligt utan like,
fast din aning känner det igen.
Från de gröna, palmbevuxna stränder
vinka dig till möte andehänder,
sträcker vännen famnen mot sin vän.
Fanor fladdra i det ljus, som flammar
guld- och rosaskärt på bergens kammar;
och där cederskogen nedanför
slår kring dalar sina dunkla bälten,
öfver de i vårskrud höljda fälten,
o, hvad lif du ser, hvad lust du hör!
Sånger tona, dalens ekon svara
gladt på jublet från den späda skara,

som i lekar svärmar kring i den,
men med skuldran obevingad än,
medan andra pröfva späda vingar
öfver ängarna i varsam flykt,
och en annan skara redan tryggt
öfver pinjelunden glad sig svingar,
och mot fjällens branter glänsa många
silfvervingar, som i täflingslopp
trå till andarne på bergets topp,
som af guldmoln de i rymden fånga
leka, att de bygga Zion opp.
Högre än, där inga skyar lägra,
svingar sig den flock, som vunnit har
fullutvecklad kraft i vingars par,
spanande, där fjärran syner hägra
från en himmel mera underbar.
Men när änglaskolans klockor skalla,
stannar leken, och de ila alla
hän i flykt och språng från berg och dal
till vår stora sköna lärosal,
där inunder höga hvalf de ljusa
pelarskogarne som orgor susa,
och af glans från empyréens höjd
tempelfönstrens långa rad bestrålad
ter i bågar och ogiver målad
ännu högre saligheters fröjd.
Dit, min älskling, får jag snart dig föra,
där vi skola vandra arm i arm,
lyssnande till läraren, som vi höra
undervisa innerst i vår barm.

*

III.

EFTER VESPERSÅNGEN.

Men om kvällen efter vespersången
styr mot jorden bort ett pilgrimståg.
Helst ibland de små är ju så mången
fäst vid jorden än med kärlig håg.
I vår hulda aftonskymning vakna
minnen af de älskade vi sakna,
och den lille längtar mest igen
till det hem, där han begråtes än.
Tyst som stjärnan sina strålar silar
i gardinens flor vid fönsterkarm
nalkas han den bädd, där mamma hvilar,
lägger hufvudet till hennes barm,
smyger sen i månens sken så sakta
att i sömnen syskonen betrakta
och att leka med de saker, som
han på leksaksbordet bäst tyckt om.
När ett barn från jorden förs af döden,
är det ej för att en mänskosjäl
fjärmas skall ifrån sitt släktes öden,
ryckas utanför dess ve och väl.
Nej, dess bortgång har en högre mening,
och vi äldre komma hit af plikt,
här vi hafva ärenden af vikt:
himlen knyter genom oss förening
med hvad jordelifvets sträfvan har
än af barnasinnets oskuld kvar.
I vårt rike springer upp en källa,

genomklar är hennes helga rund,
sakta hennes rena vågor kvälla
upp ur evighetens djupa grund.
Innan jag kom till dig nu i natten,
har jag med en dryck af hennes vatten
ilat hit en tröttad skald till tröst,
en bland dem, som oförfärad väckte
harm hos ett i lögnen fånget släkte,
då de sjöngo ut med klangfull röst
hvad de kände innerst i sitt bröst
och, ju bittrare de rönte kvalen
af en småklok feg och lumpen värld,
grepo fastare om idealen,
svungo djärfvare sitt sångarsvärd.
Till enhvar, som värnar djupast inne
barnets håg i pröfvadt mannasinne
och åt kampen emot nöd och svek
ger sig helt, som gossen åt sin lek;
som, när sorgen kommer, vet att sörja,
men, som barnet, kan förgäta den
och, af motgång obesegrad, börja
helig lek med lif och lust igen;
till enhvar, som sträfvar upp för höga
bråddjupsbranter emot fjällets bryn
blott af längtan att åt andens öga
vinna ändtligen en vidgad syn;
till enhvar, som för det goda strider,
till enhvar, som för sin kärlek lider,
är vårt kall att komma någon gång
med en dryck ur lifvets källas språng.

Nu farväl! Se, morgonen är när!
Väfd af stjärnljus, bleknande för dagen,
är den skira skrud, som anden bär,
när han sväfvar, af sin trånad dragen,
till ett hjärta, som han lämnat här.
Snart skall morgonrodnans första glöd
mellan furuskogens stammar glimma.
Ren förrunnen är vårt mötes timma,
hvad du kvar vill hålla är en dimma —
älskade, du vet, att jag är död!

PROMETEUS OCH AHASVERUS.

(Ett utkast.)

I.

Sedan Noa lämnat arken, gick han med sina söner bort mot den högste toppen af Elbrus att där bygga ett altar åt den Evige.

Medan de vandrade upp för höjden, hörde de i rymden dofva suckar och kände sig svårmodige, huru mycket än deras hjärtan fröjdades öfver frälsningen ur världsfloden.

Än tycktes dem, att suckandet kom från bergets inre, än från molnen, som tunga och regndigra drefvos af vinden öster ut.

Så hunno männen till fjällets topp. Där stod en vall af eldfrätta klippor, och Noa såg på de märken, som vattnen efterlämnat, att den stora floden hade svallat upp till vallens rand, men icke öfversvämmat honom.

Där inom gapade ett svalg, hvars branter stupade mot en allt djupare skymning. Suckarne kommo ur detta

djup. Vandrarne lutade sig öfver randen och sågo något, som rörde sig där nere.

Himlen hade klarnat mer och mer, och öfver deras hufvud skred nu det sista molnet, följande de andra, som långsamt upplöste sig i skurar öfver högslätten. Solen sken på den mörkrandade skyväggen i öster och den Eviges båge visade sig i skyn, och då Noa skådade upp och såg bågen, sade han: se förbundets tecken mellan den Evige och oss!

Solen sken äfven ned i fjällsvalget, och hennes strålar skimrade, som vore de vilsekomne och förfärade, på det som fanns där i djupet. De lyste på en jättegam med brungul rygg och gulstrimmiga vingar, som öfverskyggade och piskade ett rof, hvari han slet, då han icke sträckte upp den långa ormbuktande halsen med den bloddrypande fjäderkragen för att nedsvälja delar af sitt byte.

När gamen varsnade männen, flög han upp och kretsade skriande kring rofvet. Då sågo Noa och hans söner en skepnad, lik en människa, men öfvermänskligt stor och skön. Han låg med upprifvet bröst utsträckt mellan klippor, från hvilka glänsande kedjor, fästa med ofantliga gyllene naglar, slingrade sig kring hans lemmar.

Då sade Noa till sina söner: huru skola vi frälsa honom? Men ur djupet hördes en röst: gån till edra värf! människohänder lossa icke mina kedjor.

Noa sade: kunna vi intet göra till din hugsvalelse? Rösten svarade: förakten tidens gud! tillbedjen evighetens!

Noa och hans söner återvände till sina hustrur och omtalade hvad de hade sett och hört. Och alla anade, att den framtid, som deras efterkommande ginge till mö-

tes, väntade dem med många lidanden. De byggde ett altar nära det ställe, där arken stod, och offrade tackoffer för sin frälsning och böneoffer för sina efterkommande och försoningsoffer för fången i svalget.

* * *

Om aftonen vid solnedgången sporde sönerna och kvinnorna den sägenrike gamle, hvad han tänkte om den pinade i bråddjupet. Noa svarade:

Jag vill förtälja något från urfädernas dagar och må kvinnorna noga lyssna; ty medan männen jaga eller sköta jorden eller slöjda redskap och smida vapen, är det kvinnorna, som skola omtala för barnen heliga arfsägner och bära dem från släktes mun till släktes.

I urtiden nedstego till jorden många den Eviges söner, serafim och kerubim, gudar öfver tidsskeden och himlakroppar. Många lägrade sig på toppen af Hermon, andre på Olympus, och bland dem var störst och mäktigast han, som rösten ur fjället kallat tidens gud. De jämförde sin kunskap, skönhet och kraft med Adams söners och kände öfvermod och härsklystnad och afföllo från den Evige. Tidsguden, som äger troner på många världsklot, byggde sig ännu en på Olympus och gjorde sig till herre öfver alla folk. Och han och hans serafim och kerubim funno behag till människornas döttrar, och ur deras famntag föddes ett släkte, de forntidsväldiges, som slog folken i träldom och uppfyllde jorden med orätt.

Men tidsguden sade till titanerna: min nåd vill befria människorna från den Eviges lag, som är en pinsam

lag och aldrig kan af dem fullbordas. Gören fördenskull människornas ok tyngre, så att deras tankar aldrig må skiljas från deras trälsysslor, att de må glömma den Eviges lag, som de hafva i sin ande, för min egen lag, som bjuder dem utifrån och ålägger dem lydnad, men fritager från ansvar och tillåter dem följa lustens lag i deras kött! Och släcken elden på deras ärilar, att deras oroliga själar må varda delaktiga af djurens lycka, som trifvas utan att tarfva min eld, ty det ljus, som solen, månen och stjärnorna gifva dem, är dem nog; men allt annat ljus och all annan värme skola vara i de väldiges ägo och tjäna dem!

Nu släcktes elden på alla ärilar, och människorna ledo mycket och glömde under sitt trälande den Evige och den Eviges beläte och lag, som äro uti dem. Deras anleten miste sin fägring, och blicken vardt skygg och ryggen krökt och tanken slö och hugen dolsk under det för tunga oket.

Då fanns bland titanerna en ende, som sörjde öfver att det sköna, öppna och fria skulle försvinna bland människorna. Han förbarmade sig öfver dem, och medlidandet skärpte hans förnimmelse, så att han kunde höra inom sig den Eviges röst, som sade, att människorna borde återfå skönhet och frihet och väckas att lyssna till lagen i deras ande.

En dag, då tidsguden och hans väldige voro borta att befästa sin makt i andra rymder, bar den miskundsamme titanen eld från Olympus ned till människorna, och de spredo med glädje elden från äril till äril, och föräldrar och barn funno hvarandra vid härden, och de heliga sägnerna om deras gudaursprung vaknade på deras

läppar, och de tänkte på en framtid och strängade harpor och sjöngo om paradiset, som är förloradt, och om paradiset, som kan vinnas.

Då förgrymmades tidsguden och hans väldige och kallade den barmhertige titanen förrädare och ville förgöra honom. Titanen ropade människosläktet till kamp vid sin sida, men dess rädsla var stor; och när tidsguden lofvade det att få behålla elden, förrådde det hvar dess vän dolt sig under bergen för att smida starkhetsvapen åt de svage, och han öfvermannades af de andre titanerna och lades med diamantkedjor i ett bråddjup att lida de värsta plågor.

Men tillintetgöra honom kunde de icke. Hans oaflåtliga trots störde dem i deras glädje, och tidsgudens välde i världsrymden syntes honom själf föga hugnande, då han icke förmådde kufva en enda trotsande varelses ande. Den pinades suckar blandade sig i luften, som människorna andas, och ingåfvo dem en längtan till frihet. Då lämnade de väldige Olympus och Hermon för att slippa höra huru han hånade dem.

Men från himlakropparne vilja de behärska och trälbinda oss på nytt. Och de skola lyckas, om vi glömma den Eviges lag, som är inom oss. Må våra afkomlingar veta detta!

* * *

Så berättade den sägenrike Noa, och sägnen lefde efter honom.

Sems söner mindes länge den orätt, som de forntidsväldige läto vårt släkte lida, och hebreernas siare fäste

minnet däraf i sina heliga böcker med gåtfulla, men sinnrika ord.

Jafets helleniske ättlingar kallade tidshärskaren Zeus, men den medlidsamme titanen nämde de Prometeus. Och ehuru de visste, att Zeus, tidens herre, själf är en tidens son, dyrkade de honom. Dock ängslades de vid tanken, att Prometeus, människovännen, skulle ständigt plågas, och trodde därför gärna, att Herakles gått ned i svalget och sönderryckt hans länkar. Men Prometeus är fängslad än i dag.

De skaror, som folkvandringarna drifvit öfver Kaukasus, ha hört hans suckar. Rysslands mot Kolkis framträngande härar höra dem.

Häfvande sig öfver Elbrus smälta de underligt samman med sorlet af folkens lif och blanda vemod i vindarne och i himmelens färgspel och mest, när dagen dör, i aftonrodnadens sken.

En forntidssägen förkunnar, att titanen med en enda bön till Zeus kan uppstå fri från sina länkar och gå att vinna all jordens makt och härlighet. Men ve vårt släkte, om den bönen ginge från hans läppar!

Om Prometeus förnekar lagen i sitt inre och böjer sig under Zeus' lag, då uppstår han som Antikrist, och världens yttersta tid är inne.

Det finnes en som går och väntar detta och därur motser sin förlossning. Han väntar det dag för dag genom århundraden, ännu städse gäckad, men med förtvifladt tålamod. Han är ock den ende dödlige, som finner vägen ner i titanens håla och stundom visar sig där. Det är den gamle vandringsmannen från Jerusalem, Ahasverus.

Senast kom han till Elbrus söder ifrån genom kurdernas och georgiernas landsändar. Där han gick fram, tystnade fåglarne, slöto blommorna sina kalkar, kände varma människohjärtan kyla och hårda människohjärtan lust att pina.

Mot aftonen stod han vid foten af Kaukasus och gick vidare genom de skogar af sekelgamla ekar, lönnar och askar, som skugga fjällets nedersta trappsteg. Solen hade länge sedan gått ned, när han vandrade under de högre utsprångens granar och tallar, och natten var framskriden, då han genom dvärgbjörkarnas rike steg mot Elbrus' ishöljda topp.

Då han hunnit dit, lyste månen redan från väster på lämningarna af arken, som sticka upp ur jökel-isen. Där stannade han och såg sig omkring.

Samvetslagen får intet rum i hans bröst och verkar därför liksom utifrån på honom och skapar en blödande vålnad, som förföljer honom och ropar: gå!

Men denna vålnad såg han icke nu. Han kunde andas ut. Stödd mot ett af arkens väldiga refben, bildadt af en jätteask, stod han där och såg dystert upp till stjärnorna, som besvarade hans ihåliga blickar med ett ängsligt sken öfver hans förstenade och förvittrade anletsdrag, präglade af slafvisk undergifvenhet, outrotlig självrättfärdighet och ångerlösa kval.

Han gick vidare till det öfversta af toppen och klättrade ned i Prometeus' däld på en stig, som vägrar fäste för stengetens fot, men ej för hans.

Stjärnljuset dallrade på titanens panna, som var blid och svärmisk. Om natten drömmer han halfvaken sköna drömmar och skådar inom sig häfdernas lif, men på sitt

eget sätt, färgadt af det odödliga hoppets skimmer. Nattens timmar hade helat de sår gamen slitit, och endast några bloddroppar på hans marmorhvita bröst vittnade om hvad han lidit.

Ahasverus stod bredvid honom, och deras blickar möttes.

* * *

II.

PROMETEUS.

Haf tack för att du icke glömmer fången,
som dväljes ensam här i smärtans dal!

AHASVERUS.

Nej, ingen tack! Jag kommer denna gången
blott för att lindra mina egna kval.
Jag hoppas någon hugnad af att skåda
en varelse, som lider dag för dag
igenom sekler grymma ve som jag:
så usel tröst förenar nu oss båda.

PROMETEUS.

Du arme, kunde jag din börda lätta!

AHASVERUS.

En hvar må bära sin så godt han kan
och äga för sig själf den tröst han fann.

PROMETEUS.

Min egen tröst är känslan af det rätta,
förakt för Zeus, som mig i kedjor lagt.

AHASVERUS.

En tom och usel tröst är äfven detta,
ty rätt har den allena, som har makt.
Dock hvarför kom jag hit att finna hugnad?
En villsam tröst! Det ser jag redan nu:
en jäktad själ kan aldrig varda lugnad
inför en gåta djup och hemsk, som du.
Jag är af Herren dömd för alla tider —
han ger, som honom täckes, skymf och lön —
men du kan vara fri från allt du lider,
om blott du ber till Zeus en enda bön,
och världen lyss, men bönen kommer ej,
och medan sekel efter sekel skrider,
vill Gud din frälsning, och du ropar nej!
Ödmjuka dig, titan, och lär dig bedja,
och vredens son är åter nådens son!

PROMETEUS.

Jag ber om kraft att bära stolt min kedja —

AHASVERUS.

Hvars länkar sammanhållas af ditt hån.
Den svages trots är dårskap eller brott.

PROMETEUS.

Hvad Makten tänker kan du tolka godt.

AHASVERUS.

Dess tankar tolka sig, hvar än vi blicke,
i hvarje tids, i hvarje tings gestalt.

PROMETEUS.

Ja, Zeus, den grymme, råder öfver allt,
men i min egen värld gör han det icke.

AHASVERUS.

Din egen värld, det är ett hädiskt jag.

PROMETEUS.

Utur hvars djup förnims en helig lag.

AHASVERUS.

Nu sofver gamen där i bergets skrefva,
men när han hungerrasande slår klon
i detta jag, då vill det dö.

PROMETEUS.

Nej, lefva
till skam för världstyrannen på hans tron.

AHASVERUS.

Hvar dag, som stiger ned i denna dal,
ser dig med afsky under ögonbrynen
och går till Zeus att vittna om ditt kval —

PROMETEUS.

Och bär utaf mitt hjärtblod till hans sal
och kastar det världshärskaren i synen.

AHASVERUS.

När gam-demonen sliter dina leder,
slå dina suckar töckentungt mot skyn,
och solen mörknar vid en sådan syn
och vill ej se till gudahädarn neder,
och vinterstormen djärfves icke stanna:
han slår ett moln omkring sin bistra panna,
när han på bud af Makten drager fram
att gissla dina sår med hagelskurar,
och när ett jordskalf skakar dalens murar,
då flämtar djupets eld af skräck och skam
och måste nödgas genom remnan ut
att genomstinga dig med glödgadt spjut.

PROMETEUS.

Hör upp! vill du förslösa hvilans stund
med att för mig förtälja mina plågor?
Det språk, som tolkar dem, har ord af lågor
och höres endast ur vulkanens mund.
Jag känner dem och känner hvad de mäkta:
jag själf är oförskräckt, men *de* förskräckta;
de säga bäfvande i hemska ljud,
att den, som sändt dem, är en neslig gud.

AHASVERUS.

Så skall du dväljas här, i fjället gömd,
i evig pina af demoner vaktad.
En gudlös dåre är med rätt fördömd.

PROMETEUS.

En gudlös gud med bättre rätt föraktad.

AHASVERUS.

Hvar är din egen?

PROMETEUS.

Här i detta bröst,
där talar evighetens gud.

AHASVERUS.

Där talar
ett svekfullt eko af din egen röst.

PROMETEUS.

En röst, som råder, varnar och hugsvalar.

AHASVERUS.

Hvad har då detta tomma genljud sagt?

PROMETEUS.

Hvad det skall säga genom alla tider:
gif tröst och hjälp och värn åt den som lider,
och böj dig aldrig för en själfvisk makt!

AHASVERUS.

Den röst, som alltet hör, är Adonais,
är Zeus' — han hyllas under många namn.

PROMETEUS.

Du var ju fordom denne herres gunstling,
som än hans träl?

AHASVERUS.

En af de allra minste.

PROMETEUS.

När vrok dig Adonai utur sin gunst?

AHASVERUS.

Då nazarenen gick till Golgata.

PROMETEUS.

Om det kan lända dig till minsta tröst,
så vill jag, medan stjärneskaror draga
fram öfver Elbrus, lyssna till din saga.

AHASVERUS.

(Ser sig omkring, och då han ingenstädes varsnar vålnaden af Messias, sätter han sig på en klippa bredvid titanen, försjunker tyst i sina minnen och säger därefter:)

Min fader var en ättestor rabbin,
en skriftlärd, frejdad i Jerusalem.
Där sutto stolte män i Sanhedrin,
men han var väl den stoltaste af dem.
Dock var han ej för god att ta i arf
af far och farfar deras yrkesvärf,
och ur hans hand i min gick först hans slöjd,
och sen hans domarkall på Zions höjd.
Jag hade slafvar, flere hundratal,
som gjorde byssos-skor åt furstebrudar
och mången gyllne pärlbeströdd sandal,
som glittrat under Asiens konungsskrudar.
De sulor, hvarpå Tiberns legioner
framstormade att trampa alla land
och sparka riken ned och kungatroner,
de skuros just af mina slafvars hand.

Mitt namn var stämpladt på hvar caliga,
som, lysande med lejonbronsens prydnad,
gick fram i blod på lik otaliga
att tvinga folken under Romas lydnad.
Mitt yrke gaf ej lagrar, har man sagt;
men jag var stolt att kläda romarns fot:
jag klädde då en omotståndlig makt,
ja, foten af min Herre Zebaot.
Och yrket gaf mig guld: ofantligt rik
jag tyckte mig en Österns konung lik,
och Davids ättelägg var med de gäster
Pilatus gaf epikureiska fester;
på purpurkuddar hos den höge herrn
vid silfverbord jag tömde hans falern.
Och Zions döttrar sade, att jag var en
skönvuxen man, ifrån hvars skuldra bred
den böljande och hvite rådstalaren
föll präktig som en furstemantel ned,
och genom slöjan glänste mången blick
från fönster och altan, då fram jag gick
i mantel med violblå purpurrand,
fäst öfver axeln med demantprydt spänne,
och gyllne bönebindeln på mitt änne
och lagens helga rullar i min hand.
Så gick jag lycklig på min bana hän,
men ödmjukt lycklig och i hjärtat from:
jag tackade min Gud på mina knän
för lärdom, värdighet och rikedom;
hvar morgon sjöng jag vid min psaltare,
hur Herren ger långt mer än man förtjänar;
min gärd jag lade fromt på templets altare,

min panna fromt på tempelgolfvets stenar,
och när jag genom folkets vimmel skred,
var blicken höfviskt fälld till jorden ned.

Men om jag såg mig kring, hvad såg jag då?
I hundras ögon där och där i hundras
jag läste: du är värdig att beundras
och värdig afund, skräck och hat också. —
Nå väl, hvad är väl kryddan på ens makt,
om ej att vördnad och beundran väckas,
och att man själf, för hög att kunna räckas,
kan gälda hat och afund med förakt?
Som solen går sin stråt i glans och ära,
går den sin bana fram, som Gud är huld,
och som hon växer, månens gyllne skära,
så under Herrens hand den frommes guld.
Jag njöt mitt nu; du vet det kom ett sedan,
min sol brann ut, och månen gick i nedan —
man säger, det var galiléens skuld.
Jag var bland dem, som dömde nazarenen,
jag skar från Jakobs stam den onde grenen.
Du känner det, jag har ju sagt det förr:
hans väg till döden gick förbi min dörr,
och då jag såg den man, som slungade
sitt ve mot jordens mäktige och lärde
och, själf en träl, all Herrens nåd beskärde
åt trälarne och de betungade,
då brusade jag upp i vredens glöd
och sade: gå, du usling, till din död!
Och då — du vet det — ljöd det djupt ur jorden
och högt från fästet, men till mig de orden:

du själf skall gå in till din sena död!
Jag har allt sedan vandrat jorden kring.
Hvems skulden var, det gör nu ingenting:
om hans, om min, däri vill jag ej leta;
jag bär min lott, och det är nog att veta,
att hur vi tolke Herrens dunkla råd,
och hur vår tanke lifvets gåta rede,
står lyckan fram som tecken af hans nåd,
eländet fram som tecken af hans vrede.

PROMETEUS.

Mig tycks, beklagansvärde vandrare,
att Zeus belönade din trohet illa.

AHASVERUS.

Det är min egen sak, du klandrare,
på det må du ej minsta ord förspilla,
ty Makt är rätt och gör hvad hon behagar,
Gud gifver lag, men lyder inga lagar.
Det sägs, att jag var offer för ett svek:
Guds son lät föda sig som träl på lek,
slog nödens mantel öfver guddomsprakten,
och när jag så förgrep mig på en vek,
förgrep jag mig, olycklige, på Makten.
Så sades det, så sägs det än i dag;
dock kan jag icke tro på denna saga,
ty är jag själf ett offer att beklaga,
är nazarenen det så väl som jag.
Vid vägar, gator, torg och in i husen,
hvar jag med denne staf i handen kom,
såg jag ju tusen kors och åter tusen,

där han är spikad fast i andanom.
Han har ett Golgata i hvarje by,
och högt upp öfver städernas palatser
uppmuras nya hufvudskalleplatser,
som resa sina kors i himlens sky.
Förklädda Golgata'n, hvar jag må gå!
De siras ut med höga pelarrader,
med runda bågar, spetsade arkader,
men hvad de äro vet jag nog ändå.
Där inom orgelbrus och hymn och psalm,
där ofvan dån af klockors vigda malm,
men högst på gyllne kors i solens lågor,
där ser jag honom vrida sig i plågor.
Det sägs: där inne sjunger man hans pris:
han tros ha makt, och därför får han ära;
men världen går sin gång på vanligt vis
och straffar så oblidkeligt hans lära.
Du vet, han spred med sina upprorstal
bland folket ut, att oss är föreskrifvet
att leka barn och syskon genom lifvet
och leka så oss in i himlens sal.
Hans syskonlif ser man dock intet af,
som förr är mänskan herre eller slaf;
ty hell dig, starke! ve dig som är svag!
det är nu världens evigt samma lag,
som ingen rubbar — lika litet han
som du, i bojor lagde upprorsman.
Guds vilja visar sig i det som är;
er vilja blott i det som »borde» vara;
Gud bjuder öfver alla stjärnors här;
I bjuden öfver edra hugskott bara.

PROMETEUS.

Ja, Zeus behärskar detta stjärnevimmel
ännu en tid. Dock finns en annan himmel:
där vandra stjärnor skönare än de,
och hvad de dina vilja hugskott kalla
de äro klara stjärneskott, som falla
från denna härlighetens empyré,
och där de sväfva ned i ädla själar,
där tändes desse gudasöners hug
till kamp mot denna värld af våld och trug,
mot denna värld af härskare och trälar.
Så förs en strid för det, som borde vara,
mot allt det svek, den lögn, den nöd som är.
Fast jag är fängslad, finns det väl en skara,
en prometeisk, som mina vapen bär.
Jag vet, det måste finnas stark och svag,
men denna lag är ej förtryckets lag.
Jag står i tankarne på Hellas' strand,
där blåa glitterströdda böljor smeka
den långa bräddens silfverhvita sand
med händer, kärligt glidande och veka
och genomskinligt klara som kristall.
Där ser jag ynglingar och gossar leka
och ser en liten pilt betänksam tveka
att vada i det friska böljesvall.
Då kommer ynglingen, som är hans vän,
och simmar ut på djupet med den lille
och bär till stranden åter liten sven
och ser med fröjd, hur han, som nyss ej ville,
nu längtar ut i böljors dans igen.
Så skall det starka på sin skuldra taga

och bära genom farorna det svaga
och ge det härdighet och mannamod;
ja, offra ömt och troget sina krafter,
som modersbröstet offrar sina safter,
som pelikanens barm sitt hjärteblod.
På dina långa färder såg du ju,
hur *är* och *bör* gå härgång mot hvarandra?
Och är ej världen något bättre nu,
än när du arme började att vandra?
Jag hör i luften klangen af de glafvar,
som mina stridsmän svänga emot Zeus';
i jorden dofva spadtag ur de grafvar,
med hvilka tyranniet undergräfs.
Jag hör i natten ljufva modersböner,
och hvarom bedja de för sina söner,
om rätt jag fattade och rätt förstod?
De bedja ej: gif gossen själfvisk lycka,
gif honom makt att kufva och förtrycka!
Nej, sucken är: gör honom stark och *god!*
När sol'n går upp och när hon sjunker neder,
det tågar så en här af böner ut
ur tusen bröst till kamp i mina leder
med hvita fanor, liljeprydda spjut.

Och sångar-anden, skaldesvärmeriet,
den starke fienden till tyranniet,
han strängalekarn med profetisk syn,
som manar bilder fram, en härlig skara,
ifrån det paradis, som borde vara,
som hägrar för hans skarpa blick i skyn!
Min aning ser, hur skalden står i kretsen

af mina kämpar hög och allvarsam;
jag ser, med harpan vandrar han i spetsen
för hären, sjungande sitt stolta: fram!
Han lifvar trötta steg i dagens kvalm,
och om, när sol går ned, min flock är slagen,
han viger hoppfull in den nye dagen
till nya fejder med sin morgonpsalm.
Han sjunger hjältens strider mot sitt öde,
hans kamp mot Makten och hans undergång,
och tusen hjärtan klappa vid hans sång,
och tusen hufvud böjas för den döde.
Ty när han skildrar, hur i dagar svunne
mot Zeus stod upp en ädel stoftets man,
då rysa vi för härskaren, som vann,
och ge vår kärlek åt den öfvervunne.
Men ej åt hjälten blott han flätar lager,
men ock åt svaghet, som är ljuf och huld.
Se, öfver kvinnans fägring hvilken dager
från dallringen af harposträngens guld!
Hur täck den knubbigt mjuka barnahanden,
som smeker sälle faderns bruna kind!
Hur vän den lilla blomman där vid randen
af bäcken, hviskande med vårens vind!
Han sjunger makens kärlek till en maka,
en systers hulda ömhet för en bror,
och hur den svagaste är gudastor,
när han har lärt att älska och försaka.
Ja, Maktens rike lutar till sitt fall,
ty skalder verka ännu i sitt kall
att emot själfviskhetens bud de hårda
med harpostormar väcka hjältetrots

och att i hägn af milda toner vårda
allt blygt, som annars trampats och förgåtts.

Och sedan konstnärn, skaldens hjärtevän!
han var min kämpe, och han är det än:
i marmor bygger han min samhällslära,
då han ger skönhet, ädelhet och ära
ej blott åt kransad fris och gafvelgrupp,
som bäras högt af pelarrader upp,
men ock åt själfve pelarne som bära.
Och för en värld med hemska missljud i,
där kamp om makten förs af vilda horder,
förkunnar han i färger och ackorder
min längtan till en himmelsk harmoni
och tolkar harmoniens högsta lag
i ett förädladt släktes sköna drag.
Ur känslor varma och ur tankar rene
skall, som ur marmorn Anadyomene,
det mejslas ut en bättre mänskostam.
Se, hvilka typer konsten trollar fram!
I dem vårt gudajag hon återger oss,
i Hebe flickans älskliga gestalt,
den smärte gossen träder fram som Eros,
och hvarje man skall danas till en heros,
och skönhet, skönhet stråla öfver allt.

Och där som sångens, konstens söner strida,
där ser jag tänkarne vid deras sida:
den eld jag bar i tidens morgonväkt
ifrån Olympen ned, den afundsamma,
vid den har forskarn tändt sin facklas flamma

och bär den genom natt och töcken käckt.
Där fram han tränger, fly ur altarröken
de falske gudarne som hemska spöken,
förklädda villor i en helig dräkt.
Och medan så han frälsar bundna själar,
så manar han ur bergen andra trälar,
en stark och känsellös kabirisk släkt,
som bär förutan skam sitt slafveri,
på det att människan må vara fri,
och flåsar eld ur lungor af metall
och gör ett sträfsamt verk med id och värma,
att mänskan må ha tid att tänka och att svärma,
ty det är hennes väsens rätta kall,
ty endast så kan hon den värld sig närma,
för hvilken äfven gudars blick är skum:
den outsägligt härliga och höga,
som jag har anat bakom tid och rum.

Ja, Zeus förnekas ren af barnets öga,
hvars oskuldsblick, om du har gifvit akt,
bär jäf emot hans kärlekslösa makt.
Och ynglingen och flickan där i lunden,
hvad bry de sig om makt och höghetskif?
Ett kärleksoffer tänka de sitt lif,
om ej de glömma lifvet bort för stunden.
Och mannen, som vid smattret af trumpeten
har ställt sin barm mot öfvermaktens stål
till värn för fädrens stad och akropol,
förnekar därmed Zeus och själfviskheten.
Och gubben sen med nyfödt barnasinne,
som knyter aningsfull sin barndoms minne

till känslan af en kommande mystèr
och glömmer mer och mer den värld som är;
ja, döden själf med sina djupa frågor,
och bålet själf med sina helga lågor
och sina hymner, sina kransars prakt
förneka världstyrannen och hans makt.

AHASVERUS.

Nu är jag trött att längre lyssna till
ditt tal om hvad I sjungen, hvad I anen.
Ert stridsrop är som fläderpipans drill
mot braket af den åskande orkanen.
Om dina skalder sjönge dagen lång,
går världen dock förkrossande sin gång,
och tänkarns tanke lyfter intet lod,
än mindre världssystemet ur dess hakar.
Fördenskull gör du bäst, om du försakar
att visa dårens trots och öfvermod.
Väl förs en strid, men ej mot maktens gud —
han dyrkas öfver allt, hvar än jag vandre —
nej, fejden gäller: värna egen hud,
kan du ej taga huden af de andre.
Det är de byten, du, hvarom man strider.
Nu säger jag dig, galning, kort och kallt:
en kamp för lif och makt står öfver allt
och måste rasa genom alla tider.
Jag gick i skogens djup: hur tyst där är,
hur långt från lifvets stormande begär,
där träden drömma vid hvarandras sida!
Dock drömma ej de hycklarne — de strida
förrädiskt med hvarann i jordens mull,

och sakta, sakta kronan ut de sprida
att stjäla från hvarandra solens gull.
Förgät-mig-ej lär vara skalden kär,
och dock hur lömsk den lilla blomman är!
Hon skjuter ut en knippa af polyper
och trefvar under jorden, tills hon stryper
densamme grannen, som af henne fick
ur ögon blå så mången vänlig blick.
Så döljer sig en oförsonlig strid
in under slöjan af den djupsta frid.
Och hvad allt annat lif är föreskrifvet,
det är en lag jämväl för mänskolifvet:
där kämpas öppet eller med försåt,
och aldrig, aldrig skall den fejden dämpas.
Man är en tiger, då det öppet kämpas;
i fred bland vänner är man myosot.
Där kämpas här mot här och man mot man,
de svage slaktas eller varda slafvar,
de skönsta landen äro jättegrafvar
för folk, som skändat och förödt hvarann.
Det folk försvann, som byggde pyramider,
det folk försvann, som byggde Panteon;
jag stod bredvid den siste af gepider,
när stolt han dignade i vapendån.
Den svartes tjäll föröds vid Nigerns stränder,
där kastar mänskojägarn sina bränder,
i Nubien såg jag nyss hans karavan
af gissel drifven och med järn betungad
i gul och brännhet öken gå sin ban.
Snart är från bågen siste pilen slungad
af Nya Världens siste indian.

Tasmaniens stam förmultnar hos de döde,
jag ser den siste australierns öde,
då ur hans hand för sista gången sprang,
i luften kretsande, hans bumarang.

Så stöta folken hop i blodigt möte,
men hvad är denna fejd med udd och järn
mot den jag sett och ser i statens sköte
med lag som vapen och med lag som värn?
Där förs en strid, en dolskare och värre:
stånd trampas där af stånd och klass af klass:
den som ej gör sig till de andras herre
är viss därom att öfverväldigas,
och tyranni i lagens mantel klädt,
det kallas rätt och är för visso rätt.
Förr såg jag romarn i senatorskrud
nedstörta slafven i piscinans vatten
att göda karpen till sitt gästabud.
Förr såg jag borgherrn famna trälens brud
i kraft af helgad rätt till första natten.
Och fast det där är längesen förbi,
ty sed och stadgar skifta ju i längden,
så ser jag äfven nu ett slafveri,
som rufvar tryckande på mänskomängden.
Kabirerna, den starka trälaätt
de dina manat fram till släktets väl,
ha ej gjort Adams söner lifvet lätt,
ty nu är mänskan desse trälars träl.
På landets bygd, där lärkor ännu sjunga,
förstummas mänskosång och strängaspel;
de gula skördar, som på fälten gunga,

i dem har skördemannen ringa del;
hans usla hydda blir för trång till slut,
och barnen då ur solens sken han sänder
att fastna i de nät af mörka gränder,
som slöjdens jättespindel spänner ut.
Jag ser i belgierns, ser i britens länder
det hemska djuret spinna nät vid nät —
en stad är hvart och ett, så kallas det,
men ej en stad, som ler i solens strålar
och klättrar upp för kullar gosseglad
att löga sig i eterns blåa bad
och allra högst på bergets hjässa prålar
med propylé och tempelpelarrad.
Nej, ständigt öfver dessa städer hänger
en himmel klädd i sorg, en rökkupol,
igenom hvilken knappt en solglimt tränger
längs svarta murar ned i källarhål,
som hysa jämmer, laster, nöd och skarn
och hysa trälaskarans bleka barn.
Hur skördar växa där för Dödens lia!
Befriaren, den ende värd sitt namn,
har brådt där inne att de små befria
ur kranka mödrars och eländets famn.
Dock öfver allt jag möter samma rön:
naturen slösar ju med lifvets frön,
och när vårt eget släkte förelades
att med förkväfda själar fylla Hades
och kyrkogårdarne med späda lik,
så hvad gör det? Den evige är rik,
och ständigt ökas ju den dvärgastam,
som vältrar sig ur källarhålen fram.

Så är det ställdt. Du finner det förfärligt
och ropar trotsigt på en annan gud;
jag säger ej, att det, som är, är härligt,
men böjer mina knän för Maktens bud.
Är världen icke som hon »borde» vara,
är hon likväl den yppersta som gifs,
och någon bättre lär väl ej din skara,
och du ej heller, mana fram till lifs.
När prometeiske svärmare förstått
att sätta svärd i hand på de förtryckta,
kan stundom sådan lek med seger lykta,
men då är segern sken och villa blott,
ty Maktens lag tar ut sin rätt igen,
om än i annan form med andre män;
och följden är, du dåre, att din lära,
som nyss så skön för skaldens öga stod,
för honom äfven mister glans och ära,
då hon besudlad är med smuts och blod.
Jag är som du ett maktens offer, jag,
men ser med undergifven blick på lagen,
ser därför mildhet i hans sträfva drag
och solen glimta i den mulne dagen,
jag ser ur nödens schakter brytas gull
och rosor spira ur eländets mull;
och hvad i öfrigt Adonai beskärde
åt sina slafvar här på jordens ö,
mig synas alla alla afundsvärde:
de ha, hvad jag ej har, sin rätt att dö.

Hvad mest jag undrat öfver är att se,
att den som själf fått makten att förtrycka

så ofta känner ve med andras ve,
af andras sorger störes i sin lycka.
Som genom skogens löfhvalf strålar dugga
till bleka örter, som in under stå,
så öppnar makten gärna ock sin skugga
för mången blick af solen till de små.
Man säger, det är Herren till behag:
det lindrar blott, men trotsar ej hans lag,
och därför klandrar jag ej denna nyck,
fastän jag länge sett, att hvad han mäktar
är blanda bitterhet i glädjens nektar
långt mer än sötma i eländets dryck.
Hör upp att grubbla på hvad andre lida!
En bön till Zeus kan ända dina kval,
och bojan ligger bruten vid din sida,
och du går fri och glad ur smärtans dal.
Stig upp, beskratta Indiens Gautama,
Britanniens Owen, Galliens S:t Simon,
som ville självviskhetens lag förlama
och rubba universums stolta gång!
Kom, du är gudason, du är titan!
Din väg betecknas dig af solens ban.
Gå fram ett väldigt själf igenom världen!
De skrämda folken hylla dig på färden,
allt brytes ned, som vågar stå dig mot,
i stoftet sänkas kungarnes standarer,
och dina hästar sadlas af Cesarer,
Napoleoner kräla för din fot.
Af allt det silfver, som ur bergens schakt
är brutet, gjuter konsten ditt beläte,
och allt det guld, som tjänar jordisk makt,

skall stöpas till ett enda härskarsäte,
där du, titanen, tronar i din prakt. -- — —

PROMETEUS.

Blod sköljer jorden i en hejdlös fors,
och det är du, mitt hjärtas gud, som blöder,
och världens öster, väster, norr och söder
de äro armarne utaf ditt kors.
Är du den svage, evigt lidande?
Är jag den evigt frihetsbidande?
Hvad mer? I härskarpurpurn af ditt blod
är du allena Gud, ty du är god.

AHASVERUS.

Den bönen var en Zeusförsmädare
och löser icke dina starka remmar.
Vill du då, fräcke gudahädare,
att gamen evigt sliter dina lemmar?
Stig upp, titan! det höfs dig ej att dyrka
så ömklig gud, en blödande och svag.

PROMETEUS.

Men nej, men nej! Jag känner, att min styrka
igenom seklen växer dag för dag.
Den morgon gryr, då med ett enda ryck
jag spränger denna kedja af demanter
och stiger upp för dessa svarta branter
att störta Zeus och krossa hans förtryck.
Då står jag på den gletscherhvita marken
å Elbrus' topp bland spillrorna af arken,
dem rycker jag ur jökel-isen loss

och samlar dem till ett gigantiskt bloss
och ilar så för fjällets trappa neder
med hjälpens fackla och förstörelsens,
med vredens eld, förtryckare, till eder,
till de förtryckte med bönhörelsens.

AHASVERUS.

Så trösta dig med det i seklers lopp,
om någon hugnad är därur att hämta.
Men hör! det finns för oss ett annat hopp:
du ser, hur himlens många lampor flämta,
och om jag världens gåta rätt förstått,
har deras olja sitt bestämda mått.
Ja, deras vekar skola slockna alla —
och vet! när denna sol har brunnit ut,
skall självviskhetens makt på jorden falla,
då äro dina kval och mina slut.

(Ahasverus fattar stafven och går. Han ser sig omkring, och då han varsnar Messias' gloria framskimrande genom mörkret, påskyndar han sina steg upp för klipporna.)

MESSIAS.

(Går fram till Prometeus och lutar sig öfver honom.)

PROMETEUS.

Du sköna syn, jag känner dig igen.
Du sänker tyst ditt ädla hufvud ner,
och in i djupet af min själ du ser
med blicken af en öfverjordisk vän.
Är du en gud? Är du en dödlig man?
När helst den arme slaf, som nyss försvann,

kom hit med sorgebud, hur världen går,
kom du som morgonen i nattens spår.
Jag ser som förr, hur dina ögon bedja
och hviska mildt, att när min kärlek först
befriats från mitt hat, min hämdetörst,
kan du befria mig ifrån min kedja.
Men nej, ur kärlek går det hat jag hyser,
och skuggan finns, så länge ljuset lyser.
Må då jag ha mitt hat och mina band
och i eoner mina plågors brand!
Jag är nu den jag är och ej en annan;
men på mitt hufvud lägg ändå din hand!
Det känns så svalt, så kylande på pannan
och i min själ så varmt och underbart. —
Det dagas i den mörke dalen nu,
och kanske dagas det i världen snart.
Farväl! Välsignad du!

MESSIAS.

Och äfven du!

(Messias försvinner i morgongryningen. Gamen vaknar, flyger ur klyftan, slår ned på titanen och borrar sina klor i hans bröst.)

NERO OCH LJUNGELDEN.*)

(I lustgården vid Neros cirkus dagen före hans död.)

I.

ÅSKVÄDRET.

Värmen är tryckande. Tibern glider
utan en krusning. Popplar och pinjer
stå mot det blå med stilla linjer
likt kupoler och pyramider.

Icke en sky i rymden seglar,
templens bronstak stråla som speglar,
luften, mättad af dunster, ångar
kvaft i portiker och pelargångar.

*) En nyplatonsk legend förtäljer, att blixten slog bägaren ur Neros hand, då han en gång i festligt lag sjöng en smädevisa till Jupiter.

Raden af cirkens vimplar hänger
slakt ned efter förgyllda stänger,
gudastoderna glödvarmt skina,
Nerokolossens gjutna panna
flammar och svettas i solens brand.

Gatornas människoströmmar sina,
idens och fikandets pulsar stanna,
sorlet från hafvet af Romas röster
sjunker och domnar efter hand.

Hör dock! Ett lif, ett trotsigt, spritter
ännu i Nero Cesars lunder.
Tyst är väl fågelskarans kvitter
ofvan i hvalfven; men inunder,
där i de täta löfverks skugga
bugnande springbrunnsstrålar dugga
snöbergkällornas svala glitter,
där i lagerkronornas värn
iskyld flödar kejsarfalern,
ljuda från Cesars gästers hop
sånger än och lackusrop —

Än, då en brådsnabb vindstöt drager
genom platanalléernes rader,
än, då plötsligt en hotfull dager
spelar på kullarnes kolonnader,
spelar på däldernas tak och faller
in genom lundens gröna galler,

där i gulds och juvelers lågor
kransade lockar och hvita togor
svärma kring Neros silfverstol;
där vid hans fot på puniska täcken
naket, i skygd af myrtenhäcken,
leker hvad skönast af mänsklig fägring
spruckit ut under Hellas' sol —
jubel än från en yrande hop,
sånger, skratt och Iackusrop.

Underligt tona dessa röster
öfver det tigande Rom. I öster
flög ju den väntade stormen opp,
sveper redan Soraktes topp,
skjuter en molnvägg, mörk som natten,
högre och högre med jättefart,
solen rodnar, och Tiberns vatten
häfves och böljar i gult och svart.
Tempel, som lyste bländhvitt, glöda
nu i skiftningar kopparröda,
och på en bakgrund dunkelblå
fram och åter af vinden drifna
blyglansskimrande sönderrifna
flikiga skyar sammanslå.
Det blir orkan. Du hör, det susar,
genom skymnande rymder hän.
Ja, han är kommen. Hör! det brusar
genom lundens darrande trän,
medan från korybantisk hop
stiga i jubel Iackusrop.

Ja, han är midt i festen, plockar
kransens rosor på Cesars lockar,
bryter grenar och slår i vågor
grekiska mantlar, senatorstogor,
sliter standarens vimpelstrimmor,
lyfter och skingrar byssosdimmor,
väfda att röja för lysten dag
romarinnors stolta behag.
Ja, han är kring oss: lunden skakar.
Mörker och blixt! Janikulum brakar —
det var ett döfvande tordönsslag! —
medan från korybantisk hop
höjas allt vildare jubelrop.

Det var det första. Palatinen,
Kapitolium och Aventinen,
Albas af töcknen dolda branter,
höjder nära och fjärran från
svara i kapp å alla kanter
häpet med skälfvande ekons dån.
Roma, ur kvalmig dvala väckt,
lyss med flämtande andedräkt.
Molngiganternas cyklopsmurar,
staplade upp mot Olympens rand,
vräkas till jorden i hagelskurar,
sprängda till grus af blixtrarns hand.
Blixtrarns? Nej, det är himlens hela
maktförbund, som åskar i dag:
Zeus sina vapen velat dela
öfver Olympens hela lag.

Febus' och Artemis' bågar slunga
viggar, och dioskurerna ljunga,
Pallas en blixtrande gorgon
lyfter högt öfver Panteon.
Kors och tvärs genom rymden ilar
döden i bländande zigzag-pilar,
medan från korybantisk hop
ljuda i stormen bifallsrop.
Cesar har rest sig, han har ordet,
skaran trängs kring kejsarebordet.
Nero, som förr i Elis' dal
sjungit Orestes' och sina kval,
han, som med väldig herosröst
skakat Olympias många tusen,
lyster det nu att ur stormigt bröst
sjunga i täflan med tordönsljusen.
Bort han slänger sin sköflade krans,
slänger till kransen diademet,
kejsartogan med purpurbrämet
ger han åt vindarnes vilda dans.

* * *

II.

SÅNG.

(Kejsaren har kallat till sin sida skalderna Remmius och Aulus och låter veta, att han tillika med dem vill bringa Zeus en sångargärd.)

NERO.

Var hälsad här som Cesars gäst, du gamle Zeus!
Du kom som kallad, då du cittran med dig förd,
hvars strängars guld jag dallra ser i mulen rymd.
Vill du, vår sång och dig till ära, citaröd,
ledsaga den med ljungeldstoner, så välan:
låt plektret slå i takt till trefald smädedikt!
Ty smädligt är ju allt, som, född i mänskobarm,
har mod att naket, som det föddes, träda upp,
och mer än smädligt, om det nakna är så sant,
som Ganymedes' nakenhet för dig är skön.
Ja, citaröd, må plektret slå med gudakraft,
så starkt som vi må sjunga fritt ur hjärtat ut!

REMMIUS.

Så starkt som jag vill sjunga fritt ur hjärtat ut!
Har, sen du spiran ryckt, o Zeus, ur fadershand,
din hjärna fött en redig härskartanke fram?
Hvad var din värld, förrn Cesar kom? En pinobänk,
hvarpå Japetus' arma släkte bundet låg
och blödde under dina bödlars gisselhugg.
Men frälsarn kom, och härskartanken lyste fram,
den härskartanken: frid och fröjd i Cesars hägn
från Kaledoniens berg till Nilens katarakt —

NERO.

Och jorden, förr en valplats, nu ett skördehaf,
hvars böljor gå kring tusen städers marmorprakt,
kring drufvotyngda vingårdskullar, gröna fält
för sköna ungdomsskarors ras i gymnisk lek.

REMMIUS.

Hvar morgon purprar munter id vid plog och härd,

NERO.

Hvar kvällsol purprar tyrsen, höjd vid evoerop.

REMMIUS.

Hvar glädjekälla öppnad i kaskaders språng,

NERO.

Och som Olympens Eros jordens Eros fri.

REMMIUS.

Försvunnen lagens bila, svängd af öfvertron
emellan bröst naturen närmat till hvarann,
försvunnet hvarje tvång, som skilde hjärtan åt.

NERO.

Af konsten gladt förskönad hvarje lifvets form,
och skaldelyran stämd till orgisk ton i takt
med dansen trådd af faun och nymf och amorin.

REMMIUS.

Som Kolkisvädurn, prydd med maktens Ammonshorn
och gyllne fäll, har fått till kall att leda upp
på fästet zodiakens hela stjärnehär

i ordnadt tåg utöfver himlahvalfvets rund,
så vardt det imperatorns kall att föra fram
i festlig kor till glädje folkets alla stånd:
senatorn stolt, en stjärnebild i Siriusprakt,
går Cesar närmst i tåget, och i skiftad glans
hans char de följa alla: riddarn kommer där,
Orion lik, med gyllne ring och gyllne svärd,
och bakom honom vår Trimalkio trippar nöjd
med späckad pung och murgrönlindad Hermesstaf. —

NERO.

Och sist, men icke lottlös dock i lifvets fest,
med lättad boja, nästan dold af rankors blad,
ses gamle slafven Davus göra glada språng.
Det *var* min härskartanke.

AULUS.

Och förutan den
hvar finns ett skäl för Cesars makt att vara till?
Vår dröm är frihet. Frihet drömmer Prometeus,
där han i dina länkar grymt försmäktar, Zeus.
Om frihet drömmer Stoa, då hon visar oss
en väg, som lik ett band, af solens strålar väfdt
och kastadt ned från etern öfver stalp och brant
för öfver mörka fjällars stela sidor upp
till gletscherängder, där i öfversvinnligt ljus
från hvita pelargångar högst på alpens rand
se saligt blida anlet ned och vinka oss
att lämna djupt nedom oss allt hvad jorden har
af flyktig glädje, fåfäng sorg, bedräglig skräck.
Om frihet drömmer skalden, då han vandrar tyst

med forntidsskuggor kring i sina syners Rom,
där Grackers och Katoners stoder skåda ned
på nya hjältesläkter af kviritisk stam
och skönja endast ädle togaklädde män,
som, när på forum rättens sak de värnat om,
till hemmets trefnad gå, där inom atriets dörr
vid gårdens springbrunn i portikens svala skygd
de se den kyska husfrun luta fyllig barm
mot snöhvit väf och le mot rosig barnaflock;
men när de draga ut till härnad, göra så
med vapen vigda åt miskundsamhetens gud
att vidga folkens brödrakrets och bära fram
det ljus, som Hellas tändt i mänskligheten natt.
Ack, sedan dygdens stränga frihet lämnat oss,
ha vi blott lustens frihet kvar att svärma för.
För svagt, för svagt är släktet till och med för den.
Död öfver dig, du usle Zeus, på maktens tron,
som gäckar så hvar mänskosinnets frihetsdröm —

NERO.

Den höga vanvettsdröm, som Stoas andar drömt —

AULUS.

Den glada vanvettsdröm, som Cesar Nero drömt!

NERO.

Ej gäckad endast; den är död och jordad ren.

AULUS.

Sen först han aflat har en son, som vuxit upp
i hast och ilat till arenan, gripit fatt
ett nät, en treudd. Nero Cesar, akta dig!

Han står med dig på blodig täflingsbanas sand,
där ordet plikt är glömdt i kamp för lust och lif.
Han är bakom dig, måttar ren med nätets flik
i lyftad hand sitt kast emot ditt diadem —

(Sorl bland gästerna och ogillande rop.)

NERO *(till gästerna)*.

Det är vår rätt att sjunga fritt ur hjärtat ut.

AULUS.

Han är bakom dig, sjunger jag, han måttar ren
med lyftad hand sitt kast emot ditt diadem.
Du flyr, han kastar, kastet svek, du vänder om
i språng med maktens svärd mot retiarierns bröst.
Han flyr —

NERO.

I flykten susar nätet än en gång.

AULUS.

O ve! Dess maskor fånga dig.

NERO.

De fånga mig,
och hören, vänner, hvad som återstår mig än!
Han lyfter järnet, ser sig kring, en bifallsstorm!
Han stöter genom nätet vapnet i mitt bröst,
han rycker från sitt offers lockar kronans ring.
Jag hör er, ädle vänner, jubla högt i sky,
jag hör er ropa: dig, vår nye furste, hell!

(Gästerna se besvärade och ängslige ut.)

Hvad mer, om festkoragen midt i orgiens brus
igenomstinges med sin egen tyrsusstaf,
sen han ej längre tror på lustens frihetsdröm
och känner rusets leda, icke festens fröjd?

AULUS.

Och hvilken fest! En lysten hop kring lifvets bord,
som knuffas först om bröd och sen om hedersrum —

NERO.

Ty mättas djurets hunger, träder narrens fram:
den som fått magen fylld vill ha en riddarring,

AULUS.

Och den som fräckast knuffat eller den som bäst
förstått att krypa genom hindren får sin plats
ej långt från härskarsätet vid lukulliskt mål.
Med hjässan sänkt och bägarn lyftad sneglar han
åt maktens stol i väntan på en nådig blick,
i väntan på senatorsbräm —

NERO.

I väntan på
att själf en dag få blicka nåd från maktens stol.

AULUS.

På fält, förhyrdt från Döden, firas denna fest.
Bredvid den, rundt omkring, i outtröttlig id,
förgängelsens demoner gräfva graf vid graf
och störta in i vimlet, gripa sina rof —

NERO.

Där en förhungrad, kommen knappt till bordet fram,
där en, som slog sig till ett krus albaniskt vin,
där åter en, som stöp vid ostron och falern.

AULUS.

Med hyllningsropen blandas gråt och jämmerskri,
och griftens dunster mänga sig med festens kvalm,

NERO.

Hvar finns, o Zeus, i detta lumpna skådespel,
som du har diktat och för upp hvar dag på nytt,
den mänskligheten adel tokar skryta med?

AULUS.

Han finns, fast ingen vet, hvar undret kommit från.
Det finns en hoppets adel, som kring höjdt standar
står väpnad för ett oupphinnligt ideal,
och en förtviflans adel, som kring sänkt banér
försjunken står i känslan af omätligt ve.
Men släktets massa vräktes hit att, Zeus till lust,
en vidrig pöbel, slåss om bröd och rang och makt.

Det finns en hoppets adel, som kring höjdt standar
står väpnad för ett oupphinnligt ideal:
den finns, om icke här, så där, dit Cesar sändt
vår ädle Petus, Plautus, Seneka, Lukan —

NERO.

De eller jag! Det gällde döda eller dö.

AULUS.

Så var det, ja. Och ingen heller sörje dem!
De föllo trogne sina drömmars republik,
och salig prisas må enhvar, som faller så
för sitt i gyllne skyar byggda Ilion.
Sin bana solen går i oupphinnlig höjd:
hvad oupphinnligt är ger jorden färg och glans,
och att för lifvet offra sköna drömmar är
för lifvet offra allting värdt att lefva för.

Du är ej Dionysos världsbefriarn mer;
du är Trimalkioners och Apiciers slaf,
en vakt för ockrarns skrin, en vakt för lustans bädd
och hopens borgensman för bröd och skådespel.
Ja, cesardömet är ett kopplardöme blott
i tjänst hos dem, som trå till lyckans fala gunst.
Gick därför Kajus Julius öfver Rubikon?
Och måste därför Kato dö sin offerdöd?
Var det fördenskull våra fäders republik
i all sin dystra storhet måste störta hop?
Skalf vildt i födselsmärta Romas hela värld
att föda fram en nattvakt vid Trimalkios dörr?

Förbi med lustens frihetsdröm! Förbi med allt!
Du känner rusets leda, festens uselhet.
Finns det en okänd gud, förtjänt att bedja till,
må, Cesar, då vi båda höja denna bön:
låt Zeus med blixten drabba oss i denna stund!

NERO.

Slå honom sedan med hans egen ljungeld ned!

AULUS.

Gör slut på detta lifvets tomma skådespel!

NERO.

Tillintetgör en värld, som ej bort vara till!

AULUS.

Men vill du, gud, hvars namn af ingen än är nämdt,
men vill du frälsa något, kanske frälsning värdt,
så gif en fristad, Herre, vid din godhets tron
åt offervilligt kvinnohjärtas ädla tro,
åt offervilligt mannasinnes frihetshopp!
Låt dem som genier slumra vid din fotapall,
tills nyfödd värld går ur det nya kaos fram,
och sätt på deras hufvud härskarkronan där!

NERO.

Onämde gud, slå äfven dem med evig död,
ty födas de på nytt, så gäckas de på nytt!
Bränn alstringskraften bort ur kaosmoderns sköt!
Sjunk sedan själf förintad ned i intets djup!
Jag minns den natt, då staden var ett haf af eld,
jag stod på hafvets strand och såg med häpen blick
i bränning öfver bränning röda böljor slå
kring tusen tak och tinnar som kring skepp i storm.
Nu här, nu där, i hvar minut, en stolt trirêm
med marmorbog och koppardäck i gyllne svall
försjönk — mot Kapitolium vrok sig hafvets våld
och stänkte skum af bränder på ditt tempel, Zeus.
O om det grusats så, att på dess ödetomt
min fot ej fann en skärfva mer att sparka bort!

Jag ville byggt på askan af din helgedom
åt någon gud ett tempel rest af lavablock,
med pelarrader huggna ur basaltens natt,
med Gorgos krampförvridna drag i portens brons,
med gisselväpnad furiegrupp till tempelvakt,
med inskrift: »här är kvalda hjärtans vigda rum»,
med kryptors kalla fukt att kyla pannans glöd,
med djupa hvalf att klaga högt sin smärta i,
med hundra trappor genom mörkret till en tron,
ett härskarsäte för en dunkel makt, hvars namn
må nämnas hur man vill, men vid hvars mantelfåll
eländets son kan luta ned och skria ut
i raseri en sargad andes hela ve.

Nu, Aulus, ha vi sjungit fritt ur hjärtat ut.
Fyll din pokal! Jag fyller min med än en bön:
må jag ej hinna tömma den!

* * *

III.

GÄSTERNA.

Tigellinus *(gardets öfverbefälhafvare på knä framför Nero).* Cesar, min härskare, min gud, världens sällhet! Du lefver!

Gäster. Hvilket förfärligt åskslag! *(Flocka sig kring kejsaren).* Imperator, du är oskadd?

Nero. Den narren Zeus slog bägaren ur min hand. Så förstod han min önskan. Det var allt.

(Ett ögonblicks allmän tystnad.)

Augur. Ett lyckligt omen! Hell imperatorn!

Senator. En underbar tilldragelse —

Andre senator. Som vittnar om Olympens kärlek till vår härskare. Himmel och jord förenade i denna känsla!

Remmius. Ämne för en högstämd dikt. Hell Nero Apollo!

(Nero, följd af Faon, Aulus och några andre lämnar bordet.)

En hofämbetsman. Statsärendena kalla vår härskare till palatset. Han hälsar eder, ädle gäster, och beder eder fortsätta festen.

Gästerna. Hell imperatorn!

(De samla sig i portikerna.)

Jupiterspräst *(till senator).* Man kan beklagligen tvifla på gudarnes tillvaro. Men vid ett tillfälle som detta, då kejsaren midt under en åskande orkan värdigas sjunga oartigheter mot Jupiter —

Senator. Han väljer i allmänhet besynnerliga ämnen för sina dikter —

Jupiterspräst. Och värdigas nedkalla hans viggar öfver våra stackars hjässor, då kände jag mig färdig att i from tro segna till jorden.

Riddare. Åskvädret fortfar. Jag har icke upplefvat ett värre. Men det synes klarna bort emot Ostia.

Auguren. Orkanen hämtar anden, men blott för en stund. Ovädret skall utbryta med förnyad våldsamhet i natt.

Senator. Må Cesar då få sofva godt!

Pretor. Hvile han i ostörd ro!

Senator. Jag ryser ännu vid tanken på den fräckhet den där poeten Aulus ådagalade nyss. Att nämna Petus, Plautus, Lukanus, de afskyvärde, i kejsarens närvaro!

Andre senator. Det är en af Cesars många dygder, att han har fördragsamhet med sådant.

Tredje senator. Det lät nästan som om han instämt i den oförskämde verssmedens loftal öfver stämplarne mot samhällets välgörare.

Hemlig republikan. Cesar bekostade deras hädanfärd. Aulus fick uppställa deras grafvård.

Epikureisk statsfilosof. Enär vår nådige herre tillåter, ja önskar kritik, må jag anmärka, att jag kände obehag, då han, eller kanske det var Aulus, gaf vårt statsskick ett fult namn. Imperatordömet är en nödvändighet.

Hemlige republikanen. Det finns flere nödvändigheter med fula namn.

Tigellinus *(afsides till en högre gardesofficer, som nyss anländt).* Allt förberedt i lägret?

Gardesofficer. Allt. Men är det sant hvad jag hör?

Tigellinus. Hvad?

Gardesofficer. Att blixten slog bägaren ur hans hand?

Tigellinus. Ja.

Gardesofficer. Oerhördt järtecken!

Tigellinus. Och lyckligt. Ty det var icke *den* blixten, som skulle . . .

Gardesofficer. Nej, den håller västerns örn i klon.

Riddare *(till senator)*. När få vi ombyte i höjden?

Senator *(betraktar himmelen)*. Jag tror, att vi ha väderskifte före morgonen.

Remmius *(för sig själf)*. Jag skyndar hem och afslutar min senaste dikt *Till samhällets räddare, Cesar Nero*. Med några ändringar kan jag nog få sången att passa in på den nye samhällsräddaren. Värst, att *Ne* i Nero är kort, medan Galba har lång penultima.

Senator *(till Tigellinus)*. Således i natt.

Tigellinus. I natt.

ANDRA SAMLINGEN

TILL

MIN HUSTRU

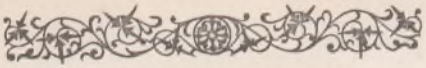

PSYKE.

Arma Psyke, född bland skuggor här i jordelifvets dal,
längtar du till ljus och frihet, till det skönas ideal,
trår du till en himmelsk brudgum — stackars barn, hvart
bär din färd?
Skall din blyga längtan gäckas eller nå sin drömda
värld?

Hän du föres till en gåta, höljd i nattens dunkla skrud,
hör det hviskas: *tro* och *ana*, det är sällhet, ljufva brud!
Men, förmätna, du vill mera: du vill veta, du vill se,
och du ser — din lycka svunnen, och du vet — ditt
hjärtas ve.

Var det brottsligt, hvad du ville? Nej, om du med trofast mod,
vågar allt för hvad du älskar, vågar öfver dödens flod
söka hvad dig plikten bjuder, då i dagen bär du opp
midt ur Hades' skräck och fasor underpanten på ditt hopp.

Psyke, så är vägen banad till Olympens ljusa höjd:
obepröfvad ingen dödlig hunnit har odödlig fröjd.
Eros' famn och nektardrycken räcks med gränslös salighet
blott åt offervillig kärlek, som af inga gränser vet.

BARNDOMSPOESIEN.

Har du från vår barndom dagen i ditt minne,
då vi lärde litet fågellåt förstå?
Vinter var det ute; varmt och trefligt inne,
där vi vid vårt fönster hörde båda två,
hur en kråkfamilj, som satt på grannens tak,
högljudt lade råd om någon viktig sak.
Obegripet krax
tydde åt oss strax
Anna, där hon satt och skötte nål och sax.
Kråketöser små,
sade hon oss då,
tala till sin moder så:

Ack, vi frysa, mor,
värre än du tror.
Flyg med oss till ön, där sunnanvinden bor!
Där vi köpa skor,
nätta franska skor
för att skydda våra stackars klor.

Där vi värma opp
frusen liten kropp
med att plocka korn ur nejlikblommans knopp,
runda pepparkorn,
trinda pepparkorn,
katten blåser där i silfverhorn.

* * *

Anna, kunna vi, som inga vingar äga,
äfven komma dit, till sunnanvindens ö? —
»Ja, det lyckas nog, som gamla visor säga,
om man hittat fram till svanegossens sjö;
där vid blommig strand man ser en liten båt,
prydd med gyllne rand och flagg och annan stråt.
Dragen af en svan
öfver böljans ban
mellan vattenliljor, far han hela da'n
på den blåa sjön
till den gröna ön —
silfverhornets klang är gäll och skön.»

Ja, men säg oss nu, kan någon visa vägen,
om vi gå och söka svanegossens sjö? —
»Djupt i skogen vid ett vägskäl, enligt sägen,
står en visarstolpe, grå af år och tö.
Finner du ej den, så fråga fåglar små,
siskan och steglitsen, som i lunden slå,

svalesyskon fem,
om du möter dem,
eller vandringsmannen från Jerusalem
eller månens ny
eller silfversky
eller tomtefar i nästa by.»

* * *

Så i vinterdygnen språksam vid vår sida
barndomsdikten satt vid björkvedsflammans sken,
och när våren kom, och västanfläktar blida
lekte i vid fönstret knoppande syrén,
kom med dem en skara sommarsagor ock,
kom och kvad i kapp med vingad sångarflock,
som till norden snällt
återfärden ställt
och på nytt från lund och äng och åkerfält
och i skogens sal
hän ur skugga sval
lifvade med sånger berg och dal.

Hvar en väg bar hän i fjärran, förde leden
vandringsmannen bort till någon sagoängd,
enslig kvarn vid forsen, mossigt bo på heden,
sjö och strand förtalde äfventyr i mängd,
klippan, där hon öfver dälden står på stup,
milan med sin glöd i furumoens djup. —

Ack, ur trälbestyr
fantasien flyr
gärna bort till sina gryningsäfventyr,
lyckas då ibland
lossa sina band,
återse sin barndoms underland.

Länge nu det är,
sen vi bodde där;
månget år har gått i möda och besvär,
som oss skåda lät,
hur med näpna fjät
nya släkten tultat in i det.

Utanför dess port
möte sen vi gjort
med en poesi, som lifvets tyngd försport —
vingtrött poesi,
gör nu dagsverk i
verklighetsexakt fotografi.

Men hur än därute lifvets öden hvälfva,
är därinom porten dikten glad och ung.
Drottningen därinne, det är sångens älfva,
Mythos, skaldegossen, är därinne kung.
Fursten i vårt släktes barndomsålders värld
har i barnens rike än en tron och härd.

Må de där förbli
med sitt féeri,
med sitt joller, nonsens, ljufva tokeri!
Må hon där förbli,
evigt ung och fri,
lifvets morgonrodnads poesi!

Än därinne finns
slottet, som du minns,
och där leker än den vackre sagoprins;
än i måneglans,
klädd i flor och krans,
sångens älfva sväfvar där i dans.

Än som förr, när snö
yr kring land och sjö,
prata kråkor om att få på fjärran ö
skor och pepparkorn;
än från luftigt torn
katten blåser där i silfverhorn.

»Svalesyskon fem». Enligt en folksägen, omtalad redan af Agrippa af Nettesheim, Luthers samtida, uppföder svalan samtidigt fem ungar, mellan hvilka hon fördelar vård och föda så, att ingen gynnas mer än den andre. Sedan ungarne blifvit tillräckligt öfvade i vingarnas bruk, göra föräldrarne med dem en utflykt, som räcker några dagar och har till mål någon trakt, som sagan bättre än geografien kan skildra. Därefter återvända de och stanna i hemnejden till den stora höstflyttningen.

JUNGFRU MARIA I ROSENGÅRD.

Maria drömmer i rosengård
på vägen till Tabor från Nasaret,
hon drömmer om stundande modersvård
åt en leende gosse af Davids ätt.

Öfver jungfruns drömmar är himlen blå
och sjunger i linden en fågelkör,
medan höstmoln drifva i flockar grå
för klagande vindar därutanför.

Därinne är rosornas skara ung;
den vissnar ute på Jisreels slätt.
Därute är gången af tiden tung;
vid drömmerskan smyger han tyst och lätt.

Därute är träldom och våld och kif,
en döende värld, af synder frätt;
därinne drömmar om evigt lif,
om frid på jorden och mänskorätt.

Maria vaknar i rosengård
— det blixtrar öfver Genesaret —
och sömmar en linda med blodröd bård
åt folkmartyren af Davids ätt.

I NATTEN.

Tyst är lunden, och sjön, som kysst
strandens somnade ros, är tyst.
Aftonskimret, som mildt besken
tempelkullen, har bleknat ren
stilla, drömmande, stilla.

Tysta stjärnor ur hafvet gå,
stilla palmernas kronor stå,
sen därunder i myrtenskog
vinden suckade nyss och dog
stilla, drömmande, stilla.

Trött najad har på mossig bädd
sjunkit ned vid sin urnas brädd,
söfd af sorlande källans sus:
barmen häfves i månens ljus
stilla, drömmande, stilla,

medan hon ser i ljuflig dröm
stelnad, kristallren, tidens ström
och all världen från ve och harm
somnad in på Allfaders arm
stilla, drömmande, stilla.

PÅ VERANDAN VID HAFVET.

Minns du de skymnande böljornas suck, att vid målet de hunnit
endast en jordisk kust, icke det evigas strand?
Minns du ett vemodssken från himlens ovanskliga stjärnor?
Ack, åt förgängelsens lott skatta de äfven till slut.
Minns du en tystnad, då allt var som sänkt i oändlighets-trängtan,
stränder och himmel och haf, allt som i aning om Gud?

MODERN.

Vill du något godt, mitt barn, hon intet godt dig nekar.
Vill du leka, lilla vän, hon gläds åt dina lekar.
Gå till henne, lider du: hon ömmar för din smärta.
Gå till henne, är du trött, och sof vid hennes hjärta.

KLOCKRINGNING.

(Efter Egdar Poe.)

I.

Hör du, hör du klockornas gång,
silfverkläppars sång,
silfvertoners melodi
med en värld af fröjder il
Hur de skalla, skalla, skalla
ut i natten klar och kall,
medan himlens rymder alla
öfverstänker stjärnesvall;
medan fästets eldar flämta
i kristallisk glädjeprakt,
hur de klämta, klämta, klämta!

Tiden, tiden själf ger akt,
går i takt
till de svingande
klingande
ringande
klockornas, klockornas rytmiska makt.

II.

Hör du bröllopsklockornas gång,
gyllne sång,
milda toners harmoni,
sällhetssyners värld däri,
som de gladt
ringa i balsamisk natt!
Tonguld, smältande till ljufva
dikter, segnar ned emot
ängden, där en turturdufva
lyss och ser till månens klot.
Hör, hur välljudsströmmar kvälla,
välla ut ur dôm-hög källa,
hur de svalla, hur de svälla,
då de tona om den sälla
sinnestjusning
själsberusning,
den som tvang
klockornas gjutna hvalf att svinga
klinga, ringa
runehvälfvande
välljudsskälfvande
samljud med kärlekens sagas klang!

III.

Hör larmklockornas hemska gång,
bronsens sång!
Hvilken fasans sång att höra,
som med skräck slår nattens öra!
Hör den ropa, hör den klaga,
skälfva fram en ordlös saga,
öfver jämrande, larmande
sänka i luftens dallrande vågor
böner till döfva rasande lågor,
böner om förbarmande!
Högre och högre vill den ila
med ett yrande vildt beslut:
nu eller aldrig skall den hvila,
hvila hos blekhyllt måne ut.
O de varnande bing bang,
O de klockornas hjärteskrämmande
bröstbeklämmande
andehämmande
susande,
brusande,
öfversvämmande
flod af ängslande vefull klang!
Dock du hör och skönjer klart
i de bäfvande
glädjekväfvande
bullrande
mullrande
ljudens fart,
skönjer i klockornas vredesmod
än ett sjunkande, än ett svallande,

än ett stigande, än ett fallande
jämnhögt med farans ebb och flod,
skönjer i klockornas klämtande, klämtande,
andlöst än och än andehämtande,
flammornas skiftande ebb och flod.

IV.

Hör begrafningsklockornas gång,
järnhård sång,
tunga tankars värld är i
hotfullt dyster monodi!
Hjärtat ryser,
hjärtat fryser,
ty hvartenda dån och dön,
som ur deras rostiga strupar
ned i den tysta natten stupar,
är ett jämmerstön.
Men det folk, det folk, som rör sig
ensligt i tornets ringarbur
och som ära och nöje gör sig
med ett entonigt partitur,
och som skämtande
rullar, klämtande, klämtande, klämtande,
sten på hjärtan tyngda flämtande,
det har icke vår natur,
är ej människor eller djur,
folket, som klockornas tjänst bestyrer,
är vampyrer,
och det är dess kung, som springer
kring i dess ring och ringer, ringer,

och när den ton, som i malmen väller,
doft ur den gjutna metall'n sig gjuter,
vidgas hans muntra barm och sväller,
dansar han lustigt i takt och tjuter,
fängslande tidens, tidens gång
rytmiskt vid klockornas ängslande sång,
vid klockornas, klockornas kraftbetagande,
fridförjagande,
kvidande, stönande, jämrande sång.

ALLMAKT OCH ÖDMJUKHET.

Var lagom ödmjuk mot den allmakt, som är Zeus'
olympierns, som med diadem prydt ännes nick
bevingar blixtens flykt och skakar jordens grund!
Men böj dig, mänska, för en törnkrönt allmakt, som
på blodigt kors med kärlek gäldar bödlars nit!

ARF FRÅN KAOS.

Flög kanske genom moder Kaos' dunkla själ,
då hon i födselvåndor låg med denna värld,
en plötslig hägring af en värld, ur stånd att här
i himmelsk renhet få sin form och verklighet?
Har då, i häpnad öfver synens majestät,
hon genombäfvats af en trånad, som är kvar
i mänskolängtan till en mänsklig mönsterbild?
Har då, i aning om sitt fosters låga art,
hon i sin anings smärta gifvit oss ett arf
i känslan af en knappt försonbar uselhet?

GRUBBLAREN.

(Johan Nordenfalk tillägnad.)

Han ensam är, och i hans studiekammar
på äril, gotiskt hvälfd, en brasa flammar.
I kväll skall säkert ingen honom söka,
ty ute stormens vilda gastar spöka.

I parkens kronor klagar det och hviner,
och ingen stjärna genom mörkret skiner.
I jättelurar vreda vindar tjuta,
och regnet slår mot blyinfattad ruta.

Nyss ur sin katakomb med tankegrifter
han tog profeten Zaratustras skrifter,
och nu från brasans lek hans ögon gästa
en sida slagen upp i Zendavesta:

Och Ahuramazda, den allgode, sade till honom:
Ädle Zaratustra, som jag utvalt att förkunna mina bud!
När den rättfärdige döde vandrar mot sitt mål,
då möter honom i tredje natten efter hans död, när morgonen gryr,
en ungmö, behagfull, välvuxen, stark, strålande skön.
Då frågar han: du, den vänaste jag skådat, hvem är du?
Och hon svarar: jag är din gudsfruktan. Jag är dina goda tankar, ord och gärningar.
Och hon tager hans hand och leder honom på bron, som byggts af dem, tills han med fjärde steget står öfver de eviga ljusen.

* * *

»Ett joller från vår tankes barndomstider!
Vår tanke vuxit, grånar nu och lider.
Profet, så viss om andelif i tingen,
hur lycklig du! Vår visshet är ju ingen.

Ty finns en andevärld — hur den sig skicke,
bevisa sig som verklig kan den icke.
Ter Gud sig själf i skyn med maktens troner,
skall tanken säga: hallucinationer!

Hvad Faust var säll i sina pröfningsstunder!
Ett skådadt under var för honom under.
Då ännu var ej andevärlden sluten,
och himmelsbron stod ännu glansbegjuten.

Då ännu gick man den till höga öden
med barmen badande i morgonglöden.
Nu äro vägarne till henne stängda
och hennes bågar öfver djupen sprängda.»

Så grubblarn. Ute stormens ulfvar tjuta,
och regnet piskar blyinfattad ruta.
En vindstöt väggens gyllenläder skakar,
och bonad ekdörr rörs på sina hakar.

Och dörren öppnas. In ett något träder,
en sky, ur skyn i silfverskira kläder
står för hans syn en ängel eller huldra
med blick i hans, med hand uppå hans skuldra.

»Är du ett himmelskt bud till jordens dalar?
Den andemö, hvarom profeten talar?
Med sorgset hjärta måste själf jag svara:
du är en dotter af mitt drömlif bara,

förflyttad ut i rummet ur mitt sinne,
sen känslan mejslat dig till bild därinne,
ett genljud ur min själ, med skepnad lånad
af fantasien och min andetrånad.

Hvad Faust var säll i sina pröfningsstunder!
Ett skådadt under var för honom under.
Han skulle svarat hvad ej jag kan svara,
att, ängel! du en verklighet må vara,

och att på lifvets frågor andar veta
de svar, som vi förgäfves efterleta,
fast Indiens vise säga och begråta,
att äfven Gud är för sig själf en gåta.

Jag ville tro dig ifrån himlen stamma,
men tro och veta är ju ej detsamma,
och världsridån med makrokosmos' tecken
har kanske ingen himmel bakom vecken.» —

Han talar så, och synen är försvunnen,
och brasan kolnar och är snart förbrunnen.
I parkens kronor klagar det och hviner,
och ingen stjärna genom mörkret skiner.

* * *

(*Han fortfar:*)

På visarstolpens ene arm står skrifvet:
»Här väg med tron till sanningen och lifvet.»
Och på den andre står: »Med orsakslagen
här väg ur nattens villor fram i dagen.»

På visarstolpens ene arm står skrifvet:
»Min väg är lagd, och vägens mål är gifvet.»
Och på den andre: »Banas min behöfver;
sen få vi se hvad dagen skiner öfver.»

Här gäller välja rätt. Vi måste vandra
framåt den ena vägen eller andra.
Välan, I ombudsmän för båda, sägen
hvad råd I hafven, hvad bevis I ägen.

Då Baco: »Välja min, det är att vädja
till länkarne i tingens egen kedja.
Bevis I viljen, och bevis I hafven.
Här vädjas ej till andra sidan grafven.»

Då Paulus: »Glädjen er! Bevis I hafven,
ej löften blott, om andra sidan grafven.
Till honom vädjar jag — och ej till Hades —
hvars välde dödens välde underlades;

Ty veten: Herren Krist, af döden fången,
stod upp ur dödens band och sågs af mången.
Hans kärleksvälde grundas snart på jorden.
Om ej — är min predikan fåfäng vorden.»

* * *

O Paulus! Ter sig Gud i rymdens zoner,
skall tanken säga: hallucinationer!
En sak, att bygga på, sin halt beseglar
med synglas, prisma, siffror, våg och deglar.

Och, Paulus! tviflet står i sorg vid vården,
den helga grafvens sten, i örtagården;
dock har jag lärt och vet af mänskoöden,
att Kristusanden har stått upp ur döden.

Hans seger öfver döden är bevisad.
Han var i dig, då kedjetyngd och risad
du gick hans budskaps väg, till sista steget
långmodig, mild, ej tänkande på eget.

Han är i den, som villigt följer lagen:
»Gif godt för ondt!» och — är hans mantel tagen —
då söker tagarn och åt rånarnäfven
helt hjärtligt räcker fram sin lifrock äfven.

Han är i den, som, sträckt på smärtans läger,
i honom svalka för sin plåga äger
och adlas till hans afbild och förskönas
i samma mån de bittra kvalen rönas.

Han är i Damian, som på klippön föder
sin dystra hjord af spetalssjuke bröder;
i Frans de Sales, som lyssnar i naturen
och hör dess suckande och ber för djuren.

Han är i den, som ej hans namn anammar,
men i hvars hjärta sanningskärlek flammar.
Han är i den, som rätt ej honom kände,
men kämpar i hans flock för de elände.

Det bor i mänskolynnets djupsta iden
ett djur af urtidsart, antropoiden,
en spindel lik i nerv- och fibernätet,
där det med ärftlig rätt har härskarsätet.

Dess anor sträcka sig utöfver tider,
då ödledrakar stridde sina strider
med pansarklädda klor och jättetänder
kring Jurahafvens töckenhöljda stränder.

Hvem drifver detta rofdjur ur dess näste?
Ju äldre arf, dess starkare dess fäste.
Mot ödleättlingen från Jurahafven
till kamp Messias har stått upp ur grafven.

Att han ur några hjärtan härskarsätet
från mänskodjuret vann åt gudsbelätet,
är undret, det ovanskliga och ena,
om hvilket tro och tanke sig förena.

* * *

Men, Paulus, ouppfyllda äro orden,
att Kristusväldet komme snart till jorden.
Igenom nitton seklers fasor töjer
sig löftet hän. Messiasriket dröjer.

Din herre triumferar ej; han lider,
han törnekrönes genom alla tider,
och mörkret vid hans död var ej för stunden:
det rufvar utbredt öfver jorderunden.

Upp öfver fariseiska hopars vimmel
sig höjer korset än mot nattlig himmel.
Bak remnad förlåt ses Gud Mammon trona
i skenet af sin blodrödgyllne krona.

* * *

På Bacos väg hvad ser du där i fjärran?
Ej härlighetens Sion, byggdt af Herran,
ej idealens Salem. Sceneriet
är alltets väfstol, världsmaskineriet.

Dess brus det är, som genom rymdens zoner
far fram i eterns böljevibrationer;
det är i draget från dess bom och trampor
de flamma och de slockna, lifvets lampor.

Spänd är dess rännings genom alla tider,
den har ej slut, ej början. Väfven skrider,
allt som den växer, med de väfda tingen
ned i en afgrund, pejlad än af ingen.

Där väfvas, kretsande i rymden, stjärnor
och tankar, kretsande i mänskohjärnor.
Där väfves alstringen, där väfves döden,
och tingens skepnader och folkens öden.

Vi tro oss vilja, tro oss kunna äfven,
men äro trådfigurer blott i väfven,
och tanken letar ut i varp och väfter,
hvad som skall tima tusen år härefter.

Där inslås mönster, växlande och bjärta,
med nervgarn dallrande af lust och smärta,
men mönstrens ämne är för alltid gifvet:
en hejdlös, oupphörlig kamp för lifvet.

Allverkarn, du i denna väfstol skådar,
som drifver skötteln mellan orsakstrådar,
är icke Skaparkärlek, Skapartanke,
men marmorkall Meduselik Ananke*).

Lyft dina händer ej i bön till henne!
Det finns ej skymt af lif på hennes änne,
ett själfmedvetet mål styr icke armen,
och utan hjärta är jättinnebarmen.

*) Ananke: naturnödvändigheten, ödet, af hellenerna personifieradt som kvinnligt väsen.

O ve! vår Herres Sion sjunker samman
med våra ideal, och offerflamman,
som värmde alltet, slocknar här på härden.
En katafalk för Gudsidén är världen.

* * *

Jag står på öde skär midt uti hafvet,
hvari vårt Gudshopp sjönk och vardt begrafvet.
En blygrå himmel öfver djupen hvälfver.
Tornadon kommer. Oceanen skälfver.

Jag ser i blåhvitt sken af ljungeldslågor
oändeliga tåg af dystra vågor.
Rundt om en svartnad horisont de svalla,
och mänskors anletsdrag de bära alla;

en blick, af dödsförfäran halft förseglad,
en panna, där omätlig sorg är speglad,
mot Gudberöfvad himmel vända alla,
när de i jämmer lyfta sig och falla.

Jag hör ur tumlet fjärran hän och nära
förtviflans röster genom luften skära:
O ve! o alla fasor i förening —
en värld förutan Gud och plan och mening!

* * *

Han står vid fönstret, lyss, hur stormens röster
förtona småningom, och ser i öster
en stjärna tindra mellan moln, som drifva.
Han går till arbetslampan, börjar skrifva.

Och pennan vandrar genom nattens timmar
och hvilar först, när rosig morgon glimmar
emellan parkens bladverk in i salen,
och påsken ringes in från katedralen.

När orsaksvägens pilgrim ser Ananke,
hör! dômens klockor dåna: Skapartanke!
När sorgset tvifvel frågar: är Han, är Han?
hör deras rop: Han är och Honom äran!

Millioner klot — om skolor eller häkten —
kringsväfva med millioner mänskosläkten.
Från alla kanske frågar tviflet: är Han?
och svarar tron: Han är, och Honom äran!

LUKANUS*) MARTERAD.

(Han sjunger, medan bödlarne pina honom:)

Att dö för det, som ger ett värde åt vårt lif,
det är en vacker död, en maratonisk lek.
Att dö för Neros bödlar på en pinobänk
och få till eftermäle: »han var Neros vän»,
är mer än plågsam död — en självförvållad skam,
som icke hugnas af att kvalen lösa upp
på samma gång som lifvets band min sångs.

För den, som hunnit fram till Hadesdjupets rand,
hur annorlunda ter sig lifvets väg än förr!
Jag fann det stort att våga invid Cesars tron
besjunga Katos strid för fädrens republik,
hvars frihet var ett ok, på slafvens skuldra lagdt.
Nej, det var fegt. Jag skulle lydt mitt hjärtas bud,
jag skulle sjungt en konstlös och förtviflad dikt,
sjungt den på torg och gator till förtviflans barn:

*) Romersk skald och stoisk filosof.

Upp, slafvar, mina bröder! Upp till kamp och död
för eder frihet, arfvingar af Spartacus!
Upp, slafvar, mina bröder! Upp till kamp och död
för edra barns och mänsklighetens frihetsstat!
Hvad mer, om jag i sångarlön fått korsets död?
Att dö för det, som skänker värde åt ett lif,
det är en vacker död, en maratonisk lek.

Nu kan jag blott i takt med bödelstängers grepp,
i takt med kvalens dofva rytmer sända ut
mitt länge bundna hat, min vrede, mitt förakt
för all den smuts, som världen kallar ren,
för all den världens storhet, som är låg,
och han skall tystna i sin första frihetsstund,
den från sin boja lösta sången, då mitt bröst,
som länge halfförkväfdt har andats lögnens luft,
sig häfver upp atletiskt bredt och sänder ut
i glödhet dallring ur sitt hjärtas strängaspel,
just som det brister, harmen mot mig själf,
som tvang min sångargenius gå med kedjad fot.

Det skymmer för min syn, knappt kan jag sjunga mer;
men hör mig, sångare, som kommer efter mig!
Sjung ljuft för hjärtan, som behöfva hvila ut,
men gif din sång ett brännjärn äfven i dess hand
att sveda i det uslas kött dess märke in!
Den bödelstjänsten är en kärlekstjänst
mot oss, eländets barn, vi bäre slafvens ked,
senatorns toga eller Cesars diadem.

Låt histrioner jollra till sitt strängaspel
om Lesbia, Delia, Lydia, Chloris, Corydon;
men du, sjung du som folkens skald från Nasaret,
förkunna riket, där den minste ställes främst,
låt hägra fram för trälens syn Astreas stat,
bjud honom bygga upp rättfärdighetens Rom,
på ödemurarne af skändlighetens Rom,
och tag, som folkens store skald från Nasaret,
förtröstansfullt din lön i hån och nöd och död!

Slaf är enhvar, ha Stoas vise sagt,
som ej behärska lärt sitt öde och sig själf.
Slaf var jag; nu, ack sent, för sent, jag vet mig fri
och andas ut min själ i detta maningsrop:
framåt, du frie skald, framåt, framåt, soldat
i mänsklighetens tjänst! Igenom nöd och kval
framåt och dö med glädje på din sköld!

DEN NYA GROTTESÅNGEN.

INLEDNING.

Medan jag uppehöll mig i Hildesheim på besök hos biskop Bernward, som ännu efter 900 år lefver där i sina verk, hände det en kväll, då fullmånen lyste, att jag träffade en man, dubbelt så gammal som biskopen och ännu vandrande bland oss. Det var i den lilla smala Judenstrasse, som åt rådhustorget till blir trängre och slutligen så trång, att månen, som stod i bakgrunden, liknade ett silfverstreck, draget mellan två åldriga hus med höga gaflar, burspråk och småtorn. Jag såg en tämligen högvuxen skepnad i kaftanlik rock gå framför mig, greps af en aning och påkyndade mina steg, så att jag före honom hann gatans mynning, då jag vände mig om och, mycket riktigt, igenkände det egendomliga ansiktet. Skepnaden var Ahasverus. Ansiktet var icke mer förvittradt än när vi träffades förra gången, då han, efter ett besök ombord å »Den flygande holländaren», var på

väg till Prometeus uppe i de armeniska bergen, och han såg just icke gladare ut än då. Vi hälsade som gamla bekanta, och då jag föreslog ett samtal på bänken vid Rolandsbrunnen, hade han ingenting däremot.

— Hvad har du att säga eller hvad vill du, att jag skall säga? sporde han.

— Hvad jag vill, att du skall säga? Omöjligt, att du kunde utsäga allt hvad jag af dig ville höra: de rön du gjort under en snart tvåtusenårig vandring öfver vår jord. Kan man vara så nära källan för ett vetande utan like, utan att vilja hämta ur henne? Hvad betyda alla historiska arkiver och biblioteker mot dig?

— Du är allt fortfarande vetgirig om det förflutna?

— Naturligtvis.

Ahasverus skakade på hufvudet och såg med en underlig blick uppåt månen.

— Jag är lika värdelös som de historiska arkiverna. Det förflutna är värdelöst; det kommande äfven. Människosläktet skall dö ut, vår planet förstöras, vår sol slockna. Hvar är då det vetande vi samlat? Hvar frukterna af vårt jäktande och äflande? Tro likväl icke, att jag är likgiltig för hvad som skett och sker! Tidens förskräcklighet, som jag mer än någon pröfvat, skulle vara mig förskräckligare, om jag icke sysslade med något, än med det förflutna, än med framtiden. Hvad framtiden vidkommer, efterspanar jag tecknen till vårt släktes undergång. Ett verkligen intressant studium.

— Gif mig då dessa tecken!

— Hör ett bland många! Om du kan tro mig eller ej, men jag har gjort den iakttagelse, att människorna, i trots af alla vetenskapliga sträfvandens tillväxt, varda

allt mindre vetgiriga. Ungdomens vetgirighet slocknar nu tidigare än fordom. Hvad angår bemödandet att tränga tillbaka i det förflutna, begränsar det sig alltmer till den officiella och honorerade forskningen, som bedrifves af ämbetsplikt. Du vet otvifvelaktigt hvad vetgirigheten om det förflutna är, sedd i stort. Den är för människosläktet detsamma som viljan och förmågan att minnas, att erinra sig är för människan. När hos henne denna vilja — ytterst beror all förmåga af drift och vilja — när den slappas, är det ett tecken, att ålderdomen är inne och döden nära. För gångna släkten voro förfäderna heliga, och arfsägnerna om deras gärningar den dyrbaraste af alla skatter. I våra dagar skulle man vara en industriidkare af sällspord art, om man icke brände deras ben till, låt mig säga, blanksmörja, och samtliga intygen om deras gärningar till aska, om man vore i tillfälle därtill och därmed förtjänte litet guld. Hvad angår framtiden, så huru många äro de, som bry sig om den? Det är sant, att samhällena för att icke redan i nästa släktled gå under, sörja, om än med knot och knussel, för barnens uppfostran. Men är det med den omtanke för rasens bestånd och blomstring genom århundraden, som utmärkte de gamla folken? Nej. Och de, som vuxit upp i deras skolor, hvad mena de allra flesta bland dem härom? Har du icke sett de unges förvåning, om en gubbe sätter ett träd, hvars frukter han har ingen utsikt att själf få njuta? Nej, min vän, mer och mer lösa sig länkarne mellan det förflutna, närvarande och kommande. Mer och mer lefver man ögonblickets lif. Men tror du, att en kedja, hvars länkar lossna från hvarandra, skall länge hålla? Människosläktet närmar sig sin undergång.

Det är min tröst. Den ohyggliga Grottekvarnen skall upphöra att mala. Den och jag få hvila.

Jag fäste mig vid ordet »Grottekvarnen», som kom oväntadt på den gamle israelitens läppar.

En sägen förtäljer, att jättemörna Fenja och Menja hade roat sig med att från underjorden kasta upp två klipphällar på Midgards yta. Någon gjorde af dessa hällar kvarnstenar och skänkte dem till konung Frode Fridleifsson. Ödet ville, att samma jättemör tillfångatogos under ett krig i Svitiod och såldes som trälinnor till Frode, som lät dem draga kvarnen, kallad Grotte. De malde guld och trygghet åt konungen och fred åt hans folk och välvilja mellan människor. Men då Frode, förhärdad af guldlystnad, vägrade dem nödig hvila, malde de eld och död öfver honom och läto kvarnen gå med sådan fart, att stenarne sprucko och resvirket störtade ihop.

Jag fann, att denna sägen var välbekant för Ahasverus. Han kände till och med en vida äldre upplaga af den, som han hört, när han i första århundradet efter Kristus gjorde sin första vandring genom Svitiod. Kvarnen Grotte, sade han, var, enligt hvad då troddes, ofantlig. Hon var stor som världen. Hennes midtelstolpe var världsaxeln, kring hvilken himmelen, likasom hennes löparesten, svängde. Hon malde guldålderns glädje och lycka åt människornas första ätteled. Dina fäder ha, likasom mina, föreställt sig ett paradis för mänskligheten barndom, anmärkte vandringsmannen. De ha som mina föreställt sig, att paradiset stängdes genom synden, självviskheten, som fått sin allmängällande symbol i guldtörsten. Jag vet icke, om paradismyten har en verklighet bakom sig. Så mycket må jag dock säga, att det är ett psyko-

logiskt misstag, om man mot denna myt åberopar vittnesbörden, att vi ursprungligen icke kände metallernas bruk och måste bo i jordhålor eller klippgrottor, omgifna af en fornvärlds vilddjursskaror. Liksom om man icke under villkor, som förekomma nutidens människor hårda, kunnat lefva lycklig, ja ända in i lifsroten lycklig! Man glömmer, att människosläktets barndomsfantasi kunnat gifva glans och skönhet åt allt, äfven åt mödorna, farorna och döden. Man glömmer, att tillgifvenheten och kärleken kunde lyckliggöra då så väl som nu och mer. Jag vet någonting därom. Aflägsna folkstammar, ansedda som de uslaste, de lägst stående, de olyckligaste af alla, har jag under mina vandringar sett och noga iakttagit, långt innan européer hörde dem omtalas. Tror du, att de alla voro olyckliga i sin brist på materiel kultur, och att de alla voro föraktliga? Tror du, att Afrikas buskmän voro olycklige, innan de fingo de hvite till herrar? De kunde icke föreställa sig en bättre värld än den, hvari de voro försatte: de jagade tillsammans, delade jaktbytet, öfvergåfvo aldrig sina sjuka och sårade, ljögo icke, bedrogo icke, voro barnkäre och visade sina gamle vördnad. Fråga Johan van der Welt, Burchell, Moffat, mina efterföljare bland dem, om jag öfverdrifver, då jag säger, att de voro lycklige. Och hvar finner du lefnadsglädjen, om icke i sammanlefnad och samarbete med vänliga och trofasta medmänniskor, om icke i kärleken och vänskapen och i den barnsligt friska och glada inbillningskraften, som gör faran till ett äfventyr, mödan till en lek, döden till en port, som öppnar sig till leende ängder? O den alptunga dumhet, som tror sig vinna lyckan annanstädes! Hvart jag går, betäcka självmördare, som lidit af denna

dumhet, i allt flere hekatomber min väg. Hvart jag går, finner jag lifsleda, ofta parad med lågt sinnelag, bland dem, som tillvunnit sig guldet, och missnöje, förtviflan, onämnbart elände bland dem, som icke förvärfvat det. Nej du, så visst som det finnes en sanning och så visst som de djupaste sanningarna aldrig kunnat uttryckas bättre än i symbolisk form, så visst är, att sägnen om Grottekvarnen är sann, att hon ännu går, att hon varder med hvart år tyngre, kräfver större arbetskrafter, kräfver i mån af dem en vildare fart kring sin axel och att hon, hvar skulden än ligger, maler ve och förbannelser i ökad mängd öfver vår jord. Månne endast öfver denna eländiga planet? Jag fruktar, att hon maler äfven däruppe — Ahasverus pekade mot stjärnorna — att hela universum är en Grottekvarn. Måtte då demonerna komma snart, som gripa hennes vridstång och svänga henne så, att hon maler sig själf i stycken!

Ahasverus steg upp. Han ville gå, men hejdade sig och räckte mig en pergamentrulle. Se där, sade han, jag antecknar då och då mina tankar och intryck. Nyss satt jag därinne i Judenstrasse hos en israelitisk gubbe, en af mina afkomlingar i rätt nedstigande led, för öfrigt en barnafrom själ och ohjälplig optimist, som hoppas allt godt för alla människor af Herren Sebaot. Där skref jag detta.

Ahasverus gick.

I.

GROTTE FÅR TRÄLINNORNA.

På sin tron kung Frode sitter
i demantprydd purpurrock,
ser med välbehag hur glitter-
strödda dansarinnan spritter
som i rytmiskt rus vid citter-
knäppars klang och flöjters lock.
Kanslern-Mammonsprästen kommer,
gör en sirlig bock,
säger: större arbetskraft
kräfver Grotte än han haft,
vida större
än den förre,
den han hittills haft.
Dina trälars kraft förslår ej,
fastän hundratusen mån,
och den helga kvarnen går ej,
om ej flere draga den.

Större, större arbetsflock
kräfves för de ständigt tyngre,
ständigt tyngre kvarnstensblock.
Gif mig ock trälinnorna,
som de äldre så de yngre!
Kungen sade: o de yngre,
o de vackra kvinnorna!
Käre präst och kansler, måtte
du förskona dem från Grotte!

Skona dem, min käre präst! —
Nej, de yngre draga bäst. —
Nå, så tag trälinnorna!
O, hvad offer gör ej jag för
Grotte! Tag trälinnorna,
märk likväl: med undantag för
glädjelifsprästinnorna,
dansarinnorna!

II.

GROTTE FÅR TRÄLBARNEN.

På sin tron kung Frode sitter
och betraktar, nästan vek,
kungabarnens muntra lek.
Hör, den låter fågelkvitter,
fågelgnabb och fågellock!
Kanslern-Mammonsprästen kommer,
gör en sirlig bock,
säger: större arbetskraft
kräfver Grotte än han haft.
Lyckligt, att trälinnors kved
ger oss barn i djupa led.
Många arbetsbäckar små
varda till en mäktig å.
Grottekvarnen,
ständigt tyngre,
har behof af trälabarnen,
äfven tioårs och yngre.

Kungen svarar: trälabarnen,
tarfva icke äfven de
leka någon gång och le,
medan de
växa upp att drifva kvarnen? —
Herre konung, gif mig barnen!
Minns att utan tukt och vård
växer detta lata yngel;
nyss ju stal en sådan slyngel
äpplen i din örtagård.
Större, större arbetsflock
fordras för de ständigt tyngre,
ständigt tyngre kvarnstensblock.
Gif mig trälabarnen ock,
äfven tioårs och yngre! —
Nå, så tag dem! Kungen sitter
kvar och känner hugen vek
vid de egna barnens kvitter,
fågellock och fågellek.

III.

GROTTE ÄR VORDEN EN VÄRLDSMAKT.

På sin tron kung Frode sitter.
Flöjt och puka och cymbal
ljuda i hans pelarsal,
där i nåd han skåda gitter

gossefägring, frisk och huld,
köpt med Grottekvarnens guld,
hålla bal.
Unge svear, sakser, britter,
äfven en och annan grek,
apollinisk än och vek,
dansa där i vapenglitter,
leka där sin sista lek,
svinga rundt och storma an
mot hvarann,
lans mot svärd och svärd mot lans,
i förtviflad vapendans,
af förtviflan oförsagda,
tills de siste ligga lik,
vackra, blodbesköljda lik,
på det guld- och jaspislagda
golfvets glada mosaik.

Kanslern-Mammonsprästen kommer,
gör en sirlig bock,
tar ur fickan i sin rock
fram ett papper. — Här, du gode
konung Frode,
här i rund
summa har du räkning öfver
hvad din Grotte nu behöfver
under år och dag och stund.
Årets offer af personer
är ej mer än tre millioner,
icke en i hvar sekund —

offer ej fördömliga,
då i länder, som du vunnit,
arbetskrafter ju vi funnit
nästan outtömliga,
och dessutom trälajakt
hålles nu i hvarje trakt
öfver hela vida världen
genom Grotteguldets makt.
Folk mot folk ha lyftat svärden,
och hur fejders öde gångar,
göras fångar, säljas fångar,
säljas kvinnor, män och barn
till din helga Grottekvarn.
Icke brista
vederlag för hvad vi mista,
trälamassor hvarje dag
drifvas hit i vederlag.

När vår kvarn är viss om maten,
trygg är staten,
trygg, orubbelig din tron,
trygg och strålande i ära
är nu ock vår rena lära,
Plutus Mammons religion.
Grotte går sin jämna ban
med ett guldregn hela dan.
Kung, nu kan du verkliggöra
det du tänkt och det vi böra:
din beundransvärda plan
och på trygga

grundmurjättestenar bygga
det ofantligt stora templet
åt vår gud och talisman.
Värdig form åt hvad du ämnat
har vår arkitekt från Rom
här i denna ritning lämnat
till gud Mammons helgedom.
Jord och himmel skola undra,
när de se en byggnad, hundra —
hundrafaldt så bred och vid
som kung Cheops' pyramid;
tjugu gånger högre opp
når dess topp,
där gud Mammon å ett torn
håller ymnighetens horn
och på dig å kungastolen
öser, glimmande i solen,
en kaskad af gyllne korn.
Och där nedom — hvilken syn!
tjugu rader
svindelhöga kolonnader,
likt en trappa ned ur skyn!
Hvarje sådan kolonnad
svarar till ett stånd, en grad
i din stat och bär upp stoder
svarande till stånd och grad:
öfverst, högt i eterns bad,
jättestoder af vår moder
kyrkans söner, präst vid präst,
lutande på herdestafvar;
å kolonnerna därnäst

dina riddare med glafvar
öfver stegrad häst.
Låt så ögat glida ned
utför sjutton pelarled
till den lägsta kolonnaden!
Hvar kolonn är här en slaf,
träl vid träl är hela raden,
som bär upp dess arkitrav.
Nog man ser, att bördan känns:
sena sträcks och muskel spänns,
ryggen böjs och söker vägg,
stela, ådersvällda händer,
kramplikt sammanbitna tänder
inom tofvigt skägg,
svullna fötter, krökta tår,
vaden stram,
dyster uppsyn i en ram
svettigt hår.
Och se blicken! Se, däri
ur det trötta, slöa, skumma
gnistra mot oss trälens stumma
hat och lama raseri!
Denna templets bottenvåning
bygges upp, som du befallt,
af basalt;
men till seklernas förvåning
bygges allt,
allt det öfriga af guld,
som ett tecken af vår skuld
till den gud, som är oss huld:
nitton våningar af guld,

murar, kolonnader, stoder,
torn och tak i ljusets floder
stå i eld af Grottes guld.

Frode sade: det är godt.
Nog blir templet guden värdigt.
Men när blir det färdigt?
Jag har brådt.

Går din Grotte, som han gått
med en arbetskraft som senast,
räkna vi, att templet står
färdigt inom tjugu år,
konung, tjugu år allenast,
men då må vi börja genast. —

Tjugu? Jag som tänkte fem! —

Konung, skall du minska dem
ända ned till fem?
Nådige gud Mammon, måtte
då ett medel ges oss snart,
ett, som verkar underbart
och ger Grotte
fyradubbel fart!
Mäktige gud Mammon, du,
du, hvars vishet saknar gräns,
inspirera medlet nu!

O, jag har det,
och jag tar det,
ger det namnet konkurrens.
Medlet eggar, hetsar, sporrar,
sticker, stinger, gnager, borrar,
nerv, som slaknat, öfverspänns,
och det sveder och det bränns!
Fogdar har du tjugufyra,
de som Grottes gång bestyra.
Låt dem för sitt fögderi
redogöra hvarje månad,
och du själf skall bli förvånad
öfver trollerit däri.
Den som då af Grottes mäld
öfverbringar allra mest
blir vid nästa Mammonsfest
på din högra sida ställd
och i riddarekapitel
prydd med fursterang och titel,
ärad som ett samhällsstöd
och får bo,
Frode, på ett slott i ro
till sin död.
Men den arma fogdesjäl,
som fått minst af Grottes mäld,
han är fälld,
han blir träl,
bindes vid en Grottestång
och får draga dagen lång,
gisslad öfver rygg och häl,
tills han dignande ihjäl-

trampas under hälarne
af de andre trälarne.
Konung, det är konkurrens;
hur den eggar, hetsar, sporrar,
sticker, stinger, gnager, borrar,
hur den sveder och den bränns!
så kan Grottekvarnen snart
gå med rent helvetisk fart.

IV.

GROTTEPROBLEMET.

Gör med minsta kraftförslösning
guld af muskelenergi!
Det var frågan. Här dess lösning
i praktik och teori.
Grottes hållande i gång
dagen lång och natten lång
kräfver, i ett öfverslag,
tio tusen lif per dag.
Hvar sekund dess draghjul dansar
skänker guld åt Frodes tron
och ger tempelguld och plansar
åt hans dyra religion.
Slika massors närande
vore för besvärande,
tid- och guldförtärande.

Utan vederlag förbrukad
arbetskraft är billigast.
För enhvar af kvarnen slukad
fös en annan fram i hast!
Hvarför ock en lag förkunnar
statsaritmetikens dom:
ej ett bröd åt deras munnar,
ej en dryck åt deras gom!

Drefs du inom Grottes stätta,
vräks du ut som lik.
Grymhet är det ej i detta;
blott aritmetik.

V.

GROTTE PÅ AFSTÅND OCH NÄRA HÅLL.

Stackars lilla trälabarn,
som med far och mor och andra
har från härjadt hem att vandra
vägen till kung Frodes kvarn —
målet, med förfäran anadt,
målet för de tunga fjät,
ser du det, ser du det?
Ser du där vid himlens bryn
något, likt ett kägeldanadt
moln, som stiger upp mot skyn?

Ser du det,
målet för de tunga fjät,
hvad med skräck, åt alla håll,
far och mor ha efterspanat?
Det är Frodes Grottetroll,
det är Frodes Mammonskvarn,
som skall krossa er, I flarn;
spindeln, som ur edra safter
snart skall suga nya krafter
till att spinna,
till att tvinna
åt kung Frode gyllne garn,
åt den store mänskojägarn
gyllne garn till jägarnät.
Ser du det, ser du det,
ser du altaret, mitt barn,
där ditt blod, det lätta, unga,
varma, rena, offras skall
åt den kalla syndatunga,
världsförhärjande metall?

Hvad som, skådadt fjärmare,
tedde sig som kägelskyn,
formar sig för häpen syn,
när du drifvits närmare,
till ett fjällhögt Geyserfall,
ett kupolgestaltadt svall.
Det är Grottemäldens doft.
Våg på våg af gyllne stoft
ses i aftonsolens glöd
glänsa eld- och purpurröd.

Guldvågen kommer i strålar, som höja sig,
spruta mot zenit och dröja och böja sig,
sluta sig samman i dallrande fall
till ett hvalfgestaltadt svall.
Guldregnskur på guldregnskur
bygger skimmermur,
gjuter glimmerskal
rundt en kärna af skräck och kval,
höljer och döljer hvad trollet gör
därinnanför.
Men du hör . . .

Det ljöd på milslångt afstånd redan
som ufvars hu i furusus,
som lommars skri i vågors brus,
och ljudet stiger och sväller, medan
du drifves fram mot kupolens ljus;
det störtar upp i cykloniskt gny
ur guldregnhvalfvet mot himlens sky,
det vräker ut
i forsar af kvidan och stön och tjut,
af jämmer och hånskri, en ryslig sång
till rytmen och takten i Grottes gång,
till rytmen i kvarnens skakande,
i axelstolpens brakande,
i bommars och stängers knakande,
i löparstenens
och liggarstenens
gnisslande
och hvisslande,

och klagan och hån
och hvin och dån
bli en enda röst
som ur helvetets bröst.

—+—

Hvilket vimmel öfver ängden!
Grottekärnans glitterskal
öppnar sig för nyanlända
trälaskaror utan ända,
hundratal och hundratal.
Flock på flock
drifves fram till Grottes block.
Det är ordning i det hela,
ingen villervalla spord,
fogdetjänare fördela
rätterna för Grottes bord.
Främst i hvarje flock gå barnen
förda af en offerpräst,
till sin vridstång in i kvarnen,
kvinnor sen och män därnäst.

Ja, hvad vimmel öfver ängden!
Öfver mängden
blinka lansar,
skina pansar,
det är Frodes män till häst.
Krigarglafvar,
fogdestafvar
reda allt. Framåt, I slafvar!

Fram, I slafvar,
fram vid slag och hugg och spark
in bland Grottehjulets nafvar
på dess blod- och gallbesköljda,
dess af trampade kroppar höljda
mark.
Fram, fram,
offerlamm.

—+—

Grotte mal med kraft och hast,
dagar, nätter, utan rast;
löparstenens klippa svänger,
bjälkar, bommar, hjul och stänger
kretsa kring sin axelmast,
ila, så att ögat hissnar
inför denna vilda färd.
Närmast midtelstolpen vissnar
barnaskarans blomstervärld.
Märks den lilla kroppen slapp,
lifvas han med gisselrapp.
Grotte har ej råd att mista
ens den sista
gnista
af dess späda lefnadskraft;
därför hugg med snärt och skaft!
Tårar strömma, kinder blekna,
läppar darra, senor vekna.
Kvid, du trälabarn, och gråt,
om det lindrar, men framåt!

Gråten sinar i den djupa,
hemska ångesten att stupa
under deras fötter, som
komma närmast där bakom.
Själf du nödgas trampa mången,
som för dina fötter kom,
där du skjuter för dig stången.
O vid detta dofva tramp,
som du ständigt hör bakom,
griper liten hand i kramp
om den stygga, stygga stången.
Själfva krampen är för svag,
och du famlar, släpper tag,
tumlar ned på trötta knän,
stupar så i döden hän,
trampad till en blodig deg
under tusen andras
kvalförtyngda steg.
Röda droppar ymnigt pärla
från de gaddbeslagna remmar,
hvarmed fogdedrängens färla
flänger mäns och kvinnors lemmar.
Värst af hugg och slag det regnar,
där man vacklar, där man segnar.
Och likväl
är ej sådan bödelssjäl
grymmare än mången annan.
Ångestsvett på fogdepannan!
Fogden ock är Grottes träl.
Minns: för honom valet gäller:
statens högsta ära eller

nödgas draga dagen lång,
likt hans offer, Grottes stång,
tills han dignar och ihjäl-
trampas under hälarne
af de andre trälarne.
Därför ila, ila, ila!
Blott en enda timmes hvila
kräfver trollet hvarje år:
när den stora Mammonsfesten
förestår,
när för guldets store gud
och för Frode, hedersgästen,
Grotte kläds i högtidsskrud,
axelns topp med flaggor siras,
rosor strös på blodig sand,
och kring stång och bjälke viras
gyllne kedja och girland,
trälen kläds till Harlekin,
trälamön till Kolumbin,
dräkt i grönt och karmosin
höljer deras sår och trasor,
och i drag, som spegla fasor,
trollas fram ett lustigt grin
medels pensel och karmin —
medels streck som göra, att
munnen syns förlängd till skratt.
Då hur ståtlig Grotte dansar,
prydd med fanor, bjäfs och kransar!
Ser du offrens glada min?
Då hur muntert Grotte maler,
liksom eldad af musik!

Tusen pukor och cymbaler
öfverljuda kvalens skrik.
Vrål af röster, som förbanna,
dränks i stolta toners gång,
i fanfarers hosianna,
dränks i tusenstämmigt ode
till gud Mammon och kung Frode,
helga körers jubelsång.

VI.

TILL HERREN SEBAOT.

TRÄL I GROTTEKVARNEN.

(Med anledning af Mammonsfesten är han, likasom de andre trälarne, klädd till harlekin och målad i ansiktet, så att han tyckes skratta.)

Herre Sebaot, jag ropar till Dig:
hämd öfver de eländas bödlar!
hämd öfver de väldige!

Herre Sebaot, *är* Du?
Är Du icke, åkallar jag dig fåfängt,
men åkallar Dig,
åkallar Dig af förtviflan.
Jag vill icke, kan icke undvara Dig.

Du skådar i min själ,
och Du, den sannfärdige, vittnar:

»Hvad som pinar detta mitt arma barn,
ej är det hans gisslade sår eller hans glödheta törst
eller döden, som han hör bakom sig.
Icke är det hans lekamens plågor,
icke är det de, som ropa ur hans flämtande bröst.
Jag ser, att han vill prisa mitt namn
under hårdare kval än dessa.
Och bättre aktar han sig icke
än dem han förbannar.»

Ja, Herre, jag prisar ditt heliga namn,
och bättre aktar jag mig icke
än dem jag förbannar.
Men jag förbannar dem.
Hvad är det, som pinar mig
och nödgar mig till vilda hämderop?
Tysta dem, Herre!
Låt mig dö lik din son,
som bad för sina bödlar!
Nej, jag kan det icke.
Hämd, hämd!

Är det då en gnista
af din egen rättfärdighet,
tänd i din afbilds hjärta,
som bränner mina lungor,
att de framskälfva dessa rop?
Är det Du, som ropar ur mitt bröst?
Du har lofvat komma till dom.

Du har lofvat komma,
emedan trälarnes lön ropar,
emedan ditt folk förtrampas
och den fattige krossas.
Det är Du, som varnat:
»Gråten, I väldige,
och jämren eder
inför det öde, som eder väntar!»
Men de tro, att Du sofver.
Eonerna gå, och Du kommer ej.
Dina straffänglar dröja.
Herre Sebaot,
jag får ju tro på rättfärdigheten?
Det är ju Du,
som med rättfärdigheten förtär mitt hjärta,
Du, som ropar ur mig,
Du, som i mig förgrymmar Dig i din vrede?

Herren Sebaot förgrymmar sig i sin vrede.
Det är Hans rättfärdighet, som bränner ditt hjärta.
Det är Han, som ropar ur ditt bröst.
Då han höjer sin staf och sin gissel,

Ve då jorden och hafven!

Är det hans straffänglar jag hör?
Men hvi dröjen I?
Skolen I ej trampa Guds vinpressar?

Vi skola trampa Guds vinpressar.
Bärarne af vilddjursmärket
skola vi slå med bölder,
och de skola tugga sina tungor af smärta.

Men hvi dröjen I?

Vi fördröja oss icke.
Vi hafva snöret i hand
och murarelodet
och mäta längden, höjden och djupet
af de förbannelsefyllda världsklotens rymd,
rymden, hvari de hvälfva
skarn och synder.

I skolen ödelägga den.

Vi skola lägga den samman som ett bref,
och som fikonträdets löf
skola dess stjärnor falna.
Vi binda af millioner eldris
kvasten, som skall bortsopa dem.

När kommen I?
Jag längtar.
När kommen I?

Se tecknen!
Hör dem!
Belsasars facklor blända de väldige,
de döfvas af vällustfestens sorl.
De se dem icke, höra dem icke.
Men du, hvars hörsel skärpes af kvalen,
hvars syn af rättfärdighetstrångtan,
du ser skenet af hämnarnes pansar,
du hör deras hästars hofslag i fjärran.

Jag ser skenet af svafvelgula pansar,
jag hör hästars hofslag som tordön i fjärran.
Jag hör bruset af ett stigande haf.
I kommen.
Jag varder hämnad och ropar:
förbarmande öfver mina bödlar!
förbarmande öfver mig!
Herre Sebaot!
frälsa, då Du straffar!

Herren Sebaot frälsar, då Han straffar.
Det är i kärlek Han vredgas,
det är i kärlek . . .

Välsignadt Hans namn!

(Trälen dignar under gisselhuggen, släpper vridstången, faller framstupa och trampas till döds.)

EFTERSKRIFT TILL "DEN NYE GROTTESÅNGEN".

Pergamentrullen Ahasverus lämnat mig var skrifven äfven på den andra sidan, men så otydligt och med en sådan blandning af olika tiders och folkslags bokstäfver, att jag icke kunde få någon mening därur. Dels i hopp att finna en tolk, dels af nyfikenhet att få se en afkomling i rätt nedstigande led af »den vandrande juden» gick jag följande dag till det lilla bokantikvariatet i Judenstrasse. Där satt vid sin pulpet en hvithårig gubbe med stor kroknäsa och hjärtevarma ögon. Jag återvände ofta dit och träffade där nästan alltid en ung man, en redan frejdad odlare af de semitiska litteraturerna, städse kringgärdad med de rika skatter gubben samlat af sällsynta hebreiska, syriska och arabiska skrifter. Då jag visade antikvarien min pergamentrulle, såg han högligen förvånad ut. Icke en gång på hundra år uppenbarar sig Ahasverus för andra dödliga af det vanliga slaget än för någon af sina afkomlingar. Antikvarien tydde skriften på följande sätt:

»Mitt hjärta borde vara härdadt mot åsynen af eländet. Jag har ju haft det dagligen för mina ögon under en tvåtusenårig vandring. Någon gång ingifver det mig en känsla, liknande skadeglädjen eller snarare triumfen öfver att ha fått rätt mot den nasarenska optimisten, som följer mina steg. Men djupare än denna känsla rör sig med långsamt växande makt en annan: o att han hade fått rätt! Det finns de, som mena, att han så småningom

får det, att, med andra ord, de krafter, som bekämpa eländet, vinna område från det. Så kunna kortlifvade varelser döma, som knappt känna sin egen tid och om det förflutna veta ingenting mer än hvad de läst i böcker.

Kunde jag med några få uttryck kännetecknа det nu händöende nittonde århundradets elände i jämförelse med föregående seklers, skulle det vara: det genom industrialismen på sitt sätt organiserade och systematiserade eländet i motsats till det oorganiserade; det med teorier rättfärdigade eländet i motsats till det teorilösa; det från religionen hopplöst bortseende eländet i stället för det af kyrkan medlidsamt omvårdade, smekta, genom oförståndig allmosegifning ökade, men äfven lindrade, hugsvalade, ja adlade. Och slutligen: det jäsande, en fullständig samhällsomstörtning planläggande eländet i jämförelse med forna tiders stundom uppbrusande, men till regeln tåliga och apatiska.

De föregående århundradena hade många små handkvarnar åt eländet. Det nittonde har sett uppföras åt detsamma en enda ofantlig, som snart omfattar hela vår planetmänsklighet. Mytens Grottekvarn är flyttad in i verkligheten.

Det är icke endast kroppsarbetarnes lif hon kräfver. Hon glupar lika girigt öfver alla. Arbetsköpare och arbetssäljare drifvas om hvarandra in i hennes svänghjul och stupa där och ihjältrampas. De människor äro få, som kunna anse sig någorlunda tryggade mot det hungrande odjuret. Ångesten har fått insteg i nästan alla sinnen. Sången, den naiva och äkta, som ingifves af den lugna glädjen eller af hennes lika sköna fränka, den lugna sorgen, höres allt mindre från lundar, skördefält,

kojor och slott. Ångesten förjagar honom. Ångesten börjar gripa äfven barnen.

En predikandes röst skär igenom den töckenfyllda rymden. Hvad har han att förkunna? Ett budskap till de betungade eller hvad? Något, som kan lätta bördan af den fasa, som trycker oräkneliga bröst?

— — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

»Edra lidanden skulle lättare bäras, ja kanske välsignas af de idealt anlagde bland eder, om de hade något stort ändamål. Men ett sådant förutsätter en världsplan, och en världsplan förutsätter ett världsförnuft, förutsätter Gud. Men Gud är icke. Således ej heller en världsplan. Således ej heller ett ändamål med edra lidanden.»

Så ljuder denne predikares röst.

Han, predikaren, har i naturmekanismen efterletat Gud, men ej funnit honom. Han kunde så gärna efterletat honom i ett kvarnverk eller ett lokomotiv. Predikaren hänvisar till naturvetenskapen, att denna tillintetgjort utsikten till en sådan upptäckt. Han kunde lika gärna ha hänvisat till väderkvarnens teori eller ångmaskinläran för samma ändamål. För fantasien är skillnaden visserligen stor mellan naturmekanismen och ångmaskinen, och enfalden kan därför anse sannolikare, att man skall upptäcka Gud personligen i den förra än James Watt personligen i den senare. Men för den, som känner naturvetenskapens metod, som är tillämplig allena på världens mekaniska aspekt, är det icke underligare, att Gud ej påträffas där, än att urmakaren ej påträffas inne i sitt fickur. Naturvetenskapens själfva metod är sådan, att den icke kan sätta häfstänger eller bräckjärn mot något

ideelt. Hvad den förstör, är den mytiska uppfattningen af det kausala i naturen, hvilket icke är detsamma som det kausala i världen. Ty denna har äfven en annan aspekt än den mekaniska: den psykiska och teleologiska. Och inom dessa båda façader, hvad bor där?

Emellertid är den fromma enfalden benägen för misstanken, att djäfvulen dväljes och verkar i naturvetenskapen, likasom den ofromma enfalden är, med predikaren, färdig att åberopa naturvetenskapen för den teoretiska materialismens dogmatik.

Nej, I fromme, söken djäfvulen icke i de exakta vetenskaperna! I hafven honom alldeles inpå er i den praktiska materialismen, hvars mest gigantiska uppenbarelse är anden i det nittonde århundradets industrialism, i dess ofantliga Grottekvarn. Där är djäfvulen mjölnaren, om djäfvulen är den hänsynslösa egoismen. Där är han.

Han arbetar där och tiger. Men grundsatserna, enligt hvilka han verkar, förkunnas af hans kära syster vulgärfilosofien, hvars ombud den nämde predikaren är. Naturens lagar, säger denne, är människans sedekodex. Hvad i öfrigt kallas moral är konventionelt. Naturen vill, såsom den allmänna striden om tillvaron ådagalägger, att den svage skall gå under. Utvecklingens hela hemlighet ligger i den starkes seger och den svages undergång. Barmhärtigheten är fördenskull en hämsko på utvecklingen, ett brott mot moralen. Samhällets väldige handla som sig bör, om de suga till sig de fattiges sista must och mynta till guld hvad de värnlöse ha af muskelkraft.

Tack, kära syster, för dessa präktiga och solklara lärdomar, hviskar den praktiska materialismen, när han tager psalmboken för att gå i kyrkan. Jag hade förut

vissa betänkligheter, ingifna af Moses och Jesus, mot en följdriktig tillämpning af mina grundsatser. Du har befriat mig från skruplerna. — Och han går till kyrkan och lyss med en uppsyn af fromhet och *respectability* till orden: »hvad I hafven gjort den ringaste af mina bröder, det hafven I gjort mig».

Tragikomiskt är, att denna folkfientliga vulgärfilosofi har sina mest högljudda förkunnare bland socialistledarne. Mycken dumhet har jag under mina sekellånga vandringar mött och föga vishet. Men detta är den största dumhet jag bevittnat i världshistorien. Anhängarne af det bestående goda och anhängarne af de bestående missbruken hafva bådadera skäl att vara tacksamme för denna dumhet. Om sträfvandet för den kroppsarbetande klassens befrielse hade i sitt nuvarande omogna, okritiska, revolutionära, för samhällskonstruktioner af tvifvelaktigaste halt uppträdande socialistiska skede hissat korsbanerets, den religiösa socialismens, d. v. s. kristendomens fana, skulle följderna blifvit oberäkneligt genomgripande och, som jag tror, fördärfbringande. En annan tid skall komma, då det sker. Man får då se med hvilken verkan.

Dumheten är emellertid förklarlig. Den rådande vulgärfilosofien är sådan, att hon måste göra våldet hänsynslösare och de svage förtviflade. Det är väl detta socialistledarne vilja. De hoppas, att de senare skola ur sin förtviflan hämta styrka till kamp och seger. Illa beräknadt. Ideela krafter, religiösa krafter fordras för att hålla arbetaremassorna tillsammans. Därtill duger icke egoismens evangelium. Bryta stafven öfver samtlige socialistledare kan dock icke ens jag, Ahasverus, den kalle

pessimisten. Hjorden hade ännu under medeltiden herdar, som med åberopande af nasarenens läror och å den mäktiga kyrkans vägnar ingrepo till dess beskydd. Medlidsamme positivister och ateister, som tro på Utopia i stället för på Gud, ha sedan måst åtaga sig försvaret och stundom gjort det med en hängifvenhet, som synes visa, att Han, på hvars tillvaro de icke tro, är i deras hjärtan. Jag erinrar mig härvid några ord af en fransk vetenskapsman om *nos jours troublés où Jésus n'a pas de plus autentiques continuateurs que ceux qui semblent le répudier.*

Konung Frodes stat är följdriktigt uppbyggd på de grundsatser, som den omnämda vulgärfilosofien predikar. De satser, för hvilkas fräckhet humanismens anhängare och kristendomens häpna, äro där de officiella sanningarna. Jag vet lika litet, om det kristianska rättfärdighetsriket kan förverkligas som om en stat kan byggas på de af Marx lagda grundvalarne. Men hvad jag vet är, att den ateistiska väg, som nutidens socialistledare valt till sitt Utopia, leder icke dit, utan till kung Frodes Grottekvarn» — — — — —

På denna betraktelse följer några utdrag

UR KANSLERN-MAMMONSPRÄSTENS FESTPREDIKAN.

(Sedan konung Frode öfvervarit den festliga Grottedansen, begaf han sig med svit till slottskurkan för att åhöra kanslern-Mammonsprästens högtidspredikan. Ahasverus har antecknat blott en del af denna. Kanslern led vid tillfället af en lätt bronchitis. Föredraget var fördenskull, ehuru tiftigt, något dåmält och undföll delvis den gamle åhöraren.)

— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

Att Grotte kräfver offer, det är sant,
men vår kultur är ju ett offerväsen
och Grotte vår kulturs representant.
Naturen är ju ock ett offerväsen:
den fordrar allas våra lif i gärd
på sin omätligt stora offerhärd.
Det är ju sagdt: allt kött är hö;
det är ju sagdt: vi vissna hän som gräsen,
och kungen själf — förlåt! — skall en gång dö.
Och då nu alla äro offerdjur,
ja, Frodes lif — förlåt! — skall ha en ände,
hvad mer, om trälen dör för vår kultur?
Beröfva Grotte honom vore stöld.
Det höfs en träl att dö på sitt elände
med samma mod som krigarn på sin sköld.
Kristianismen var en samvetsböld:
i mannahjärtan pjoskets gift han sände.
Hur väl, att samfundshälsan återvände!
Den grep omkring sig, österns själapest,
därhän — jag blygs för minnet — att det hände,
att äfven jag som ung blef Kristuspräst.
I detta tunga kall var det min tröst,
att den, som framför nasarenens altar,
sin kristianska offertjänst förvaltar,
kan bära Mammons altar i sitt bröst.
Så gjorde jag, så gjorde hundra andra.
Visst var det obekvämt, men ej att klandra,
ty se: vårt nya evangelium
har, likt naturen, tillerkänt ett rum
åt list och skrymteri vid styrkans sida
i lifvets strid, som alla ha att strida.

Slån upp vårt evangelium och läsen:
»Den strid, som strids för lefnadsnjutningen,
är konstnärn, som besörjer gjutningen
med lägre väsens malm af högre väsen;
som danat ögats ljus fram ur det skumma
och manat ljud och röster ur det stumma
och rät- och mänskoslughet ur det dumma,
ger segern åt det starka och det sluga
och nödgar styrkan för det sluga buga
och ställer våldet högt, men högst till sist
list.»

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

Förkunna högt, fanfar, från bygd till bygd
befrielsen från Kristusreligionen,
som gjorde dygd till blygd och blygd till dygd —
som var ett hinder för evolutionen
och var ett hån mot universums lag,
den lagen: lif åt kraftig, död åt svag!
Hon var ett dumförmätet bud att hjälpa
den uselhet naturen själf vill stjälpa.
I hennes sjuka fuktighet kom ärg
på våra drifters stål och öfver tingen
en ideal och onaturlig färg.
Hon sög ur njutningsglädjen must och märg,
gaf som dessert på nöjet samvetsstingen.
Hon föll, och världen andas friare,
alltsedan Mammon sände siare,
som gifvit kraft åt hvad de fleste tänkte,
men fegt i hjärtats tysta djup försänkte.

Ljud högt, fanfar, för desse siare,
för desse själarnas befriare,
som häfdat käckt åt människonaturen
den rätt, som dittills förbehölls åt djuren,
den rätt, som heter lust och är moralens grund,
motiv för mina gärningar och edra,
fast Kristusläran velat den förnedra
till privilegium för svin och hund.
Hell siarne, som byggt på fasta grunder
vår dogm, att miskund med den svages lott
är mot evolutionens lag ett brott —
fullkomningslagen vill, att svaghet skall gå under.
Nu springer Lasarus vid Grottestången
på sårig fot, till dess han stupar kull,
och orgien grumlas ej för fattigmannens skull,
och utan dèsaccord vid yppigt bord är sången.
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

Moralens grund är lusten rätt och slätt.
Men då — hur går det med vår samhällsrätt?
Om brodern för en guldbit mördar brodern
och sonen modern?
Ja, vänner, det är hans privata rätt.
Men lusten, som privat, har, som I veten,
sin fulla motvikt i utiliteten,
som stiftar lag mot mord, och detta just
för att vi ostördt njuta må vår lust.
Ej i namn af rättfärdigheten,
som fåfängt i världen I efterleten,

nej, i namn af utiliteten
straffa vi mördarn, och detta just
för att i trygghet njuta vår lust.
Men straffa rik och fattig lika vore
ett brott mot Mammon, bör enhvar förstå,
då Mammon själf är nådig mot de store,
men har till undergång bestämt de små.
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

Ur lustens rot går egoismen fram,
den förr så smädade
och hädade;
den växer upp med väldig stam
och yfvig krona, i hvars skygd
vår stat på säker grund är byggd.
Ur egoismen växer klassintresset,
för oss, de höge spelarne, trumfässet
uti vår politik, real och hälsosam.
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

När denna värld ännu var galen
och stirrade sig blind på idealen,
gick Grottekvarnen tung och trög
som i en barbackväg en klumpig drög,
och de, som ärligt dyrkade
sin nasarén, påyrkade
åt trälen någon ro och fullt tillräcklig näring.

Nu, när han ingen näring får,
men hugg och sår,
nu ha'n I sett, hur Grotte går,
hur han i Frodes sköte sår
sin oerhörda gyllne äring.
Ja, vår reala politik
är framgångsrik och ärorik,
och mer än Adonai och Oden, Zeus och Ammon
är ärorik och full af nåd vår Mammon.

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

TILL ÖDET.

Starrblind är du, mena de forntidsvise;
är du stendöf äfven, o härskarinna,
dristar slafven klinga ditt lof på lyrans
skälfvande strängar.

Dig hans tunga stammar, af skräck förlamad,
dig med iskall fasa hans hjärta känner,
dig hans öga hissnande ser i stjärnors
tigande ringdans

Molnens kosa, stormarnes flykt du länkar,
oceanens böljor och folkens härtåg,
drömmens bilder, känslorna, dagens tankar
lyda din spira.

Släkten födas, släkten i mull förvandlas,
lundars kronor grönska och gulna åter,
hvarje dramats akt är den förra aktens
tråkiga härmning.

Stor, sublim, förskräcklig och tråkig ändock!
Är du då, Ananke, så arm på tankar
och din humor tömd i att städse gäcka
trängtande anden?

Släktet, likt Ixion, med gagnlös möda
rullar uppför klippan det tunga hjulet;
målet nära, störtar du hånfull ner det
åter i dalen.

Kanske själf du gäspar åt lekens tomhet,
kastar hjärtligt ledsen till slut din spira
och en bädd dig reder, o dunkla makt, af
grusade världar.

Hvarom ej, så frukta, o härskarinna!
Blott en ryckning — slafven är fri, och hvarje
länk, som rytmiskt skramlat till hånfull lofsång,
slänger han från sig,

tänder upprorsfacklan vid hjärtats lågor,
fattar svärdet, slipadt i tankens verkstad,
störtar dig och ägnar åt Gud sin fria
manliga hyllning.

HARPOLEKAREN OCH HANS SON.

(Ur »Vapensmeden».)

Luften tung och dagen varm.
Hed jag haft att vandra,
gossen på min ena arm,
harpan på min andra,
harpan trött vid strängalåt,
sonen trött vid sanddjup stråt.
Hvila godt jag unnar
harpan och min Gunnar.

Nu en milsvid tempelsal,
byggd af gran och furu,
öppnar sig med skugga sval,
och jag lyssnar, huru
bäcken sorlar klar och ren,
siskan kvittrar på sin gren,
furudunklet nunnar
för min lille Gunnar.

Dagen dör, en fuktig vind
andas öfver tegen,
och min gosses väna kind
lutas mot min egen.
Mörknad himmels stjärnebloss
blinka: Gunnar, kom till oss!
Ljufva änglamunnar
hviska: du vår Gunnar!

Utur ödesdjupen fram
många källor välla.
En är bittert hälsosam:
det är sorgens källa.
Väl jag vet, du käre vän,
att du dricka skall ur den,
men för lastens brunnar
Gud beskydde Gunnar!

Granen växte stark och rak,
och hon vedergällde
under snöbetungadt tak
den, som henne fällde,
mildt med brasans ljus och glöd.
Kraftig växt och ädel död,
ber jag, Gud förunnar
sångarbarnet Gunnar.

BETLEHEMS STJÄRNA.

(Ur »Vapensmeden».)

(Vettern var så klar och stämde så in i himmelsfärgen, att om icke en vindkåre då och då dragit silfvergrått vattrade band öfver sjöns yta, och om icke guldstänk blänkt kring jullens årblad, kunde en åskådare å stranden tyckt, att den hade sin väg i luften. Margit sjöng i takt med årbladen och med de svala friska suckarne framför jullens bog:)

Gläns öfver sjö och strand,
stjärna ur fjärran,
du, som i Österland,
tändes af Herran!
Barnen och herdarne
följa dig gärna,
Betlehems stjärna.

Natt öfver Judaland,
natt öfver Sion.
Borta vid västerrand
slocknar Orion.

Herden, som sofver trött
ute å fjället,
barnet, som slumrar sött
inne i tjället,
vakna vid underbar
korus af röster,
skåda en härligt klar
stjärna i öster,
gånga från lamm och hem,
sökande Eden,
stjärnan från Betlehem
visar dem leden
fram genom hindrande
jordiska fängsel
hän till det glindrande
lustgårdens stängsel.
Armar där sträckas dem,
läppar där hviska,
hviska och räckas dem
ljufva och friska:
»stjärnan från Betlehem
leder ej bort, men hem».
Barnen och herdarne
följa dig gärna,
strålande stjärna.

FÅFÄNG SKÖNHETSSTRÄFVAN.

(Ur »Vapensmeden».)

Omätligt är ditt tålamod, Natur,
omätligt som det djup du öser ur.
Skall dock till slut din hand ej varda trött
att efterbilda här på tidens ö
hvad i idéens värld ditt öga mött,
när allt hvad skönt du bildar måste dö?
Skall hon ej tveka, denna hand, en dag
att öfver blommans kalk och barnets drag
ett himmelskt skimmer strö, då inom kort
det skimret dör som aftonrodnan bort?
De späde, som du ängelns fägring gaf,
o, se dem, moder, hunna till sin graf!

Har än du skådat under dödens krans
på någon fårad pannas hvalf den glans,
den oskuldsglans du göt på henne? Nej,
på mannens ej, på kvinnans panna ej.

Du alstrar oupphörligt knopp vid knopp,
som hvar och en skall bli ett vissnadt hopp.
Du väfver, jämt din väfnad rifves opp,
och likväl stannar ej din skyttels lopp.
Att icke längesen ditt mod dig svek
och du förtviflad ur din verkstad vek
från denna evigt samma grymma lek!

TILL ÖSTERLAND.

(Ur »Vapensmeden».)

(Margit tänker vid sländan:)

Hvad mände den längtan vara,
som rör sig i mitt sinn?
Till Österland vill jag fara,
till allra kärasten min.

Och sker mig efter min vilja,
då blir jag i Österland
till Sarons fagraste lilja
och får brytas af hans hand.

Och sker mig efter min vilja,
han fäster mig vid sitt bröst,
och intet får oss skilja,
jag varder hans ögontröst,

som han bär genom sorger och fröjder:
i Kana, vid Lasarus' graf,
på Tabors bestrålade höjder,
på det galileiska haf,

där trygg, medan vindarne ila
öfver brusande böljors larm,
det hvita blomstret får hvila
vid Davidssonens barm.

Jag ville vara en drufva,
som kärasten plockat har
och njuter mellan ljufva
och däjliga läppars par;

ett korn bland dem, som mogna
för nådehungrig hjord
och räckes åt de trogna
i brödet vid altarbord.

Jag längtar och väntar i fjärran
hans uppenbarelse,
jag trängtar att varda med Herran
till en enda varelse,

i himmelsk lekamen och ande
med den skönste i himlen till ett.
Pris honom i allo lande,
som mig hopp därom beredt.

CESARERNAS VISDOM.

Den gåta samhällslifvets sfinx dem förelagt
de lämnade att gissa ut åt den, som kan,
ur sfinxens stela drag; men hvad de visste var,
att hungerns kraf på bröd och sinnets kraf på fröjd,
de äro makter makten har att räkna med.

Sen dess syns äfven denna lumpna visdom glömd.

LORELEY.

(Efter Heine.)

Jag vet ej, hur skall jag förklara
det vemod mig gripit har?
Ej vill mig ur sinnet fara
en saga ur forna dar.

Det faller en skymningsdimma,
och stilla flyter Rhen,
och bergets toppar glimma
i aftonsolens sken.

Däruppe en ungmö sitter
i underbar skönhetsvår
med gyllne smidens glitter
och kammar sitt gyllne hår.

Hon sjunger, då hon reder
sitt hår med gyllne kam;
den sången tonar neder
så väldig och undersam.

Och seglarn i liten julle
han gripes af hejdlöst ve;
mot skären han blicka skulle,
men måste mot höjden se.

Snart, tror jag, böljor hvälfva
öfver man och båt sin gång —
Loreley, du trollska älfva,
det gjorde du med din sång.

LIFSLUST OCH LIFSLEDA.

UNGE HELLENER.

(Vid cittrans toner från en blomsterprydd båt.)

Gossar och flickor,
härlig är lifvets
rosiga morgon.
Luftiga ljufva
mysande timmar
sväfva i lätta
flyktiga rader
öfver dess nejds e-
lysiska vår.
Snabba, o snabba
äro de sköna
himmelska väsen,

flyende hän mot
strålande fjärran;
medan er egen
glädtiga kor
föres af ödet
bort till ett motsatt
mörknande fjärran . . .
Skynden, o skynden,
flickor och gossar,
skynden att bryta
luftiga kedjan,
skynden att slå i
njutningens bojor
dessa olympiskt
leende ljufva
flyktiga barn!
Här ur vår ena
dallrande vågskål
plockar beständigt
moiran den grymma
fröjdernas gyllne
räknade vikter,
kastar i andra
sjunkande vågen
slappade sinnens,
mattade krafters,
mödors och sorgers
tyngande bly . . .
Hastigt som facklan
fångas och flyr från
hand och till hand i

panatheneiska
nattliga festen,
måsten I lämna
ungdomens evigt
brinnande fackla
till de bakom er
ilande yngre
rosiga släkten,
medan I själfva
sjunken i ålderns
svartnande skuggor,
sjunken i grafvens
tigande natt . . .
Kindens som ängens
blommor förblekna,
svallande lockar
glesna som lundars
höstliga kronor.
Strålande blickar
slockna som festers
tynande lampor.
Skynden, o skynden,
gossar och flickor,
skynden att tömma
fröjdernas nektar!
Kransa pokalen,
slut till ditt ännu
svärmande hjärta,
flicka din gosse,
gosse din mö!

PELARHELGONET.

(Från tempelruinen vid stranden.)

Mina ben smäkta,
mina lemmar brinna af tärande eld.
Jag ryter i mitt hjärtas ångest.
Du, min Gud, min förskräcklige Gud,
du skall förinta din förskräckliga värld,
men dröjer, tills våra kval
väga jämnt på din våg med våra synder.
Jag lägger i vågskålen
mina självfvalda plågor.
Se i nåd till dem!

ANAKORETEN.

(Ur en klipphåla.)

Hvad äro dina självfvalda plågor?
Icke en droppe i kvalens haf,
som icke är en droppe mot våra synders.
Hvad väga de pinor, i hvilka du hvitnat,
mot synden af ett ögonblicks lefnadsfröjd?
Att glädjas, då syskon lida,
att jubla in i koren af millioners jämmer —
loda helvetets djup, om du det kan;
djupet af denna synd lodar du icke.
Men den siste glädjejublaren skall tystna
och bedja: höljen mig, I berg!
då Herren sveper kring ljuset mörkrets dok
och breder den stora natten öfver oss, under oss,
och änglarne gjuta hans vredes skålar
på en skälfvande värld.

Kristus ville frälsa glädjen,
men glädjen anammade honom icke.
Glädjen skall strypas af fasan
och fasan frälsa världen.

BACCHOSPRÄSTER.

(Från ett tempel å andra sidan stranden.)

»Du, som leder stjärnornas strålande kor,
de nattliga jubelhymnernas drott,
sköne olympiske gosse,
kom, o kom med svärmar af yra, naxiska ungmör,
kom!
kom med nymfers flock, som kring dig i nattlig
kordans
fira sin konung Iacchos!»

UNGE HELLENER.

Hän öfver skuggig
Mænalos' branter
ilar i bäcken
våg öfver våg,
och öfver ängars
soliga täcken
yra bacchanter
skynda sitt tåg.
Band och kitoner
fladdra för vinden,
bacchiska lågor
skimra på kinden,
kärlekens frågor

tala i blickens
längtande glans,
doftande lockar
svalla i rankans
yfviga krans.
Muntre satyrer
tumla på fälten,
jublande stiger
sången om milda
drufvornas lån,
prisande tiger-
tämjaren, hjälten,
fröjdernas fader,
himmelens son.

Skyarne simma
luftiga ljusa,
lundarne susa,
aftonens strimma
lyser ur väster
kärlekens, vinets
orgiska fester.
Evoe Bacchos!
Konungen nalkas,
väne eroter
kyssas och skalkas,
faunerna larma,
när med bacchanter
rundt ikring panter-
charen de svärma.

Ynglingens panna
öppen och klar
kransar den ljufva
rodnande drufva.
Sångerna ljuda.
Härlig i guda-
höghet han styr sin
glänsande char.
Blommornas knoppar
öppnas och dofta,
jorden i längtan
suckar, där Bacchos-
spannet hon bär.
Längtan i lunden
hviskar, och längtan
andas ur himlen
stjärnornas här.

ARISTODEMOS.

(En af de unge hellenerna.)

Besynnerliga röster, som hviska i rymden! Hören I? De komma än från soluppgångens, än från solnedgångens ängder, än från månen. Lyssnen!

(Röster i rymden af döde och ofödde.)

PLATO.

Är döden utan förnimmelser,
en slummer utan drömmar,
då hvilken underbar vinning!

ANAKREON.

Jag, som skämtat bland de unge
mellan lyran och pokalen,
jag, som än med hvita lockar
dansat lustig som Silenos,
nekar ej, att stundom grät jag,
när jag såg min glada lefnad
oundvikligt nalkas grafven.
Vägen hän till Hadesgapet,
som vi alla vandra nedåt,
men som ingen vandrar uppåt,
stupar brant och väcker fasa.

JULIUS CÆSAR.

Döden? Han släcker alla kval.
Glädje ger han oss icke,
sorger ej heller.

MÆCENAS.

Döden? Han är min fasa.
Hellre än döden kvalfullt lif!
Mina händer och fötter skälfve,
mina höfter svikte,
mina tänder skallre,
bölder hölje mina lemmar,
spika mig på korset,
men låt mig lefva på korset!

AURELIUS PRUDENTIUS.

(Sv. psalmb. n:o 492.)

»Hvad säga de fredliga vårdar?
Hvad är det, som runorna lofva?
De sälla, som bo i Guds gårdar,
de äro ej döda, de sofva.

Men salig vi döden må prisa:
dess kval, som till jorden oss böja,
oss vägen till hemlandet visa
och hjärtat till himmelen höja.»

INNOCENTIUS III.

Lyckliga de som dogo,
innan de skådat dagens ljus,
de som smakade döden
utan att ha förnummit lifvet.

ST. EVREMONT, CHAULIEU, LA FARE.

Den vise gör lifvet till en fest. Men ålderdomen! Ålderdomen sorglig för epikuréen? Visst icke. Minnet af våra njutningar skall förljufva den. Epikuréen rädd för lidanden, smärtor? Nej; han kan förkorta dem. Döden en fasa för epikuréen? Nej. Han är vårt tacksamma farväl till lifvet.

KANT.

Hvad är lifvet?
En pröfningstid,
hvari de fleste duka under,
hvaraf den bäste ej kan glädjas.

SCHELLING.

Vemodsslöja öfver naturen,
lifvets obotliga melankoli!

v. HARTMANN.

Min uppgift är att undersöka, om denna bestående världs vara eller icke vara förtjänar företrädet . . . Summerar jag nu resultaten, får jag till facit, att olusten vida öfverväger lusten, att olyckan är verklighet, lyckan sken. Allt fåfängligt och eländigt. Jag motser en tid, då begäret att lefva öfvervunnits och världsalltet begår självmord.

POET.

(Nittonde århundradets slut.)

Jordisk smärta sig ändlig vet.
Hell dig, milda förgänglighet,
du som gaf oss ett mål, en hamn,
du som lärde oss dödens namn!

O hur stjärnan från evig led
tránfull ser till ditt rike ned,
som hon vore af längtan tärd
till de växlande formers värld.

Jordisk smärta är ändlig blott.
Hell förgängelsens milda lott!
Under eviga stjärnor dig
prisar en dödlig på nattlig stig.

ARISTODEMOS.

(En af de unge hellenerna)

Låt luftdemonerna prata! Vi lägga till vid stranden. Mina muskler önska gymnisk lek. Men vid alla vidunder, hvad är det för en skepnad, som står och går däruppe på klippan? Är det en människa?

KALLIAS.

(En annan af de unge)

Knappt troligt. Han liknar snarare en pumpa på två pinnar. Kanske skall det ändå vara en människa. Pumpa, hvem är du?

PUMPAN.

Inga öknamn, slyngel! Jag är slutresultatet af världsutvecklingen. Jag är intelligensaristokraten.

ARISTODEMOS.

Hvad du än är, saknar du biceps och har ett eländigt underrede.

INTELLIGENSARISTOKRATEN.

Så mycket större är mitt hufvud. Det har utvecklats på de plebejiska lemmarnes bekostnad. Mitt hufvud behöfver sitt omfång för att rymma sina milliarder gånger milliarder hjärnbarkceller, alla uppfyllda af kunskaper och idéer, om hvilka du, som tillhör en på lägre utvecklingsskede ställd människofänad, ej har en aning.

ARISTODEMOS.

Vid hunden Kerberos, du är gräsligt ful.

INTELLIGENSARISTOKRATEN.

Och fördenskull beundrad af den äkta konsten, som ändtligen funnit, att endast det fula är natursant. Det ljugande sken af djurisk skönhet, hvarmed du är behäftad, har försvunnit för den intelligensens höghet, som skiner ur mitt anlete. Du skryter med din biceps, dina muskler. Men de äro genomväfda med råa bondnerver. Mina nerver däremot! De »dirra» vid minsta dallring af etern. Mina ögon se det ultravioletta i spektrum. Mina öron uppfatta hundradedels intervaller. Känselnerverna, som genomväfva mina »slanka» lemmar, »dirra» af vibrationer och reflexer, som du ej förnimmer. Visa mig vördnad, du vackre lurk! Jag är den, för hvars frambringande de geologiske åldrarne sträfvat, arbetat och svettats blod i milliontal år. Jag är den, för hvars framfödande åkrarne blifvit gödda och slagfälten höljda med offer, så länge vapen och verktyg funnits. Jag är världsträdets blomma, det högsta och det enda aktningsvärda det tarfliga universum lyckats alstra — jag är intelligensaristokraten.

AGATHON.

(En af de unge.)

Pumpa, då bör du kunna afslöja universums gåta. Lyft en flik och låt oss se!

INTELLIGENSARISTOKRATEN.

Världsalltet nalkas sin eviga hvila. Värmen fördelar sig allt jämnare i rymden, och när fördelningen är afslutad, upphör rörelse och lif. Allt försvinner i omedvetenhetens natt. Det enda, som därvid har betydelse, är, att äfven jag, i hvars hjärna universums egentliga medvetande är samladt, atrofieras och entropieras. Äfven jag är dömd att försvinna. Jag skall afdunsta till en känselsträng, »slankare» än solstrålen, och känselsträngen dofta bort i rymden med en ultrafin, hyperestetisk »dirring» af djupaste lifsleda.

AGATHON.

På afskrädeshögen med pumpan! Hon luktar inbilskhet och förruttnelse långa vägar. Vänner, det är ju lyckligt, att vi få tillhöra samma härflock, då vi i morgon tåga ut mot de galliska barbarmassorna, som nalkas Delfi. Lyckligt, om vi återvända som segrare till vårt Athen och de älskade i hemmet. Lyckligt äfven, om vi stupa för Apollons, ljusgudens helleniska och heliga sak. Vi ha några timmar på oss. Huru tillbringa vi dem? Jag ville gärna gå till Akademia och höra den ryktesvis omtalade nya upptäckten på de koniska sektionernas område. Sådana upptäckter skola en dag uppenbara oss naturens lagar; de ha därjämte ett slags logisk skönhet, som drager mig till sig.

KALLIAS.

Jag går och hör det menanderska lustspel, som skall uppföras.

ARISTODEMOS.

Jag går och småtvistar med filosoferna i Stoa. Jag står ännu mellan Epikuros och dem, men känner mig nalkas dem. Och nu ofvanpå dithyramberna den tyrteiska sången!

DE UNGE HELLENERNA.

Härlig är döden, när modigt i främsta ledet du dignar,
dignar i kamp för ditt land, dör för din stad och ditt hem.
Detta höfves ju främst en yngling, medan han ännu
älskligt i lockarne bär vårliga blommornas krans.

— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —

EN BUDBÄRARE FRÅN GOLGATHA.

Jag instämmer med eder. För mig är lifvet skönt och döden äfven. Ty Kristus är mitt lif och döden min vinning. Högsta vinning martyrens död. Högsta vällust att lida hans pinor.

EKO AF ANAKORETENS RÖST.

Att glädjas, då syskon lida,
att jubla in i koren af millioners förtviflan —
loda helvetets djup, om du det kan;
djupet af denna synd lodar du icke.
Men den siste glädjejublaren skall tystna,
då Herren sveper kring ljuset mörkrets dok
och breder den stora natten öfver oss, under oss.

Kristus ville frälsa glädjen,
men glädjen anammade honom icke.
Glädjen skall strypas af fasan
och fasan frälsa världen.

VÅRDTRÄDET.

Till Agathe och Richert von Koch.

På odalmannens gård
stod åldrig lind,
ättens vördade träd,
med väldig krona
och stam runristad af tjugu släktled.

Stormen kom,
starkare än i mannaminne:
det härliga trädet,
tyngdt af åren,
föll.

Husets folk
stod sörjande kring den fallna.
Silfverhårig farfader,
som frestat nittio vintrar,
smekte med vissnad hand
hennes vindfarna bark och sade:

Vi skiljas ej, du dör ej.
Du skall lefva i en dotter,
en stark telning från din stam.
I dig själf lefde en moder,
som, när Midgard var tusen år yngre än nu,
sköt upp ur dess mull
och skänkte svalka åt fäder,
hvilkas namn förnimmas på Sagas mun,
om de ej tonat bort i tidernas fjärran.

Och din dotter skall växa,
välsignad af de himmelska,
och med susande krona
för släkten, som komma,
förtälja de sagor,
som du förtalt
för svunna släkten,
och lyfta, som du,
lyssnande andar
till evighetstankar.

Hvad älst jag minns
är min moders blick
och därnäst dig, mina dagars vän!
Som barn jag söfdes
af ditt sus:
tyngda ögon
sökte ännu
i saltakets glugg
ditt gungande bladverk,

där det dallrade
i däjligt solljus
eller skymtade
mot skymningens stjärnor.

Min första idrott
var, när förvägen
klättrare hann
din högsta gren
och såg där
med tjusad syn,
med spirande längtan
till ledungsfärder,
i guldglitter
det gränslösa
himmelspeglande hafvet.

Jag minns så väl:
dina vingade gäster
skydde icke
den obevingade.
Af ålder fanns
ett fridsförbund
emellan min ätt
och dina åbor.
Trygg kvittrade
trädpiplärkan,
staren lockade,
löfsångaren
sjöng sin vackra
visa bredvid mig.

När jag som yngling
återkom,
sen fjärran med seglens
svan jag färdats,
sökte min blick
hän öfver slätten
i blånadt afstånd
ditt bladverks rundning,
och när jag hunnit
till hemmets grind,
hviskade du
till välkomsthälsning
mina bästa
barndomsminnen
och mina löften för lifvet.

Hur skön jag såg dig
den sommardag,
då hem jag förde
min fagra brud!
Hur slösande
du slöjat dig
i dina väna
blomstervippor!
Aldrig göt du
ljufvare
din ångas doft
i aftonluften,
än när solen, som lyst
den lyckliga dag,
sjönk ned under skimrande skyar.

Ej månde vi skiljas,
du minnesrika!
du flyttar nu in
i fädernas sal;
ty ditt virke skall slöjdas
i sinnrik snidning
till högsätesstolpar
och heliga bilder,
som tyda i tecken
tidernas gåtor
och mana till manlig
lefnad de mina.
Ditt virke skall slöjdas
till värnande sköldar
att lyftas framför
lag och frihet;
med järnet spetsas
till spjutstänger
att föras i fejd
för fosterjorden
af mina söners
modige söner
i Svealandens
kämpars led.

Ask vet jag stånda,
nämd Yggdrasil:
den är det väldiga
alltets vårdträd.

Världar på
dess grenar hvila,
dess rot rann upp
ur rymdernas djup.

Det ljus, som i trädets
krona gjuter
lifvets friskhet,
färg och fägring,
menar man, kommer
ur mänskovärlden,
ur tidernas goda
tankar och dåd.

Men Nidhögg gnager
i rotens nätverk,
och gift han in
i såren gjuter;
det, menar man, kommer
ur mänskovärlden,
ur tidernas onda
tankar och dåd.

Nornan har sagt:
det närmar sig dagar,
som ymnigt nära
Nidhöggsgiftet.
Lärkans ljufva
sång då lönas

med pilens järn
i sångarhjärtat;
gisslet sargar
suckande dragarn
till tack för mödan
i middagshettan.
Stolt går med otyngd
skuldra den starke,
den svage bär
sin börda och hans.
Bonden fäller,
fal för vinning,
med egen hand
sin ätts vårdträd.
Det flyktiga nu
vill njuta sitt eget,
men ej kedja forntid
och framtid samman.
Så lossas häfdernas
heliga länkar.
Himmelssyner
hägra ej mera.
Rättens runor
ristas af våldet.
Som gudar dyrkas
Lusta och Guld.

Då klagar Yggdrasils
träd och kvider,
då gulnar lummigt
löfhvalf och glesnar.

Det lider fram
mot fimbulvinterns
förutsagda fasors natt.

Hårdt är i världen,
hisklig orätt,
dukade bord
för lustans döttrar,
hungerns död
vid dygdig moders
sinade bröst
för trälens barn.

Då klagar Yggdrasils
träd och kvider,
dess grenar gnissla för isiga ilar.
Det skymnar fram
mot fimbulvinterns
förutsagda fasors natt.

»Bröder mände bröders
bane varda,
slitas mände systrars
söners frändskap.
Hårdt är i världen,
hiskliga laster,
yxtid, kniftid
med klufna sköldar.»

Yggdrasil kvider
med kronan sköflad,

nu skälfver dess starka
stam till roten,
skalfvet skakar jordens grunder,
flammor stiga
ur fjällens djup.

Solen brann ut,
natten är inne,
stormar ryta
i öde rymder.
Men högre dånar
Heimdallsluren,
som skallar till skapelsens sista strid.

Upp slås
afgrundsportar,
ättehögarnas
grifter öppnas.
De, som lefvat,
återlifvas
att häfda sitt rum
i härarnas led.

Spjutsvingande
skaror spränga
åt skilda håll
på snabba hästar
dit, där hon fladdrar,
Lokes fana,
dit, där hon glänser,
Balder den godes.

Vildt de blandas
i vapenträngsel,
lyst af brinnande
världars lågor.
Vinner Loke?
Vinner Balder?
Segrar det onda
eller det goda?

Stridens vågs
skålar vackla —
alla vi lade
där våra lod —
tills i frälsningens
vågskål fäller
onämd Gud
sin godhets vikter.
Det onda varder
då till intet,
rym lernas brand
var en reningseld.

Sen stiger ur djupet
en skönare jord,
där våren leker
kring lifvets källor.
Utöfver den
breder Yggdrasil,
alltets vårdträd,
en vänare krona.

Syndfritt släkte
samlas där
till evig glädje
i ljusets salar,
och oskuldstidens
taflor, de gyllne,
hittas i gräset
vid härlig stam.

HIMLENS BLÅ.

Du underbara
dunkla klarhet,
du himmelska blå,
som leende
sänker dig till mig
och lyfter min själ
till svala rymder
och helig stillhet!
Du ljufva Nirvana,
där, badad i renhet,
jag andar mig ut
i oändligheten,
men, samlad igen
i en återandning,
döpt i trånad
sjunker tillbaka
i jordens stoft!

* * *

Jag känner mig din frände, himlaborna!
Till ariskt blod, det renaste och älsta,
till svensk jag vigdes af en vänlig norna.

Mitt folk har till symbol af sina anor
fått himmelsblått i väna barnaögon
och himmelsblått i ärekrönta fanor.

VANDRINGSMÄN.

I.

LÄNGTAN.

Han längtar, längtar och anar,
han vandrar, söker och spanar
alltjämt och öfverallt,
och hvad han efterfiker
det skymtar, lockar och viker
i skiftande gestalt.

En blomma blå, som blickar
öfver åkerns ax och nickar
till vandraren långt ifrån,
men, innan fram han hunnit,
har sjunkit och försvunnit
bland böljande rågens strån.

En fana med gyllne ränder,
som lyftes af andehänder
på kvällskyns vallar och torn.
Ett eko, tynande brutet,
från af sägensilfver gjutet
fjärrklingande jägarhorn.

Ett orgelbrus, som strömmar
ur en gotisk dôm af drömmar
öfver drömda gator och torg.
Ett hammarslag i fjärran
från någon i tjänst hos Herran,
som bygger en framtidsborg.

Ett sus i en morgongryning
från världsoceanens dyning
kring bleknande stjärne-skär. —
Han lyss och skådar och anar.
I allt han det sökta spanar
och undrar hvad det är.

Ett haf, som samlar åren.
En flod, som speglar våren
med hvad flyktigt skönt den har,
och mänskovårar tvenne,
som se hvarann i henne
med trånande ögonpar.

Hon ilar från blomstermarker
genom höstens gula parker
och hvälfver dess vissna blad
till hafvet, det mörka vida.
På hafvets andra sida
hvad där? Han undrar hvad.

Kanhända det eftertrådda
är det aldrig än förstådda
och hvad ingen skall förstå;
men han måste längta och ana,
han måste vandra och spana
och söka det ändå.

Och kom han till världens ända,
dit inga vägar lända,
där Intets rike är,
han böjde sig öfver stupet
och stirrade in i djupet
med vemodsfullt begär.

Och lutande öfver stupet
han ropade ned i djupet,
som saknar återljud,
och ropet skulle fara
genom ändlöst icke-vara,
genom tigande rymder: Gud!

* * *

II.

FANTASOS OCH SULAMIT.

Han vandrar sen många många år
och söker och söker hennes spår.

Men stigarne äro så många
och vägarne så långa
och korsa hvarann i ett villsamt nät
med spår vid spår af fjät vid fjät,
som jämt förträngas af andra
— det är så många som vandra —,
och alla plånas de inom kort
af vindar, skurar och drifvor bort.

Men fast han sökt i så många år,
så långt som människominne når,
finns intet grått i hans bruna hår,
ej minsta veck i hans änne,
hans blick har glans, och hans gång är fri,
på läpparne spelar en melodi,
ty han vet, att han finner henne.
Hans ungdom är oförödlig,
väl därför att han tror och vet,
att hennes är af evighet,
att hennes är odödlig.

Trots ur och skur är hans linning ock
så hvit som snö och som ny hans rock.
Så var det i mannaminne.
Ej underligt då, att några tro,
att de mör, som bo
i hult och mo
och sväfva i dimmorna inne,
ha spunnit finaste liljetråd
i månglans till hans linne
och väft i stjärnljus väfven
och sytt med dess strålar våd vid våd
till vandrarerocken äfven.

Det sägs, att, hvart han kosan styr
med blåklintblomman i hatten,
det äfven vid mulnaste himmel flyr
ett sken öfver land och vatten.
Det sägs, det hviskar en melodi
i hyddorna in, där han går förbi,
som hugnar i dagens trälbestyr
och ger vackra drömmar om natten.

Men om hon är död, hans sökta vän?
Nej, det kan han ej sig tänka,
emedan solen strålar än
och ännu stjärnorna blänka.
Han vet det är för hennes skull
som solen och stjärnorna strö sitt gull,

för henne lifvet lefva vill;
men vore hon död, det stode still.
Då skulle snart
allt färgspel här förgås i svart
och rymdernas dunkel tjockna
och solen och stjärnorna slockna.

Men än har dagen glans och färg,
än blänka stjärnor i natten,
och vandraren går öfver dal och berg
med blåklintblomman i hatten.
Det sägs, det tonar en melodi
i hyddorna in, där han går förbi,
som gör, att en bunden känner sig fri
och har vackra drömmar om natten.

UNIWERSYTET GDAŃSKI
ZAKŁAD JĘZYKA I KULTURY Krajów Skandynawskich

Utgifvarens tillägg och anmärkningar.

Af Rydbergs första dikter i bunden form trycktes enstaka i hans romaner. År 1863 meddelade han i Göteborgskalendern Flora för 1864 en samling förträffliga poem, *Strandvrak af Robinson Crusoe,* som dock gingo tämligen obeaktade förbi.

På 1870-talet började han ånyo odla lyrisk diktning och offentliggjorde i tidskriften Nu, kalendern Svea, Ny Illustrerad Tidning, Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, Svensk Kalender o. s. v. ett antal dikter. Af dessa jämte åtskilliga äldre och nyare poem bildades år 1882 hans första diktsamling.

Under 1880-talet tillkommo endast ett fåtal dikter, men 1890—91 författade Viktor Rydberg ånyo flere skaldestycken, och han utgaf 1891 sin andra diktsamling.

I dessa båda samlingar äro dikter upptagna ur Flora, delvis omarbetade.

År 1896 utgåfvos de båda samlingarna i ny upplaga, den senare samlingen tillökades med några postuma dikter.

Första samlingen:

Spillror, skrifven sommaren 1881 och första gången meddelad såsom inledningsdikt till 1882 års diktsamling.

Kantat till jubelfesten i Upsala 1877, då Rydberg mottog hedersdoktorskransen, är författad på uppmaning af filosofiska fakulteten och fullbordades efter lång missträstan en natt i början af Augusti 1877, just då Rydberg ärnat afsäga sig uppdraget. Den utdelades tryckt vid festen och aftrycktes i nästan hela pressen.

Träsnittet i psalmboken offentliggjordes i Handelstidningen 2 Februari 1878 och omtrycktes i Nornan 1879.

Dexippos i Nu 1876.

Antinous meddelades i Romerska dagar 1877 såsom afslutning på Antinousuppsatsen.

Hesiodos' råd meddelades första gången i 1882 års diktsamling. Hvad själfva andemeningen angår, har denna lilla dikt sitt ursprung från nämda skalds poem »Värk och Dagar», vers 465—468, där han, på tal om det började vårarbetet på åkern, lärer sin son, huru det skall invigas för att varda välsignelsebringande: »Bed till Zeus Ktonus och till den kyska Dämäter, att de må göra skördens heliga gåfva fullviktig, men gör det så, att du först lägger handen på plogstångens ände och börjar plöjningen.»

I klostercellen tillhör egentligen Rydbergs äldsta dikter. I ett manuskript från tiden omkring 1860 föreligger nämligen ett poem, som börjar med följande strof:

»Från en glugg i klostercellen
skimrar lampan matt.
Öfver nejden rufvar kvällen,
och utöfver vida världen
medeltidens stjärnenatt.»

Därefter följa — med ändrad meter — det n. v. poemets 2:dra, 3:dje, 5:te och 4:de strofer och till sist följande:

Som Jafeti son med tända, omedvetna blixten sänder
Hälsning genom natt och öknar mellan skilda, sköna länder
Genom honom, flädermusen, med tonsur och rosenkrans
Hälsar Greklands aftonrodnad nya tidens morgonglans.

I sin nuvarande form meddelades poemet första gången i Svea 1876.

Oro utgör en omarbetning af den i Fribytaren på Östersjön (sid. 439) meddelade dikten »Korsaren». En mellanform föreligger i kalendern Flora 1864. Under det dikten i »Fribytaren på Östersjön» utgör tolf strofer, räknar den i Flora sexton. De fyra första äro snarlika. Följer så i »Flora» en strof »Hvilken präktig skeppsbemanning» som senare bibehållits i Oro. Därefter äro tre strofer i Fribytaren och Flora snarlika; hvarefter följa två strofer »Du har pröfvat drufvors krafter» och »Du har sett ditt ungblod gjutet», som vi äga kvar i »Oro.» Sedan äga Fribytarens åttonde, nionde, och tionde och elfte strofer sin motsvarighet — ehuru betydligt omdanade — i Floras 11:te till 14:de. Så inflickades den näst sista strofen »Upprätt stödda emot svärden» och slutligen är den sista bibehållen, dock med ändring särskildt af de sista raderna:

Om en åtrå evigt sviken,
om ett evigt gäckadt hopp.
till: Om en åtrå evigt sviken
om en längtan utan mål.

Vid omarbetningen till »Oro» behöll Rydberg af Flora-redaktionen tämligen oförändrade de tre första stroferna men ändrade fjärde strofen sålunda:

»*Korsaren*»:	»*Oro*»:
Slockne på vår led hvar stjärnas	Slocknen, vemodsögda stjärnor!
fadda blick! Vi ödet ställa	Ödet vid vårt roder ställer
vid vårt roder. Brusen, vågor,	kursen fritt i vreda vågor
och med barm orkanfyld sväll,	under kolsvart himlapell.
hvita segel, som en tärnas	Svällen, segel, som hos tärnor
bröst de hafsskum-hvita svälla,	hafsskumhvita barmen sväller,
när dess trånads första lågor	när den första längtans lågor
tändas i en mystisk kväll.	tändas i en mystisk kväll.

Vidare bibehåller han femte strofen lätt ändrad, men utbyter Floras sjätte och sjunde strofer (Fribytarens femte och sjätte) »Eja mina vilda gossar» och »Flibustier, när stormen skakar» mot de vida djupsinnigare sjätte och sjunde i »Oro». Den åttonde strofen i »Oro» begagnar några rader ur »Floras» elfte sålunda:

»*Korsaren*»:	»*Oro*»:
Sannt, men tråna och förbanna	Samma oro djupt i barmen
kan du ej, när seglens flockar	hvart vi styra, hvar vi stanna,
stiga stolt mot stjärneringen	samma gulsotsfärg på tingen
och mot norr är stäfvens flykt:	hvart vi vända tankens flykt!
Vi få trampa jordens panna,	Låt oss trampa då i harmen
gamla Tellus' hvita lockar,	på den gamla Tellus' panna,
polens snö där ännu ingen	hamna där, som ännu ingen
dödligs fot ett spår har tryckt.	mänskofot ett spår har tryckt.

Senare sammanfalla Floras tolfte, åttonde, nionde, tionde, fjortonde, femtonde och sextonde ganska nära med Oros nionde till sextonde.

Oro meddelades i »Svea» 1876, men där är strofföljden en annan än sedan i dikterna, i det att Sveas 10:de, 11:te och 12:te strofer motsvara dikternas 7:de, 8:de och 9:de.

Skogsrået, Snöfrid och *Baldersbålet* meddelades i Svea 1876.

Vaknen, öfversättning från en dikt af Ole Viig, lästes i Handelstidningen den 27 Februari 1873, undertecknad Torvig, i omedelbar följd efter en ljungande granskning af det osvenska språket i en novell af Claude Gerard. I sin ursprungliga form är dock dikten ganska skiljaktig från diktsamlingens. Så börjar första strofen:

Vaknen nu, I alla hjärtan
här i våra fäders bygder
ur den djupa vinterdvalan
upp till mannadåd och dygder!

De båda sista stroferna lyda:

Vaknen, vaknen! Djupt ur fjället
hörs en klang, ej än förgången
från den gamla Valans harpa,
kämpevisan, skaldesången,
gåtans ask och Nornas mynder,*)
minnena från Baldersbålet
Odens runor, Frejas tårar
tala ljuft som modersmålet.

*) I manuskriptet står norneskriften, som sedan ändrats i korrekturet.

Vaknen upp och skåden klarligt,
huru fädren här i Norden
kämpade för lifvets krona
och till mer än glans på jorden,
mer än frejd i sång och saga —
för ett rum i fadershuset,
gudars sal att där stå redo
till den sista kamp för ljuset!

Korpen (som är tillkommen 1876 eller 1877) meddelas i denna samling med de ändringar, som skalden företagit i sitt eget exemplar af dikterna, därvid han velat grundligare genomföra de tredubbla rim, som visserligen redan i första versionen förekommo i de flesta stroferna, under det öfversättaren dock här och hvar: i 6:te, 7:de, 8:de, 10:de, 13:de, 14:de och 18:de stroferna, låtit något innerim bortfalla. I det ändrade exemplaret bättrade Rydberg detta i 6:te, 8:de och 18:de stroferna, därvid dock kanske uttrycket någon gång blef mera tvunget.

I den ursprungliga texten lödo sjätte strofens båda första rader:

Medan så mitt inre flammar, står jag åter i min kammar
och hvad hör jag? Än en knackning. Något hemligt är däri.

Åttonde strofens andra rad löd ursprungligen:

Kan hans min, den vishetsdryga, läka min melankoli.

Och slutstrofen:

Vingen ej han röra gitter; — kvar sen åratal han sitter
och hans ögons hemska glitter stirrar jämt med häxeri.
Och när lampans skimmer strömmar öfver hans och mina drömmar

ser jag hur hans skugga faller öfver golf och draperi,
o, den svarta svarta skuggan dväljes jämt min själ uti
suckande: förbi, förbi.

En blomma förekommer i Flora 1864 och aftrycktes oförändrad 1882.

Svårmodets son lästes i Flora 1864 under titeln Hypokondern, December 1882.

Lyss till granen vid din moders hydda upptogs i 1882 års samling oförändrad ur Flora 1864.

Drömmaren likaså.

Vattenplask likaså.

Hvadan och hvarthän och *Vi ses igen* meddelades första gången i Nu 1876.

De badande barnen föredrogs i sällskapet S. H. T:s Göteborgsloge »Heimdall» år 1878 och trycktes i kalendern Svea 1879 samt i Tal och Qväden i samfundet S. H. T. 1878, 1879.

Drömlif är ett af Rydberg ofta omarbetadt poem. Det företer släktskap i anslag och i enstaka strofer med den till innebörden vidt skiljaktiga dikten *Två i sadeln*, som lästes i Flora 1864, och som är af följande lydelse:

Två i sadeln.

Är det trånande stjärnors återsken
eller skimmer af anande kärleks fröjd
är det trotsande harm eller skuggor allen'
ifrån jagande molnen i himmelens höjd,
som jag ser på din panna, min fångade skatt?
Lika godt! Tryck dig hårdt till röfvarens bröst,
medan eldige springarn i höstlig natt
ilar lustigt framåt vid min manande röst.

In i hviskande skog står mitt herrliga slott,
det har flöjlar, som gnissla på mossiga torn,
på dess borggård trifs tistel hos svampar godt,
och förrostadt se'n sekler är väktarens horn.
Hur det suckar i hvalfven vid enslingens fjät!
Tomhet stirrar ur fönstren; kring bågar och tak
klättrar murgrön djärft; sina klibbiga nät
binda spindlarne ostördt i tysta gemak.

Ah, du fruktar väl ej för en boning som den?
Och du darrar väl ej för dess dystra mystér?
Redan länge du bott såsom borgfru, min vän,
i ett hjärta som sköfladt af tiderna är;
när jag kom till mig själf, och när stormen teg,
har från tinnarne vinkat din älskliga bild,
har jag hört i dess remnade hvalf dina steg,
i dess brustna arkader din stämma så mild.

Djärfs du fästa din julle vid stormpröfvad stäf,
som är timrad till kamp i bränningars larm?
Vill du inslå din lifstråd i nattsvart väf?
Vill till örngått du välja en biltog barm?
Vill hon blanda sig, källans lugna våg,
med en brusande bölja i strandlös sjö?
Säg mig dufva så tam, om det lyster din håg
med en vilddufva bygga och lefva och dö?

Snart jag leder dig in i min riddaresal,
prydd med jaktens troféer och rostiga svärd,
att på kuddar af purpur i runhöljd pokal
dricka tvämännings nektarn vid flammande härd,

tills din sväfvande tanke är vaggad i hamn,
och med halfsluten blick, i sömndrucken frid
du förgäter din moder i älskarens famn
och du vyssas i ro under vindarnes strid.

Men när morgonen randas, på jägaretåg
skall du följa mig ut öfver daggiga berg,
du skall segla med mig genom insjöns våg,
när hon hvälfver i fullmånens blodiga färg.
Du är min, stackars barn, om du möter med mod
eller möter ditt öde med klagan och gråt . . . .
Ha, ditt svar var en kyss . . .! Du min springare god
du min krusmanomfladdrade Roland, framåt!

Detta rent erotiska poem har som man finner, både i meter och i många bilder och uttryck beröringspunkter med den spekulativa, evighetsträngtande dikten *Drömlif,* ett af Rydbergs djupsinnigaste skaldestycken, i hvilken hans filosofi och hans poesi enats i mystiskt förbund. Egendomligt nog har skalden själf, på samma gång han påpekade frändskapen mellan »Två i sadeln» och »Drömlif» anmärkt, att »styckets senare skapnad är den äldsta till tanken, fast ej till utförandet».

Bland Rydbergs papper föreligga två varianter, tillkomna förr än *Drömlif* trycktes, och där förekomma ytterligare några strofer, nämligen mellan diktens n. v. 7:de och 8:de, (om skapelsen) följande:

Se hon formar symboliskt de tankar du tänkt
åt hvad hjärtat har känt ger hon färg och gestalt,
och den slöja, som förr öfver tingen var sänkt,
hon är lyft, och du skådar nu själen i allt,

och hvar trängtan dig grep i en anande stund
har fått stämma i smekande bölja och vind,
och den smyger en älfva på äng och i lund
för att svalka din panna och smeka din kind.

samt efter den sista strofen tvänne, som ytterligare betona diktens natursymboliska kynne:

När han klagar i natten den höstlige vind,
är det ej öfver ängarnes blomster som dött;
o, han sörjer de härjade rosor på kind,
som för lustarnas fläktar sin krona förströtт;
men befrielsemorgonens purprade våd
får sin glans från de rosor hvars fägring förgått,
medan styrkande tankar och härliga dåd
ur sin blomkalk i tidernas sköte de sått.

O, så löga dig stark i det ensliga bad;
dröm dig in i naturens förtrollande dikt,
i hvars lefvande tecken, från blad och till blad,
du i bildspråk förnimmer det skapades bikt
tills förnyad i krafter, du väcks ur din dröm,
för att känna med mänskor i ve och i väl,
för att strida och lida, men göm dig, o göm
af den samklang du hörde en ton i din själ.

Kyssen skrifven 1881, meddelad första gången i Dikterna 1881.

Höstkväll. I Singoallas tredje upplaga 1876 har Rydberg, i st. f. ett äldre, i finsk runometer författadt kväde, inflätat följande två strofer:

Solen går ned, och molnen vandra med vefullt
sinne

hän öfver skummande sjö, öfver susande
skogars mörker,
tranan skriar på ödsligt skär,
falken dväljes i klyftans skygd;
trött att jaga han gömt sin näbb i
vingens af skurar tyngda dun.

Solen gick ned, det svartnar så djupt under gran
och fura,
regnet sorlar och ränniln suckar i bergets mossar,
molnet löser i sorg sin gråt;
sonen hvilar på moderns sköt,
molnets son och hans sorgsna moder
längta att svinna i tårar hän.

Dessa strofer har han sedan delvis begagnat som uppslag för dikten Höstkväll, skrifven 1881, och tryckt 1882 i de samlade Dikterna.

Älfvan till flickan läses i Ny Ill. Tidning 1881.

Klockorna förekomma i Svensk kalender 1882 (tr. 1881).

Din sorg är din meddelades första gången i Dikter 1882.

Den flygande holländaren i Nu 1876. I Göteborgs Handelstidning, 14 Oktober 1876, finnes poemet aftryckt efter Nu, men här förekommer en märklig strof som icke ingått i diktsamlingen. Den är inskjuten mellan den 22:dra och 23:dje strofen (efter ordet tålamod):

Jag varit vid Jordanens strand:
ett oljeträd där står,
som tvinat har i öknens sand
så många hundra år;

det lefver dock, och när en gång
det slår i blommor ut,
då höjes världens frihetssång
och kvalens tid är slut.

I denna form är ock dikten tryckt separat i 25 exemplar, Göteborg 1878, men den nya strofen är, egendomligt nog, *icke* bibehållen i diktsamlingen, hvarför jag icke ansett mig äga rätt införa den i texten.

Tomten i Ny Illustrerad Tidning 1881.

På floden (öfvers. fr. Lenaus »Blick in den Strom»). En annan, trognare öfversättning af första strofen förekommer i Antinousuppsatsen i »Romerska kejsare i marmor».

Vinst och förlust förekom i Flora 1864 och upptogs med någon omarbetning i Dikter 1882.

I »Flora» har dikten följande lydelse:

Guld, ära, visdom och omsider båren:
se där hvad långa år af mödor bringa
hvad lyckan mäktar ge, och dock hur ringa
mot det som plundras oförmärkt af åren!

Framåt, framåt oss våra öden tvinga,
vi skynda äldre släkten tätt i spåren,
vi hinna ej att sörja ungdomsåren
dess sista fjärlar, som till flykt sig vinga.

Ett fält framför oss, vidt som hafvets yta
Vi ila hän, dit våra öden kalla,
att plöja gamla land och nya bryta.

Men när vi bärgat gyllne skördar alla
vi ville dem mot liten blomma byta
mot kindens ros, hvars blad så hastigt falla!

Det döda barnet till det lefvande, lästes första gången i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 31 December 1881.

Prometeus och Ahasverus i Litterärt Album 1877.

Nero och ljungelden författades sommaren 1881 och föredrogs i sällskapet Gnistan i Göteborg hösten 1881; intagen första gången i Dikter 1882.

Andra samlingen:

Psyke tillkom något af de första åren på 1880-talet såsom text till af Reinhold Callmander utförda takmålningar i P. Fürstenbergs hem i Göteborg. Den trycktes första gången i Saga 1885 och senare i Dikter 1891.

Barndomspoesien i Runa 1888; utgafs 1893 med teckningar af Hildegard Z.

Jungfru Maria i rosengård, författad sommaren 1891.

I natten. En likanämnd dikt förekommer i Flora 1864 men har endast anslaget och ett par bilder gemensamma. I sin nuvarande form meddelades dikten i Svea 1891, dock med den olikhet att tredje strofen har »älfvan» i st. f. »najad».

På verandan vid hafvet, meddelades i Svea 1891 och i samma års diktsamling. Poemet är till god del utbrutet ur en tillfällighetsdikt som Rydberg skref på Grönsö 1887 till doktor M. Hærén.

Modern, skrifven på Grönsö 1887, införd i Svea 1891.

Klockringning, påbörjad tidigare, fullbordad 1891.

Allmakt och ödmjukhet, i Jultomtar, Jönköping 1891 och samtidigt offentliggjord i Dikter II.

Arf från kaos meddelades första gången i diktsamlingen 1891.

Grubblaren, författad å Bångsbo sommaren 1890, meddelades första gången i Album för litteratur och konst 1890. Enstaka strofer erinra om början af ett i Flora intaget poem Vemodet, likväl helt omdanade och i stämningen höjda.

Lukanus marterad meddelades första gången i diktsamlingen 1891.

Till ödet är en redan i Flora 1864 meddelad dikt, endast obetydligt ändrad.

Af de fyra ur Vapensmeden upptagna dikterna, meddelades *Harpolekaren och hans son* och *Betlehems stjärna* i Svensk Tidskrift *1890.*

Fåfäng Skönhetssträfvan är sammanfallande med förra delen af ett poem »Alexis». Den meddelades först i Vapensmeden och äfven i 1891 års diktsamling.

Cesarernes visdom meddelades första gången i Dikter 1891.

Lifslust och lifsleda. Denna af olika poem och prosastycken sammansatta dikt utgöres dels af äldre, dels af nyare beståndsdelar.

De unge hellenernes första sång »Gossar och flickor» är hämtad ur Den siste athenaren. Deras andra poem »Hän öfver skuggiga Mænalos branter» är en lätt bearbetning af Viktor Rydbergs äldsta kända dikt, ett i

föreningen Sjustjärnan under Lundatiden föredraget poem. Det kväde som »poet mot nittonde seklets slut» sjunger: »Jordisk smärta sig ändlig vet» är i sina två sista strofer hämtad från poemet »I natten», sådant det läses i Flora; första strofen är ett tillägg till detta poem, som finnes i ett gammalt manuskript. De unga hellenernes sista sång »Härlig är döden» o. s. v. är lånad ur Dexippos.

»Lifslust och lifsleda» meddelades första gången i 1891 års diktsamling.

Vårdträdet offentliggjordes i Runa 1888.

Ur 1896 års upplaga:

Himlens blå tillkom sommaren 1895, och lämnades af författaren till Vintergatan 1895, som utkom efter hans bortgång.

De två under titeln *Vandringsmän* sammanförda dikterna *Längtan* och *Fantasos och Sulamit* diktades sommaren 1895 och lämnades af Rydberg till »God Jul», i hvars nummer 1895 de meddelades såsom posthuma.

* * *

Utom desssa dikter innehöll 1896 års samling äfven tre här icke upptagna: originalpoemet *Eden* samt öfversättningarna *Mignon* och *Valans sånger*.

Eden, ett halft humoristiskt stycke, var afsedt att intagas i Nu 1875, och ett korrekturafdrag föreligger t. o. m. från denna tid. Men Rydberg inställde tryckningen. Han använde sedan större delen af poemet i Vapensmeden (del VII, sid. 85 o. f.), likväl utelämnande det älskvärda skämtet med barndomens antropomorfistiska

uppfattning af Gud fader. Då sålunda skalden själf icke velat intaga poemet i dess helhet bland sina samlade dikter, har utgifvaren, om än med mycken tvekan, uteslutit det här, men kommer att meddela det i lefnadsteckningen, där äfven enstaka dikter från äldre tid, som Rydberg icke återupptagit i sina diktsamlingar, äfvensom enstaka diktfragment skola meddelas såsom bidrag till kännedomen om hans poesis utvecklingshistoria.

Tolkningarna af Mignon och Voluspá torde knappast af Rydberg ansetts slutgiltiga — den senare förekommer dessutom i flere varianter — hvadan det ansetts rättast utelämna äfven dem.

* * *

Af Rydbergs smärre dikter föreligga öfversättningar till skilda språk i ej ringa antal, men en fullständig förteckning är utgifvaren ej i stånd att lämna.

Följande lista må emellertid meddelas:

Till *danskan* har Otto Borschsenius öfversatt Dexippos, Antinous, Oro, Den flygande holländaren, I klostercellen, Klockorna, Hesiodos' råd, Din sorg är din samt Tomten, meddelade dels i Nær og Fjern, dels i Forord til Romerske Dage; de fleste samlade i Borchsenius' Sange og Digte.

Till *tyskan* äro bl. a. tolkade: Prometeus och Ahasverus af fru Buchholz, född von Knebel (Nord und Süd 1887), Dexippos af Carl Fowelin i Schwedische Dichtungen, Berlin 1889; af P. A. Willatzen i Nordlandsharfe 1888; af Emil J. Jonas i Nord und Süd 1899; I klostercellen (Der alte Mönch in der Klostercelle) af Emil J. Jonas i Magazin f. die Litteratur des Auslandes; Vi ses

igen, Snöfrid, Flygande holländaren, Harpolekaren och hans son, Den nya grottesången, samtliga i Ottilie Schenks biografiska teckning: V. Rydberg, Marburg 1896; Psyche i Europäische Lyrik af Rob. Arnold, Leipzig 1899; I natten (Die Nacht) af Frida Hoffman i Beiblatt der deutschen Romanzeitung; Snöfrid af Cecilie Gohl (som musiktext och handskrift); Tomten (Der Hausgeist) och De badande barnen (i handskrift af Ad. Reich); Kantaten (i handskrift af P. v. Möller och af Sture Kjellson).

Till *engelskan:* Kantaten af Emily Nonnen (Cantata Gbg 1878) och i handskrift af F. A. Bather 1892; Träsnittet i psalmboken (The picture in the hymnbook) af A. Clark i förord till Roman Days; Klockorna (i handskrift af Marie A. Brown).

Till *finskan:* Nya grottesången (Uusi grottelautu), af S. Nyman, Helsingfors 1896 och af N. Wainio, Helsingfors 1895 (i Poimulehtiä); Klockorna (Kellot) af K. Forsman; Dexippos af K. Tiililä i Valvoja 1893; De badande barnen, Älfvan till flickan och Kyssen af K. Forsman (i en antologi).

Till *polskan:* Kantaten af L. v. Engeström i dennes redogörelse för jubelfesten.

Till *latinet:* Kantaten (V. Rydbergii Carmen) af lektor Alfr. Fahlcrantz, Upsala 1878 samt Dexippos, poema suecanum, af lektor Johannes Bergman.

Till *isländskan:* Jubelfestkantaten af Matthias Jochumsen i Thiodolfr, 27 Oktober 1877.

KARL WARBURG.

ZAKŁAD JĘZYKA I KULTURY Krakow Skandynawistich UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI

INNEHÅLL.

Första Samlingen:

Spillror	sid.	7
Kantat	»	10
Träsnittet i psalmboken	»	16
Dexippos	»	24
Antinous	»	32
Hesiodos' råd	»	34
I klostercellen	»	35
Oro	»	37
Skogsrået	»	42
Snöfrid	»	45
Baldersbålet	»	50
Vaknen	»	53
Korpen	»	55
En blomma	»	62
Svårmodets son	»	63
Lyss till granen	»	64
Drömmaren	»	66
Vattenplask	»	67
Hvadan och hvarthän	»	69
Vi ses igen	»	72
De badande barnen	»	74
Drömlif	»	77
Kyssen	»	82
Höstkväll	»	83
Älfvan till flickan	»	85

Klockorna ..... sid. 87
Din sorg är din ..... » 90
Den flygande holländaren ..... » 91
Tomten ..... » 100
På floden ..... » 104
Vinst och förlust ..... » 106
Det döda barnet till det lefvande ..... » 107
Prometeus och Ahasverus ..... » 115
Nero och ljungelden ..... » 146

Andra Samlingen:

Psyke ..... sid. 167
Barndomspoesien ..... » 169
Jungfru Maria i rosengård ..... » 174
I natten ..... » 176
På verandan vid hafvet ..... » 178
Modern ..... » 179
Klockringning ..... » 180
Allmakt och ödmjukhet ..... » 185
Arf från kaos ..... » 186
Grubblaren ..... » 187
Lukanus marterad ..... » 198
Den nya Grottesången:
Inledning ..... » 201
Grotte får trälinnorna ..... » 207
Grotte får trälbarnen ..... » 208
Grotte är vorden en världsmakt ..... » 209
Grotteproblemet ..... » 216
Grotte på afstånd och nära håll ..... » 217
Till Herren Sebaot ..... » 224
Efterskrift till den nya Grottesången ..... » 229
Ur kanslern-Mammonsprästens festpredikan ..... » 234
Till ödet ..... » 240

Harpolekaren och hans son } Ur berättelsen »Vapensmeden» sid. 243
Betlehems stjärna ..... } Ur berättelsen »Vapensmeden» » 245
Fåfäng skönhetssträfvan .... } Ur berättelsen »Vapensmeden» » 247
Till Österland ..... } Ur berättelsen »Vapensmeden» » 249
Cesarernas visdom ..... » 252
Loreley ..... » 253
Lifslust och lifsleda ..... » 255
Vårdträdet ..... » 270
Himlens blå ..... » 281
Vandringsmän ..... » 283

Utgifvarens tillägg och anmärkningar ..... » 289

RYDBERG V., SKRIFTER
CZYTELNIA
BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA GDAŃSK
XIX w.
017069 6/1
XIX w.
Ul. - J. 52
ZBIORY SPECJALNE